

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Економіко-гуманітарний інститут
Факультет економіки та управління
(повне найменування інституту, назва факультету)

Фінанси, банківська справа та страхування
(повна назва кафедри)

Пояснювальна записка
до дипломної магістерської роботи
магістра
(ступінь вищої освіти(освітній ступінь))

на тему **« Діагностика фінансового стану підприємства »**

Виконав: студент б курсу, групи ФЕУ – 113 м
спеціальності (напряму підготовки)
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва напряму підготовки, спеціальності)

	<u>Матейченко А.Ю.</u> (прізвище та ініціали)
Керівник	<u>Олійник Т.О.</u> (прізвище та ініціали)
Рецензент	<u>Капсамун І.І.</u> (прізвище та ініціали)

м. Запоріжжя
2018 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Запорізький національний технічний університет
 (повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут, факультет ЕГІ, ФЕУ

Кафедра Фінанси, банківська справа та страхування

Ступінь вищої освіти (освітній ступінь) магістр

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва)

Напрямок підготовки 072»Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри К.Р.Н., професор
Щаров С.В.
 "15" листопада 2018 року

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Мамеїченко Лівоні Юріївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи "Діагностика фінансового стану підприємства"

керівник проекту роботи Сійчик Тетяна Олександрівна к.е.н, доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від "11" вересня 2018 року №212

2. Строк подання студентом роботи 10 днів 2018 року

3. Вихідні дані до роботи фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства і консолідований баланс 2013-2017 рр.; звіт про фінансові результати 2013-2017 рр.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Розділ 1: Теоретичні засади діагностики фінансового стану підприємств.

Розділ 2: Діагностика фінансового стану на фінансовій стабільності підприємства СТОВ "ТАВРІА" за 2013-2017 рр.

Розділ 3: Шляхи поліпшення фінансового стану підприємств.

Розділ 4: Охорона праці на мехіка безпеки в надзвичайних ситуаціях.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

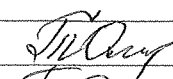
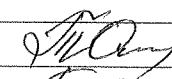
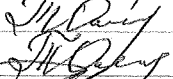

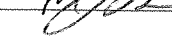
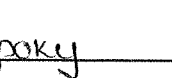

Рис. 1.1 Характеристика критеріїв фінансової діагностики;

Рис. 1.2 Класифікація методів фінансової діагностики;

Табл. 2.4 Аналіз фінансової стійкості СТОВ "ТАВРІА" за 2013-2017 рр.;

Табл. 2.13 Діагностика показників ймовірності банкрутства СТОВ "ТАВРІА" за різними моделями.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконане завдання
1	Алійник Т.О., к.е.н., доцент		
2	Алійник Т.О., к.е.н., доцент		
3	Алійник Т.О., к.е.н., доцент		
4	ХСуравець С.М., ст. викл.		
Нормоконтролер	Чередниченко Н.О., ст. викл.		

7. Дата видачі завдання 05 березня 2018 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1	Збір матеріалу на проектування	05.03.18-21.03.18	
2	Групування та аналіз зібраного матеріалу. Уточнення завдань проектування	21.03.18-01.04.18	
3	Виконання теоретичної частини роботи	01.04.18-01.05.18	
4	Виконання графічної частини роботи	01.05.18-10.05.18	
5	Написання та оформлення дипломної магістерської роботи	10.05.18-09.11.18	
6	Перевірка роботи керівником, консультантами	10.11.18	
7	Попередній захист роботи	15.11.18	
8	Переплітання оформлення дипломної магістерської роботи	17.12.18	
9	Захист роботи у ЕК	18.12.18	

Студент

(підпис)

Мамейченко Я.Ю.
(прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи)

(підпис)

Алійник Т.О.
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Матейченко А.Ю. **Діагностика фінансового стану підприємства.**
Дипломна магістерська робота.

Дипломна магістерська робота зі спеціальності 072 магістр фінансів, банківської справи та страхування. – Кафедра фінанси, банківська справа та страхування, Запорізький національний технічний університет, 2018.

Магістерська дипломна робота присвячена розробці теоретико–методологічних підходів та практичних рекомендацій щодо поліпшення фінансового стану підприємства.

Розглянуто теоретичні аспекти економічної сутності, визначення та методику оцінювання фінансового стану підприємств. Проведено діагностику фінансового стану підприємства СТОВ «ТАВРІЯ» за 2013-2017 роки з розрахунком показників фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, з виявленням фінансових ризиків в господарській діяльності підприємства. Проведено діагностику підприємства на імовірність банкрутства за різними методичними підходами. Всі використані моделі мають певні переваги та недоліки, їх потрібно застосовувати комплексно і завдяки цьому можна діагностувати проблеми й своєчасно уникнути їх.

Запропоновано напрямки підвищення рентабельності підприємства, покращення показників ліквідності та платоспроможності, намічено шляхи зміцнення фінансової стійкості. Запропоновані заходи щодо усунення фактору сезонності в діяльності підприємства СТОВ «ТАВРІЯ» з розробкою бізнес-плану щодо впровадження і розвитку тепличного господарства по вирощуванню зелені.

Ключові слова: ДІАГНОСТИКА, ОЦІНКА, МЕТОДИ, АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ, РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ, ЛІКВІДНІСТЬ.

ANNOTATION

Matieichenko A.Y. **Diagnostics of the business financial state**. Master's thesis.

Graduate Masters Degree in Specialty 072 Master of Finance, Banking and Insurance. - Department of Finance, Banking and Insurance, Zaporizhzhya National Technical University, 2018.

The master's degree work is devoted to the development of theoretical and methodological approaches and practical recommendations for improving the financial state of the enterprise.

The theoretical aspects of the economic essence, the definition and the methodology for evaluating the financial condition of enterprises are considered. Diagnostics of the financial condition of the Agricultural limited liability company «TAVRIA» for 2013-2017 was conducted with the calculation of indicators of financial stability, liquidity and solvency, with the identification of financial risks in the economic activity of the enterprise. The enterprise diagnostics on the probability of bankruptcy according to different methodical approaches has been carried out. All models used have certain advantages and disadvantages, they need to be applied in a comprehensive way and can help diagnose problems and avoid them in a timely manner.

The directions of increase of profitability of the enterprise, improvement of indicators of liquidity and solvency are proposed, ways of strengthening financial stability are outlined. Proposed measures to eliminate the factor of seasonality in the activity of the company Agricultural limited liability company «TAVRIA» with the development of a business plan for the introduction and development of the greenhouse economy for the cultivation of greenery.

Key words: DIAGNOSTICS, EVALUATION, METHODS, ANALYSIS OF THE FINANCIAL STATE, ENTERPRISE RESOURCES, FINANCIAL STABILITY, PAYABILITY, LIQUIDITY.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ДО ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Матейченко А.Ю., Аналіз фінансового стану підприємства, як запорука забезпечення його економічної стабільності: матеріали Всеукраїнської інтернет – конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених [«Соціально – економічні, освітні та фахові проблеми молоді в умовах євро інтеграційних процесів»], (м. Запоріжжя, 27 квітня 2018р.) / Т.О. Олійник, А.Ю. Матейченко. – З.: ЗНТУ, 2018. – С.205 – 208.

2. Матейченко А.Ю., Методи оцінки фінансового стану та ефективності використання ресурсів підприємства / Т.О. Олійник, А.Ю. Матейченко // Економічний вісник Запорізької інженерної академії: Збірник наукових праць. – №5. – Запоріжжя:2018.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	4
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	7
ВСТУП	10
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ	14
1.1. Мета, завдання, зміст та принципи діагностики фінансового стану суб'єктів господарювання	14
1.2. Методи та моделі прогнозування фінансового стану підприємств	20
1.3. Інформаційне забезпечення та методичні підходи щодо діагностики фінансового стану підприємства	27
РОЗДІЛ 2 ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА СТОВ «ТАВРІЯ» ЗА 2013 – 2017 РОКИ	52
2.1. Загально - економічна характеристика підприємства СТОВ «ТАВРІЯ»	52
2.2. Діагностика фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності підприємства СТОВ «ТАВРІЯ»	56
2.3. Діагностика ймовірності банкрутства підприємства СТОВ «ТАВРІЯ»	83
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПОЛПШЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ	100
3.1. Напрямки покращення фінансового стану та ефективності використання ресурсів підприємства	100
3.2. Заходи щодо усунення фактора сезонності в діяльності підприємства СТОВ «ТАВРІЯ»	109

РОЗДІЛ 4 ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ТЕХНІКА БЕЗПЕКИ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	124
4.1. Аналіз потенційних небезпек	124
4.2. Заходи по забезпеченню безпеки	126
4.3. Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці	129
4.4. Заходи з пожежної безпеки	136
4.5. Заходи по забезпеченню безпеки у надзвичайних ситуаціях	137
ВИСНОВКИ	145
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	151
ДОДАТОК А. Баланс та звіт про фінансові результати підприємства СТОВ «ТАВРІЯ» за 2013 рік	156
ДОДАТОК Б. Баланс та звіт про фінансові результати підприємства СТОВ «ТАВРІЯ» за 2014 рік	159
ДОДАТОК В. Баланс та звіт про фінансові результати підприємства СТОВ «ТАВРІЯ» за 2015 рік	162
ДОДАТОК Г. Баланс та звіт про фінансові результати підприємства СТОВ «ТАВРІЯ» за 2016 рік	165
ДОДАТОК Д. Баланс та звіт про фінансові результати підприємства СТОВ «ТАВРІЯ» за 2017 рік	168

**ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ ТА ТЕРМІНІВ**

%	-	відсотки;
ВР	-	Верховна Рада
ВРХ	-	велика рогата худоба
ВС		виробнича ставка
грн	-	гривня;
і т.ін.	-	і таке інше;
КМУ	-	Кабінет Міністрів України;
НБУ	-	Національний Банк України;
НП(С)БО		Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку
ПДВ	-	податок на додану вартість;
ПКУ	-	Податковий кодекс України;
П(С)БО	-	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку;
п	-	пункт;
р	-	рік;
рис	-	рисунок;
рр	-	роки;
с	-	сторінка;
СТОВ		Сільсько- господарське товариство з обмеженою відповідальністю
табл	-	таблиця;
тис	-	тисяча;
ТМЦ	-	товарно-матеріальні цінності;
ТОВ		Товариство з обмеженою відповідальністю

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні економічний стан України знаходиться у ситуації, котра характеризується досить високим ростом конкуренції і загостренням проблем розвитку підприємництва [5].

У сучасних умовах кожне підприємство мусить чітко орієнтуватись у складній системі ринкових відносин, точно оцінювати виробничий та економічний потенціал, стратегію майбутнього росту, фінансовий стан як власний, так і підприємств-конкурентів. На фінансові показники орієнтується більшість інвесторів підприємства, адже саме вони є вагомими у прийнятті рішення про вкладання інвестицій у конкретні проекти. Формування інформаційно-аналітичного забезпечення економічної стабільності суб'єктів господарювання передбачає використання аналітичних інструментів аналізу фінансового стану [1].

Однією з основних причин неплатоспроможності вітчизняних підприємств, за оцінками дослідників, є безсистемна фінансово-економічна робота чи її повна відсутність, недооцінювання її необхідності в ринкових умовах господарювання.

Комплекс завдань, пов'язаних зі здійсненням діагностики фінансової діяльності підприємства, містить у собі врегулювання фінансів та фінансової діяльності, а також вимагає глибоких знань теорії і практичних навичок у сфері обґрунтування фінансових стратегій, дослідження ефективних методик розвитку його активів і капіталу, розробки сучасної програми інвестування та формування збалансованого портфеля фінансових інвестицій, управління грошовими потоками та забезпечення фінансової безпеки підприємства в цілому [2].

Аналізуючи останні науково-економічні дослідження та публікації можна відзначити значну зацікавленість у вивченні та виявленні нових способів і підходів в ефективності управління економічними процесами.

Україна, в даний час, через об'єктивні фінансові труднощі, недосконалість нормативно – правової бази, недостатній рівень підготовки фахівців до роботи в кризових економічних умовах, знаходиться поки що лише в стадії становлення системи ефективного фінансового управління. Подальший розвиток країни по шляху економічних реформ і подолання кризових тенденцій дозволить максимально використовувати теоретичні розробки і практичний досвід управління фінансовою діяльністю та ресурсами підприємства.

Проблематиці визначення сутності фінансових ресурсів та процесів їх формування і використання присвятили свої дослідження українські та зарубіжні вчені-економісти, а саме: Білик М.Д.[7, с.13], Бланк І.О., Гриньов В.М., Коюда В.О. [5, с.424], Даниленко А.І., Загородній А.Г., Зятковський І.В., Кірейцев Г.Г.[6, с.268], Опарін В.М, Павлюк К.В., Поддєрьогін А.М., Романенко О.Р., Белоліпецький В.Г., Вахрін П.І., Ковальова А., Колчіна Н.В., Лапуста М.Г., Моляков Д.С., Скамай Л.Г., Сичов М.Г., Філімоненков А.С. та інші [2].

Результати наукових спостережень вказують на те, що вчені не дотримуються єдиної думки стосовно визначення сутності категорії «фінансові ресурси підприємства», що значно стримує впровадження в практику дієвих методик, щодо запобігання кризовим явищам пов'язаних з їх використанням в умовах ринкової економіки України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дипломна магістерська робота виконана згідно з темою кафедри фінансів, банківської справи та страхування ЗНТУ № 52.

Мета та завдання роботи. Мета дипломної магістерської роботи полягає у дослідженні теоретико-методологічних засад діагностики фінансово-економічного стану, управлінні фінансами та застосуванні теоретичних напрацювань для розробки удосконалень та оптимізації аналізу ефективності використання фінансових ресурсів підприємств.

Для досягнення поставленої мети в магістерській роботі поставлено наступні завдання:

- ознайомлення з законодавчими та іншими нормативно-правовими актами, що регулюють фінансову політику підприємств;
- розкриття економічної сутності та визначення діагностики фінансового стану підприємств;
- з'ясувати методологічні принципи оцінювання фінансового стану підприємств;
- охарактеризувати інформаційне забезпечення діагностики фінансового стану суб'єктів господарювання;
- провести аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності СТОВ «Таврія»;
- розробити рекомендації щодо покращення фінансового стану та ефективності використання ресурсів підприємства;
- обґрунтування пропозицій щодо зміцнення фінансової стійкості суб'єктів господарювання .

Об'єктом дослідження є методика діагностики фінансово-економічного стану підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні та методологічні принципи оцінювання фінансового стану підприємства СТОВ «Таврія».

Методи дослідження. Методологічною і теоретичною основою магістерської роботи є опрацювання нормативно – правових матеріалів і результатів наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених у сфері фінансів в яких є припущення щодо розв'язання визначених завдань. Для досягнення мети використовувався комплекс взаємопов'язаних методів оцінювання фінансової стабільності: методи системного аналізу, методи причинно-наслідкового аналізу, методи порівняльного аналізу, методи прямого структурного аналізу та моделювання.

Елементи наукової новизни:

- подальший розвиток визначення економічної суті фінансової стійкості підприємства та обґрунтовано доцільність застосування цього терміну для характеристики його стійкого фінансового стану;

- проаналізоване наявне методичне забезпечення оцінки фінансового стану підприємств;
- удосконалено процедуру формування системи показників фінансового стану, що містить необхідний мінімум найбільш значущих коефіцієнтів;
- для оцінки поточного та перспективного фінансового стану сільськогосподарського підприємства розроблено бізнес-план економічного ефекту рентабельності.

Практична значущість результатів дослідження полягає у тому, що досліджені методи представляють підприємство та всі його зв'язки як взаємопов'язану систему руху фінансових ресурсів, що дає змогу якомога ширше оцінити його фінансовий стан.

Апробація результатів роботи. Окремі положення та результати роботи було висвітлено на Всеукраїнській інтернет – конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених «Соціально – економічні, освітні та фахові проблеми молоді в умовах євроінтеграційних процесів» у тезі на тему «Аналіз фінансового стану підприємства, як запорука забезпечення його економічної стабільності».

Структура та обсяг дипломної магістерської роботи. Магістерська робота на тему «Діагностика фінансового стану підприємства» складається з анотації, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота містить 150 сторінки комп'ютерного тексту, з них 132 сторінки основного тексту, 11 рисунків, 21 таблицю, 51 джерело, 5 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Мета, завдання, зміст та принципи діагностики фінансового стану суб'єктів господарювання

Зміни в економіці України, що пов'язані з переходом до ринкових принципів господарювання, потребують нових методів і підходів до управління економічними процесами. У значній мірі це впливає на управління процесами формування та використання фондів фінансових ресурсів на державному рівні та в галузях підприємницьких структур, інших господарських об'єднань і громадян [1].

Проблема аналізу фінансового стану підприємства та його оцінки є актуальною і сьогодні, оскільки з одного боку, він є результатом діяльності підприємства, тобто його досягнення, а з другого боку – визначає передумови розвитку підприємства. Тому, дане питання було розглянуто у працях багатьох економістів, як вітчизняних так і зарубіжних, і особлива увага приділялася питанням пов'язаних не тільки з аналізом фінансового стану, а й з його оцінкою та управлінням.

Як відомо, оцінка фінансового стану підприємств здійснюються безпосередньо за низкою методик, розроблених міністерствами (відомствами), Національним Банком України та комерційними банками. Основу таких методичних підходів до оцінки фінансового стану підприємств було закладено ще з 1998 р., Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств та Державною податковою адміністрацією України. Удосконалені варіанти останньої розробки представлено [2]

Фінансовий стан – це найважливіша характеристика економічної діяльності підприємства, вона визначає конкурентоспроможність, потенціал у діловому співробітництві, оцінює, у якій мірі гарантовані економічні інтереси

самого підприємства та його партнерів у фінансовому та виробничому відношенні. Уміння здійснювати ефективне управління фінансовим станом підприємства, у тому числі й у плані перспектив його розвитку, залежить не лише від мети його проведення, а й від доцільності використання того чи іншого методу оцінки фінансового стану підприємства, його адаптації до сучасних значень і цілей розвитку, а також вимог, висунутих з боку зовнішніх суб'єктів господарювання, інвестиційного і податкового середовища [4].

Подібне до даного визначення сутності «фінансового стану», наводиться в Положенні про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затвердженим наказом Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України № 49/121 від 26 січня 2001 р. У якому визначено «фінансовий стан підприємства» як сукупність показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, реальні й потенційні фінансові можливості підприємств [67]. Проте у цьому трактуванні крім вже визначених, наявні ще й такі характеристики, що є найвагомішими у визначенні сутності фінансового стану – спроможність підприємств фінансувати різні види діяльності.

Діагностика фінансового стану - це частина загального аналізу господарської діяльності підприємства, який складається з двох взаємозв'язаних розділів: фінансового та управлінського аналізу.

Розподіл аналізу на фінансовий та управлінський зумовлений розподілом системи бухгалтерського обліку, яка склалася на практиці, на фінансовий та управлінський облік. Це ж породжує поділ аналізу на зовнішній та внутрішній. Такий поділ аналізу для самого підприємства є декілька умовним, тому що внутрішній аналіз може розглядатися як продовження зовнішнього аналізу і навпаки. В інтересах справи обидва види аналізу доповнюють один одного основною інформацією [3].

Внутрішній аналіз здійснюється фінансистами підприємства на основі нормативів, що застосовуються на підприємстві, і виконується способом

порівняння цих нормативів з фактичними параметрами фінансової діяльності підприємства [13].

Зовнішній аналіз здійснюється зацікавленими організаціями — податковою інспекцією, банком, акціонерами, іншими структурами — за даними бухгалтерської звітності [14].

Метою фінансової діагностики є наглядна оцінка динаміки розвитку підприємства та його фінансового стану.

Основними завданнями фінансової діагностики підприємства є:

- дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- дослідження ефективності використання майна підприємством, забезпеченості його власними оборотними коштами;
- об'єктивна оцінка динаміки ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- визначення стану підприємства на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;
- аналіз ділової активності підприємства;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

Фінансовий аналіз, який ґрунтується на даних лише бухгалтерської звітності, придбаває характер зовнішнього аналізу, тобто аналізу, який проводиться за межами підприємства зацікавленими контрагентами, власниками або державними органами. Аналіз на основі лише звітних даних містить доволі обмежену частину інформації про діяльність підприємства і не дозволяє розкрити всіх секретів фірми. Обидва види аналізу взаємозв'язані, мають спільну інформаційну базу [2].

Особливостями зовнішнього фінансового аналізу є:

- орієнтація аналізу на публічну, зовнішню звітність підприємства;
- множинність об'єктів-користувачів;
- різноманітність цілей і інтересів суб'єктів аналізу;
- максимальна відкритість результатів аналізу для користувачів.

Основним змістом зовнішнього фінансового аналізу, який здійснюється партнерами підприємства, контролюючими органами на основі даних публічної фінансової звітності, є:

- аналіз абсолютних показників прибутку;
- аналіз показників рентабельності,
- аналіз фінансового стану, фінансової стійкості, стабільності підприємства, його платоспроможності та ліквідності балансу;
- аналіз ефективності використання залученого капіталу;
- економічна діагностика фінансового стану підприємства.

На відміну від внутрішнього, відповідні складові зовнішнього аналізу більш формалізовані та менш деталізовані.

Результати цього аналізу використовуються для планування, контролю та прогнозування фінансового стану підприємства. Його мета - встановлювати планомірне надходження грошових коштів і розмістити власні та позичені кошти таким чином, щоб забезпечити нормальне функціонування підприємства, одержання максимального прибутку і запобігти банкрутству [4].

Успішна діяльність підприємства в умовах ринку значною мірою залежить від того, наскільки точно і безпомилково воно обиратиме собі ділових партнерів.

Фінансова діагностика заснована на здійсненні внутрішнього (традиційного) аналізу фінансового стану підприємства, змістом якого є:

- аналіз майнового стану підприємства;
- аналіз фінансової стійкості та стабільності підприємства;
- оцінка ділової активності підприємства;
- аналіз динаміки прибутку та рентабельності підприємства і факторів, що на них впливають;
- аналіз кредитоспроможності підприємства;
- оцінка використання майна та вкладеного капіталу;
- аналіз власних фінансових ресурсів;
- аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства;

- аналіз самоокупності підприємства тощо.

Такий традиційний аналіз здійснюється аналітиками підприємства і ґрунтується на широкій інформаційній базі, включаючи оперативні дані.

В ході здійснення фінансової діагностики за традиційною схемою було опрацьовано прийоми (рис. 1.1).

Предметом діагностики фінансового стану підприємства є формування та використання його фінансових ресурсів.

Для досягнення основної мети аналізу фінансового стану підприємства - об'єктивної його оцінки та виявлення на цій основі потенційних можливостей підвищення ефективності формування й використання фінансових ресурсів - можуть застосовуватися різні методи.

Рис.1.1 Характеристика прийомів фінансової діагностики

Проведення діагностики повинно базуватися на загальноприйнятих принципах, найважливішими з яких вважаються:

- своєчасність – діагностику необхідно проводити до створення кризової ситуації, появи перших ознак банкрутства, враховувати динамічність діяльності підприємства;

- комплексність – окремі явища і процеси доцільно досліджувати в комплексі з усіма іншими взаємопов'язаними явищами, чинниками, цілями;
- науковість – діагностика проводиться на основі науково обґрунтованих принципів, понять, категорій, закономірностей, на застосуванні методології та методів дослідження;
- автентичність – процес діагностування базується на первинній, достовірній інформації;
- точність – відповідність реальним фактам, цілям і вимогам, які ставляться до процесу діагностування;
- об'єктивність – діагностика має здійснюватися за розробленою програмою дослідження, за чітко визначеними базовими параметрами з мінімальним впливом фактора суб'єктивізму; у процесі діагностики необхідно використовувати тільки реальні факти, методи та заходи, щоб знизити рівень неточних оцінок;
- ефективність – здійснюючи діагностику підприємства, потрібно постійно порівнювати позитивні і негативні наслідки її проведення та витрати, які пов'язані з цим процесом.

За результатами аналізу розробляються заходи поліпшення фінансового стану підприємства.

Залежно від змісту і завдань аналізу використовують такі основні інформаційні джерела: фінансову звітність; статистичну звітність; дані внутрішньогосподарського (управлінського) бухгалтерського обліку; дані з облікової документації (вибіркові дані); експертні оцінки [8].

Якщо підприємство, як правило, здійснює оцінку свого фінансового стану з метою виявлення резервів підвищення ліквідності, платоспроможності та прибутковості, розробки прогнозів фінансового стану на перспективу чи його оздоровлення, то кредитори й інвестори оцінюють фінансовий стан з метою мінімізації своїх ризиків.

Важливою характеристикою фінансового стану підприємства є оцінка його платоспроможності, під якою прийнято розуміти спроможність

підприємства розраховуватися за своїми зобов'язаннями. Платоспроможним є таке підприємство, у якого активи перевищують зовнішні зобов'язання. Спроможність підприємства платити за своїми короткостроковими зобов'язаннями називають ліквідністю.

Підприємство вважається ліквідним, якщо воно в спроможі виконати свої короткострокові зобов'язання за умови реалізації поточних активів [33, с.269].

Однією з найважливіших характеристик фінансового стану є фінансова стабільність (стійкість) підприємства. Вона пов'язана з рівнем залежності від кредиторів та інвесторів і характеризується співвідношенням власних і залучених коштів, яке визначає загальну оцінку фінансової стабільності [8, с.121].

Фінансово стійким є такий суб'єкт господарювання, який за рахунок власних коштів покриває витрати, вкладені в активи (основні засоби, нематеріальні активи, оборотні засоби), не допускає невинуватеної дебіторської і кредиторської заборгованості й вчасно розраховується за своїми зобов'язаннями. Основою фінансової стійкості є раціональна організація і використання оборотних коштів [12, с.37]. Фінансовий стан підприємства визначають сукупністю показників, що відображають наявність, розміщення й використання ресурсів підприємства, його реальні і потенційні фінансові можливості [40, с. 4].

1.2. Методи та моделі прогнозування фінансового стану підприємств

В економічно розвинутих країнах усе більше поширення одержує використання формалізованих моделей управління фінансами. Ступінь формалізації знаходиться в прямій залежності від розмірів підприємства: чим крупніше фірма, тим у більшому ступені її керівництво може і повинне

використовувати формалізовані підходи у фінансовій політиці. У західній науковій літературі відзначається, що близько 50% великих фірм і близько 18% дрібних і середніх фірм воліє орієнтуватися на формалізовані кількісні методи в управлінні фінансовими ресурсами й аналізі фінансового стану підприємства. Нижче приведена класифікація саме кількісних методів прогнозування фінансового стану підприємства [30].

Вихідним пунктом кожного з методів є визнання факту деякої наступності (чи визначеної стійкості) змін показників фінансово-господарської діяльності від одного звітного періоду до іншого. Тому, у загальному випадку, перспективний аналіз фінансового стану підприємства являє собою вивчення його фінансово-господарської діяльності з метою визначення фінансового стану цього підприємства в майбутньому.

Методи фінансової діагностики - це комплекс науково-методичного інструментарію дослідження фінансового стану підприємства.

Перелік прогнозованих показників може відчутно варіювати. Цей набір величин можна прийняти як перший критерій для класифікації методів. Отже, по наборі прогнозованих показників методи прогнозування можна розділити на:

- методи, у яких прогнозується один чи кілька окремих показників, що представляють найбільший інтерес і значимість для аналітика, наприклад, виручка від продажів, прибуток, собівартість продукції і т.д.;

- методи, у яких будуються прогнозні форми звітності цілком у типовій чи укрупненій номенклатурі статей [36].

На підставі аналізу даних минулих періодів прогнозується кожна стаття (укрупнена стаття) балансу і звіту про фінансові результати. Величезна перевага методів цієї групи полягає в тому, що отримана звітність дозволяє всебічно проаналізувати фінансовий стан підприємства. Аналітик одержує максимум інформації, що він може використовувати для різних цілей, наприклад, для визначення припустимих темпів нарощування виробничої

діяльності, для обчислення необхідного обсягу додаткових фінансових ресурсів із зовнішніх джерел, розрахунку будь-яких фінансових коефіцієнтів і т.д. [22].

Методи прогнозування звітності, у свою чергу, поділяються на методи, у яких кожна стаття прогнозується окремо виходячи з її індивідуальної динаміки, і методи, що враховують існуючий взаємозв'язок між окремими статтями як у межах однієї форми звітності, так і з різних форм. Дійсно, різні рядки звітності повинні змінюватися в динаміці узгоджено, тому що вони характеризують ту саму економічну систему [26].

У залежності від виду використовуваної моделі всі методи прогнозування можна підрозділити на три великі групи:

- методи експертних оцінок, що передбачають багатоступінчасте опитування експертів по спеціальних схемах і обробку отриманих результатів за допомогою інструментарію економічної статистики. Це найбільш прості і досить популярні методи, історія яких нараховує не одне тисячоріччя. Застосування цих методів на практиці, звичайно, полягає у використанні досвіду і знань торгових, фінансових, виробничих керівників підприємства. Як правило, це забезпечує ухвалення рішення найбільш простим і швидким чином. Недоліком є зниження чи повна відсутність персональної відповідальності за зроблений прогноз. Експертні оцінки застосовуються не тільки для прогнозування значень показників, але й в аналітичній роботі, наприклад, для розробки вагових коефіцієнтів, граничних значень контрольованих показників і т.п.;

- стохастичні методи, що припускають імовірнісний характер як прогнозу, так і самого зв'язку між досліджуваними показниками. Імовірність одержання точного прогнозу росте з ростом числа емпіричних даних. Ці методи займають провідне місце з позиції формалізованого прогнозування й істотно варіюють по складності використовуваних алгоритмів. Найбільш простий приклад - дослідження тенденцій зміни обсягу продажів за допомогою аналізу темпів зростання показників реалізації. Результати прогнозування, отримані методами статистики, піддані впливу випадкових коливань даних, що може

іноді приводити до серйозних прорахунків [17]. Стохастичні методи можна розділити на три типові групи, вибір для прогнозування методу тієї чи іншої групи залежить від безлічі факторів, у тому числі і від наявних вихідних даних.

- детерміновані методи, що припускають наявність функціональних чи жорстко детермінованих зв'язків, коли кожному значенню факторної ознаки відповідає цілком визначене не випадкове значення результативної ознаки. Як приклад можна привести залежності, реалізовані в рамках відомої моделі факторного аналізу фірми Дюпон. Використовуючи цю модель і підставляючи в неї прогнозні значення різних факторів, наприклад виручки від реалізації, оборотності активів, ступеня фінансової залежності й інших, можна розрахувати прогнозне значення одного з основних показників ефективності - коефіцієнта рентабельності власного капіталу [27].

Тут не можна не згадати про ще одну групу методів, заснованих на побудові динамічних імітаційних моделей підприємства. У такі моделі включаються дані про плановані закупівлі матеріалів і комплектуючих, обсягах виробництва і збуту, структурі витрат, інвестиційної активності підприємства, податковому оточенні і т.д. [34]

Обробка цієї інформації в рамках єдиної фінансової моделі дозволяє оцінити прогнозний фінансовий стан групи з дуже високим ступенем точності. Реально такого роду моделі можна будувати тільки з використанням персональних комп'ютерів, що дозволяють швидко робити величезний обсяг необхідних обчислень. Однак ці методи не є предметом даної роботи, оскільки повинні мати під собою набагато більш широке інформаційне забезпечення, чим бухгалтерська звітність підприємства, що унеможливило їхнє застосування зовнішніми аналітиками [43].

В економіці підприємства методи фінансової діагностики класифікують за різними класифікаційними ознаками. За ступенем обґрунтованості розрізняють неформалізовані та формалізовані методи фінансової діагностики (рис.1.2).

Рис.1.2 Класифікація методів фінансової діагностики

Формалізовані моделі прогнозування фінансового стану підприємства зазнають критики по двох основних моментах:

а) у ході моделювання можуть, а фактично і повинні бути розроблені кілька варіантів прогнозів, причому формалізованими критеріями неможливо визначити, який з них краще;

б) будь-яка фінансова модель лише спрощено виражає взаємозв'язки між економічними показниками. Насправді ці тези навряд чи мають негативний відтінок; вони лише вказують аналітику на існуючі обмеження будь-якого методу прогнозування, про які необхідно пам'ятати при використанні результатів прогнозу [46].

Ці методи є більш об'єктивними, а відтак і найчастіше використовуваними в практиці оцінки діяльності вітчизняних підприємств.

Неформалізовані методи ґрунтуються на характеристиці аналітичних процедур на логічному рівні, а не на жорстких аналітичних взаємозв'язках та залежностях. Ці методи відрізняються певним суб'єктивізмом, оскільки вони здебільшого засновані на інтуїтивному відчутті, досвіді та знаннях аналітика.

Основними критеріями при оцінці ефективності моделі, використовуваної в прогнозуванні, служать точність прогнозу і повнота представлення майбутнього фінансового стану підприємства. З погляду повноти, безумовно найкращими є методи, що дозволяють побудувати прогнозні форми звітності. У цьому випадку майбутній стан підприємства можна проаналізувати не менш детально, ніж його дійсне положення. Питання з точністю прогнозу трохи більш складне і вимагає більш пильної уваги. Точність чи помилка прогнозу - це різниця між прогнозним і фактичним значеннями. У кожній конкретній моделі ця величина залежить від ряду факторів [39].

Надзвичайно важливу роль відіграють історичні дані, використовувані при виробленні моделі прогнозування. В ідеалі бажано мати велику кількість даних за значний період часу. Крім того, використовувані дані повинні бути «типовими» з погляду ситуації. Стохастичні методи прогнозування, що використовують апарат математичної статистики, пред'являють до історичних даних цілком конкретні вимоги, у випадку невиконання яких не може бути гарантована точність прогнозування. Дані повинні бути достовірні, порівнянні, досить представницькі для прояву закономірності, однорідні і стійкі [35].

Точність прогнозу однозначно залежить від правильності вибору методу прогнозування в тим чи іншому конкретному випадку. Однак це не означає що в кожному випадку застосовна тільки яка-небудь одна модель. Цілком можливо, що в ряді випадків кілька різних моделей видадуть відносно надійні оцінки. Основним елементом у будь-якій моделі прогнозування є тренд чи лінія основної тенденції зміни ряду [20]

У більшості моделей передбачається, що тренд є лінійним, однак таке припущення не завжди закономірне і може негативно вплинути на точність прогнозу. На точність прогнозу також впливає використовуваний метод відділення від тренда сезонних коливань - додавання чи множення. При використанні методів регресії украй важливо правильно виділити причинно-

наслідкові зв'язки між різними факторами і закласти ці співвідношення в модель [41].

Таким чином, точність прогнозу фінансових коефіцієнтів у методах, що ґрунтуються на побудові прогнозової звітності, завжди нижче точності, з якою визначаються самі прогнозні значення рядків звітності. Тому, якщо аналітик, як це і повинне бути, має визначені вимоги до точності визначення фінансових коефіцієнтів, то повинний бути обраний метод, що забезпечує ще більш високу точність прогнозу рядків звітності.

Перш ніж використовувати модель для складання реальних прогнозів, її необхідно перевірити на об'єктивність, для того щоб забезпечити точність прогнозів. Цього можна досягти двома різними шляхами [26]:

- результати, отримані за допомогою моделі, порівнюються з фактичними значеннями через якийсь проміжок часу, коли ті з'являються. Недолік такого підходу полягає в тому, що перевірка "неупередженості" моделі може зайняти багато часу, тому що по-справжньому перевірити модель можна тільки на тривалому тимчасовому відрізку [40];

- модель будується виходячи з усіченого набору наявних історичних даних. Дані, що залишилися, можна використовувати для порівняння з прогнозними показниками, отриманими за допомогою цієї моделі. Такого роду перевірка більш реалістична, тому що вона фактично моделює прогнозну ситуацію. Недолік цього методу полягає в тому, що самі останні, а отже, і найбільш значимі показники виключені з процесу формування вихідної моделі [40].

Таким чином, процес оформлення моделі містить у собі кілька етапів: збір даних, вироблення вихідної моделі, перевірку, уточнення - і знову усе спочатку на основі безупинного збору додаткових даних з метою забезпечення надійності моделі як джерело прогнозової інформації про фінансове положення підприємства [44].

При розробці кожної з моделей прогнозування передбачається, що ситуація в майбутньому не буде сильно відрізнятися від дійсної. Іншими

словами, вважається, що всі значимі фактори або враховані в моделі прогнозування, або незмінні протягом усього періоду часу, на якому вона використовується.

Однак модель - це завжди огрубіння реальної ситуації шляхом добору з нескінченної кількості діючих факторів обмеженого числа тих з них, що вважаються найбільш важливими виходячи з конкретних цілей аналізу. Точність і ефективність побудованої моделі будуть прямо залежати від правильності про обґрунтованість такого добору. При використанні моделі для прогнозування варто пам'ятати про існування факторів, свідомо чи несвідомо не включених у неї, які проте впливають на стан підприємства в майбутньому [27].

1.3. Інформаційне забезпечення та методичні підходи щодо діагностики фінансового стану підприємства

Інформаційною базою діагностики фінансового стану є бухгалтерська фінансова звітність, тобто система показників, які відображають майновий і фінансовий стан підприємства на конкретну дату [16].

Тому в процесі діагностики фінансового стану підприємства використовується така інформація:

- конструкторсько-технологічна;
- планово-нормативна (фінансовий план, нормативи запасів);
- дані всіх видів господарського обліку (оперативний, бухгалтерський, статистичний);
- звітність: оприлюднена фінансова звітність (річна) та квартальна, а також комерційна звітність, яка складається за спеціальними вказівками, та обов'язкова статистична звітність;

- позаоблікова інформація: маркетингові дослідження, закони, інструкції та експертна інформація.

Інформаційною базою для оцінювання фінансового стану підприємства є дані:

- Балансу (Звіт про фінансовий стан) (форма № 1).
- Звіту про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма № 2).
- Звіту про рух грошових коштів (форма № 3).
- Звіту про власний капітал (форма № 4).
- Примітки до фінансової звітності (форма № 5).
- дані статистичної звітності та оперативні дані [29].

Джерелом інформації для діагностики фінансового стану підприємства є фінансова звітність, зокрема баланс підприємства (форма № 1) і звіт про фінансові результати (форма № 2).

Баланс — це групування інформації на початок і кінець звітного періоду, тобто підсумок господарських операцій на певну звітну дату.

Для аналізу фінансового стану підприємства важливо вміти читати баланс, тобто знати зміст кожної зі статей, спосіб її оцінки, взаємозв'язок з іншими статтями, якісну характеристику [21].

Фінансова звітність підприємства є стандартизованою відповідно до вимог П(С)БО. Загальні вимоги до фінансової звітності викладено в НП(С)БО 1, яке визначає:

- мету фінансових звітів;
- склад;
- звітний період;
- якісні характеристики та принципи, якими варто керуватися під час складання фінансових звітів;
- вимоги до розкриття інформації у фінансових звітах.

Форми, перелік статей фінансових звітів та їхній зміст установлені НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». З затвердженням НП(С)БО 1 втратили чинність наступні П(С)БО:

- №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»;
- №2 «Баланс»;
- №3 «Звіт про фінансові результати»;
- №4 «Звіт про рух грошових коштів»;
- №5 «Звіт про власний капітал» [17].

Загалом бухгалтерський баланс складається з активу та пасиву і свідчить про те, як на певний час розподілено активи та пасиви, як саме здійснюється фінансування активів за допомогою власного та залученого капіталу.

«Баланс» містить вимоги до форми і змісту балансу. Баланс має три розділи активу та п'ять розділів пасиву.

Бухгалтерський баланс вміщує інформацію, на основі якої можна встановити кошти, які має підприємство в своєму розпорядженні, джерела їхнього формування, напрям та ефективність використання, стан розрахунків з юридичними та фізичними особами, платоспроможність, фінансову стійкість. Він дає змогу визначити склад і структуру майна підприємства, ліквідність та оборотність оборотних коштів, наявність власного капіталу та зобов'язань, стан і динаміку дебіторської та кредиторської заборгованості [25].

За балансом визначають, чи зуміє підприємство найближчим часом виконати свої зобов'язання перед третіми особами - акціонерами, інвесторами, кредиторами, покупцями тощо, чи йому загрожують фінансові труднощі. Бухгалтерський баланс складають на підставі даних поточного бухгалтерського обліку; підсумок балансу називають валютою балансу [22].

Звіт про фінансові результати містить чотири розділи:

- I. Фінансові результати.
- II. Сукупний дохід
- III. Елементи операційних витрат.
- IV. Розрахунок показників прибутковості акцій.

Розділ IV - розрахунок показників прибутковості акцій - заповнюють лише акціонерні товариства, акції яких відкрито продають або купують на фондових біржах.

Звіт про фінансові результати відображає ефективність (неефективність) діяльності підприємства за певний період. Якщо баланс відображає фінансовий стан підприємства на конкретну дату, то звіт про прибутки та доходи дає картину фінансових результатів за відповідний період (квартал, півріччя, 9 місяців, рік) і складається за наростаючим підсумком [41].

У звіті про фінансові результати наводять дані про дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); інші операційні доходи; фінансові результати від операційної діяльності (прибуток чи збиток); дохід від участі в капіталі; інші доходи та фінансові доходи; фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування (прибуток чи збиток); фінансові результати від звичайної діяльності (прибуток чи збиток); надзвичайні доходи чи витрати; чисті прибуток чи збиток [29].

Для малих підприємств передбачено можливість складання звіту про фінансові результати за скороченою формою.

Усі показники бухгалтерського балансу та звітності взаємопов'язані один з одним, їхня цінність для своєчасної та якісної оцінки фінансового стану підприємства залежить від їхньої вірогідності. Баланс і звіт про фінансові результати таким чином поєднані з планом рахунків бухгалтерського обліку (рахунки в Плані рахунків згруповані в 9 класів) [45].

Під час читання балансу з'ясовують:

- характер зміни підсумків балансу і його окремих розділів і статей;
- доцільність розміщення майна підприємства;
- поточну платоспроможність і ліквідність підприємства.

Читання балансу починають зі встановлення зміни валюти балансу за період, що аналізується. Для цього порівнюється валюта балансу за звітній і попередній періоди. Таке порівняння уможливорює визначення загального спрямування зміни балансу. Коли валюта балансу збільшується — це

оцінюється позитивно, зменшується — негативно. Збільшення валюти балансу свідчить, як правило, про зростання виробничих можливостей підприємства. Але при цьому необхідно враховувати фактор інфляції. Зменшення валюти балансу означає спад у господарській діяльності підприємства (зниження попиту на продукцію, брак сировини, матеріалів тощо) [27].

Для загальної оцінки динаміки фінансового стану необхідно встановити співвідношення динаміки балансу з динамікою обсягу виробництва, реалізації продукції, а також прибутку підприємства.

Крім зміни валюти балансу в цілому, необхідно проаналізувати характер зміни окремих статей балансу, тобто провести горизонтальний та вертикальний аналізи балансу [30].

Основні риси, наявність яких у балансі дає можливість віднести його до «позитивного»:

- а) збільшення валюти балансу в кінці звітної періоду проти його початку;
- б) зростання темпів приросту усіх активів над темпами приросту необоротних активів;
- в) перевищення власного капіталу підприємства над позичковим і збільшення темпів його зростання проти темпів зростання залученого капіталу;
- г) приблизно однакові темпи приросту дебіторської і кредиторської заборгованості;
- д) перевищення частки власних оборотних коштів понад 10 %.

Методологічні відмінності попередніх інструкцій полягають передовсім у тому, що:

- якісні характеристики фінансової звітності розглядались з позицій такого користувача звітів, як держава;
- не використовувались принципи безперервності діяльності та превалювання змісту над формою;

- принципи нарахування та відповідності доходів і витрат, повного висвітлення, послідовності, обачності використовувались частково непослідовно [31].

Інформацію, яка використовується для аналізу фінансового стану підприємств, за доступністю можна поділити на відкриту та закриту (таємну). Інформація, яка міститься в бухгалтерській та статистичній звітності, виходить за межі підприємства, а отже є відкритою.

Кожне підприємство розробляє свої планові та прогнозні показники, норми, нормативи, тарифи та ліміти, систему їх оцінки та регулювання фінансової діяльності. Ця інформація становить комерційну таємницю, а іноді й «ноу-хау». Відповідно до чинного законодавства України підприємство має право тримати таку інформацію в секреті. Перелік її визначає керівник підприємства.

Фінансовий стан підприємства – це здатність підприємства фінансувати свою діяльність. Він характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, потребою в їх розміщенні і ефективністю використання, фінансовими взаємовідносинами з іншими юридичними особами, платоспроможністю і фінансовою стійкістю.

Фінансовий стан може бути стійким, нестійким і кризовим. Здатність підприємства своєчасно проводити платежі, фінансувати свою діяльність на розширеній основі свідчить про його хороший фінансовий стан.

Головна мета діагностики фінансового стану - своєчасно виявляти і попереджувати недоліки у фінансовій діяльності і знаходити резерви покращання фінансового стану підприємства і його платоспроможності.

При цьому необхідно вирішувати наступні задачі.

На основі вивчення причин взаємозв'язку між різними показниками виробничої, фінансової і комерційної діяльності дати оцінку виконання плану по надходженню фінансових ресурсів і їх використанню з позиції покращання фінансового стану підприємства.

Прогнозування можливих фінансових результатів, економічної рентабельності, виходячи із реальних умов господарської діяльності і наявності власних і залучених ресурсів, розробка моделей фінансового стану при різних варіантах використання ресурсів.

Фінансовий аналіз складається з підбору, групування і вивчення даних про фінансові ресурси підприємства і їх використання з метою мобілізації ресурсів, необхідних для виконання планових або проектних завдань і погашення фінансових зобов'язань в процесі господарської діяльності підприємства. При діагностиці фінансового стану розглядаються питання формування і використання окремих видів фінансових ресурсів, їх розміщення у різні види матеріальних цінностей (активи), оцінки платоспроможності і фінансової стійкості підприємства, швидкості обіговості коштів. Фінансовий аналіз називають ще аналізом балансу [12].

В процесі аналізу стає зрозумілим:

- платоспроможність як самого підприємства, так і його дебіторів;
- забезпеченість власними обіговими коштами у відповідності з потребою в них;
- збереження коштів, причини зміни їх сум на протязі аналізованого періоду;
- виконання плану прибутку і прибутковість фінансово-господарської діяльності підприємства;
- стан запасів товарно-матеріальних цінностей і джерел їх утворення;
- розміщення власних, залучених і спеціальних джерел коштів у вигляді активів;
- забезпечення повернення кредитів і їх ефективне використання;
- розрахункові відносини з дебіторами і кредиторами;
- забезпеченість обігових коштів;
- утворення і використання різних фондів;
- збереження власних обігових коштів.

Окремому розгляду підлягає проблема залучення і використання довгострокових і короткострокових кредитів, направлення їх по цільовому призначенню, забезпеченість і повернення суд і позичок в обумовлені строки. При аналізі стану розрахунків виявляються причини і строки утворення кредиторської і дебіторської заборгованості, що приводить до перерозподілу коштів між підприємствами. Оскільки головна причина збільшення кредиторської заборгованості - зниження обіговості обігових коштів, детально вивчається стан запасів товарно-матеріальних цінностей по окремим типам і видам. Обчислюється сума вивільнених із обігу коштів внаслідок прискорення обіговості або додатково залучених в обіг коштів із-за повільного обігу [20].

Стійкий фінансовий стан підприємства формується в процесі всієї його виробничо-господарської діяльності. Тому діагностику фінансового стану можна об'єктивно здійснити не через один, навіть найважливіший, показник, а тільки за допомогою комплексу, системи показників, що детально й усебічно характеризують господарське становище підприємства [6].

Показники діагностики фінансового стану підприємства мають бути такими, щоб усі ті, хто пов'язаний із підприємством економічними відносинами, могли одержати відповідь на запитання, наскільки надійне підприємство як партнер у фінансовому відношенні, а отже, прийняти рішення про економічну доцільність продовження або встановлення таких відносин з підприємством. У кожного з партнерів підприємства — акціонерів, банків, податкових адміністрацій — свій критерій економічної доцільності. Тому й показники діагностики фінансового стану мають бути такими, щоб кожний партнер зміг зробити вибір, виходячи з власних інтересів [7].

Ясна річ, що в доброму фінансовому стані заінтересоване передовсім саме підприємство. Однак добрий фінансовий стан будь-якого підприємства формується в процесі його взаємовідносин із постачальниками, покупцями, акціонерами, банками та іншими юридичними і фізичними особами. З іншого боку, безпосередньо від підприємства залежить міра його економічної привабливості для всіх цих юридичних осіб, що завжди мають можливість

вибору між багатьма підприємствами, спроможними задовольнити той самий економічний інтерес.

Відтак необхідно систематично, детально і в динаміці аналізувати фінанси підприємства, оскільки від поліпшення фінансового стану підприємства залежить його економічна перспектива.

Залежно від мети та завдань аналізу в кожному конкретному випадку вибирають оптимальний саме для цього випадку комплекс показників та напрямків аналізу фінансового стану підприємства [22].

Слід підкреслити, що всі показники фінансового стану підприємства перебувають у взаємозв'язку та взаємозумовленості. Тому оцінити реальний фінансовий стан підприємства можна лише на підставі використання певного комплексу показників з урахуванням впливу різних факторів на відповідні показники.

Фінансова стійкість є однією з найважливіших характеристик фінансового стану. В Україні використовують різні методики оцінки фінансового стану підприємств. Різні системи показників оцінки фінансового стану і стали причиною існування не одного підходу до визначення та оцінки фінансової стійкості. Фінансову стійкість підприємства оцінюють за допомогою абсолютних і відносних показників. Розглянемо їх властивості та можливості застосування [25].

Горизонтальний (або трендів) фінансовий аналіз. Базується на вивченні динаміки окремих фінансових показників в часі. В процесі використання цієї системи аналізу розраховуються темпи зростання та приросту окремих показників фінансової звітності за ряд періодів і визначаються загальні тенденції їх змін і тренда [29].

У фінансовому менеджменті найбільше поширення отримали наступні види горизонтального (трендового) фінансового аналізу:

- співставлення фінансових показників звітного періоду з показниками попереднього періоду (наприклад, з показниками попереднього місяця, кварталу або року);

- співставлення фінансових показників звітного періоду з показниками аналогічного періоду минулого періоду. Цей вид горизонтального фінансового аналізу використовується на підприємствах з яскраво вираженими сезонними особливостями господарської діяльності;

- співставлення фінансових показників за ряд попередніх періодів.

Метою цього виду аналізу являється виявлення тенденції змін окремих показників, які характеризують результати фінансової діяльності підприємства (визначення лінії тренда в динаміці).

В процесі горизонтального аналізу виявляються слабкі сторони фінансової діяльності підприємства з метою розробки заходів по підвищенню його конкурентної позиції на конкретному регіональному ринку [10].

Для характеристики фінансової стійкості підприємства використовується система абсолютних і відносних показників. Найбільш узагальнюючими абсолютними показниками фінансової стійкості є відповідність або невідповідність джерел коштів для формування запасів і затрат, тобто різниця між сумою джерел коштів і сумою запасів і витрат:

а) наявність власних оборотних коштів (ВОК) - визначається як різниця між капіталом і резервами та необоротними активами. Цей показник характеризує чистий оборотний капітал. Його збільшення порівняно з попереднім періодом свідчить про подальший розвиток діяльності підприємства. У формалізованому вигляді наявність оборотних коштів можна записати:

$$\text{ВОК} = \text{КіР} - \text{ПА} = \text{П1} - \text{А1} \quad (1.1)$$

де КіР - сума капіталу і резервів;

ПА - позаобігові активи;

П1 - перший розділ пасиву балансу;

А1 - перший розділ активу балансу.

б) наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат (ВД) - визначається шляхом збільшення значення попереднього показника на суму довгострокових пасивів:

$$\text{ВД} = \text{ВОК} + \text{ДП} = \text{П1} + \text{П3} - \text{А1} \quad (1.2)$$

де ДП - довгострокові зобовязання;

П3 - третій розділ пасиву балансу.

в) загальний розмір основних джерел формування запасів і витрат (ЗВ) визначається шляхом збільшення попереднього показника на суму короткострокових позичкових коштів:

$$\text{ЗВ} = \text{ВД} + \text{КПК} \quad (1.3)$$

де КПК - короткострокові позикові кошти.

Цим трьома показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їхнього формування:

а) надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів (ВОК):

$$\text{ВОК} = \text{ВОК} - \text{З} \quad (1.4)$$

де З - запаси.

б) надлишок (+) або нестача (-) власних та довгострокових джерел формування запасів (ВД):

$$\text{ВД} = \text{ВД} - \text{З} \quad (1.5)$$

в) надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів (ЗВ):

$$ЗВ = ЗВ-З \quad (1.6)$$

Виокремлення трьох показників забезпеченості запасів і витрат джерелами їх формування дозволяє класифікувати фінансові ситуації на підприємствах за ступенем їх стійкості [11].

Відповідно до показника забезпечення запасів і витрат власними та позиковими коштами можна назвати такі типи фінансової стійкості підприємства: а) абсолютна стійкість фінансового стану $S = (1; 1;)$ - для забезпечення запасів достатньо оборотних коштів, платоспроможність підприємства гарантована. Більше того, її навряд чи можна розглядати як ідеальну, оскільки це означає, що керівництво компанії не вміє, не бажає або не має можливості використовувати зовнішні джерела коштів для операційної діяльності. В нинішніх умовах розвитку економіки України зустрічається доволі рідко, задається умовою:

$$З < ВОК + К, \quad (1.7)$$

де $К$ - кредити банківських установ, а також кредиторська заборгованість за товари.

б) нормальна стійкість фінансового стану підприємства $S = (0; 1;)$ - для забезпечення запасів крім власних оборотних коштів залучаються довгострокові кредити та позики. Гарантія платоспроможності підприємства, відповідає наступній умові:

$$З = ВОК + К \quad (1.8)$$

в) нестійкий фінансовий стан $S = (0; 0;)$ - для забезпечення запасів крім власних оборотних коштів та довгострокових кредитів та позик залучаються короткострокові кредити та позики. Характеризується порушеною

платоспроможності, при якій зберігається можливість відновлення рівноваги за рахунок поповнення джерел власних коштів і збільшення ВОК:

$$З = \text{ВОК} + К + \text{ДПФН} \quad (1.9)$$

де ДПФН - джерела, що послаблюють фінансову напруженість.

Відсутність фінансової стійкості вважається припустимою, якщо виконуються такі умови:

- виробничі запаси (ВЗ) і готова продукція (ГП) дорівнюють сумі короткострокових кредитів і позикових коштів (ККПК), що беруть участь у формуванні запасів, або перевищують її:

$$\text{ВЗ} + \text{ГП} > \text{ККПК} \quad (1.10)$$

- незавершене виробництво (НВ) і витрати майбутніх періодів (ВМП) дорівнюють величині власного оборотного капіталу або менші від неї:

$$\text{НВ} + \text{ВМП} < \text{ВОК} \quad (1.11)$$

У цій ситуації існує можливість відновлення рівноваги за рахунок поповнення джерел власних коштів, скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів.

г) кризовий фінансовий стан $S = (0; 0; 0)$ - для забезпечення запасів не вистачає «нормальних» джерел їх формування. Підприємство знаходиться на межі банкрутства, тому що грошові кошти, короткострокові цінні папери і дебіторська заборгованість не покривають навіть його кредиторської заборгованості і прострочених позик:

$$З > \text{ВОК} + К \quad (1.12)$$

Крім абсолютних показників оцінки фінансової стійкості підприємства застосування відносних дозволяє більш детально її оцінити. Суть коефіцієнтного підходу оцінки фінансової стійкості підприємства полягає в обчисленні та аналізі низки фінансових коефіцієнтів. Методичний підхід до визначення фінансової стійкості за допомогою фінансових коефіцієнтів є найбільш поширеним [31].

Єдиного загально визнаного підходу використання інформації для кількісного визначення фінансової стійкості та її оцінки немає. Виділяють два основних підходи до визначення фінансової стійкості, відповідно до яких диференційованою є інформаційна база аналізу [14].

За першого підходу при оцінці фінансового стану і фінансової стійкості підприємства орієнтуються винятково на дані Балансу про джерела фінансування, тобто на капітал. У цьому разі оцінку фінансової стійкості підприємства здійснюють тільки на основі даних пасиву балансу.

За другого підходу для оцінки фінансової стійкості підприємства аналізують взаємозв'язок між активом і пасивом Балансу, тобто простежують напрями використання коштів [48].

За першого підходу коефіцієнти, розраховані за даними пасиву балансу, є основними. Однак характеристика фінансової стійкості за допомогою таких показників буде не повною. Важливо не тільки знати, звідки залучено кошти, а й куди їх вкладено, яка структура вкладень.

Більш повним і з економічного погляду більш виправданим є другий підхід. Тому повну оцінку фінансової стійкості підприємства слід здійснювати з використанням як коефіцієнтів, розрахованих за даними пасиву балансу, так і коефіцієнтів, що відображують взаємозв'язок між джерелами формування коштів підприємства і структурою вкладень [12].

Усі відносні показники, що характеризують фінансову стійкість підприємства можна умовно об'єднати в декілька груп, показники структури капіталу, які характеризують фінансову незалежність від зовнішніх позикових коштів, а саме:

- коефіцієнт фінансової незалежності (коефіцієнт автономії) - одна з найважливіших характеристик стійкості фінансового стану підприємства, його незалежності від позикових джерел. Показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі засобів, авансованих у його діяльність. Мінімальне (нормативне) значення коефіцієнта автономії - більше 0,5. Ця величина показника дозволяє припустити, що всі зобов'язання підприємства можуть бути покриті власними коштами. Збільшення коефіцієнта автономії свідчить про зростання фінансової незалежності, підвищення гарантій погашення підприємством своїх зобов'язань. Отже, чим вище значення коефіцієнта, тим кращий фінансовий стан підприємства;

- коефіцієнт фінансової стійкості (Кф. с.) показує питому вагу в загальній вартості майна всіх джерел коштів, які підприємство може використати без втрат для кредиторів;

- коефіцієнт фінансової залежності (Кф. з.) - характеризує залежність діяльності підприємства від позикового капіталу і розраховується як відношення позикового капіталу до загального;

- коефіцієнт фінансового ризику (фінансування) - це відношення позикового капіталу до власного. Цей показник свідчить про фінансову незалежність підприємства від залучення позикових коштів, показує скільки позикових коштів залучає підприємство на 1 грн [21].

Оптимальне значення цього коефіцієнту знаходиться в межах від 0,3 до 0,5, критичне значення -1, хоча деякі економісти вважають, що при високих показниках оборотності оборотних коштів воно може перевищувати одиницю без істотних наслідків для ринкової стійкості.

а) показники, що характеризують стан оборотних коштів:

- коефіцієнт маневрування власного оборотного капіталу (Км. в. к.), що розраховується як відношення власного оборотного капіталу до загальної суми власного капіталу. Рекомендоване значення коефіцієнта становить 0,5, проте його розмір в значній мірі залежить від специфіки галузі та виробництва.

Так у фондомістких виробництвах він буде нижчим, аніж у матеріаломістких, оскільки в таких виробництвах знана частка інвестується в основні фонди;

- коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами (Кз. в. к.).

Рівень цього коефіцієнта оцінюється залежно від того, в якому стані матеріальні запаси. Якщо підприємство має запаси сировини, матеріалів, напівфабрикатів, які значною мірою перевищують нормальні потреби виробництва, то власний оборотний капітал не може покрити їх повністю. У цьому разі коефіцієнт буде менший від одиниці. Якщо ж підприємство відчуває нестачу виробничих запасів для здійснення нормального виробничого процесу, коефіцієнт буде вищий за одиницю [23].

- б) показники, які характеризують стан основних засобів:

Окрему групу показників, які також характеризують фінансову стійкість підприємства, становлять:

- коефіцієнт ефективності використання фінансових ресурсів (Кеф. ф. р.) - це відношення валового прибутку підприємства до валюти балансу. Він дає можливість визначити, за який період часу прибуток, отриманий підприємством, може компенсувати вартість майна.

- коефіцієнт ефективності власного капіталу (Кеф. в. к.), становить інтерес для власників підприємств, оскільки дає узагальнюючу оцінку ефективності вкладень коштів у дане підприємство. Наведені вище показники дозволяють з певним ступенем об'єктивності оцінити фінансовий стан підприємства. При цьому фінансовий стан вважається незадовільним, якщо значення коефіцієнтів нижче або вище нормативних (рекомендованих) значень (в залежності від показника) [23].

Одним із способів оцінки фінансової стійкості є інтегральний підхід, який дає змогу дати інтегровану оцінку ступеню фінансової стійкості. Його можна застосовувати на практиці, особливо в умовах кризового стану економічної системи, коли господарські зв'язки підприємства, що існували раніше, порушені і відбувається процес налагодження ним нових зв'язків з партнерами, зацікавленими у достатній фінансовій стійкості.

Показники фінансової стійкості за цього підходу характеризують стан і структуру активів підприємства та забезпеченість їх джерелами покриття. Цей підхід цікавий тим, що на відміну від усіх охарактеризованих вище, у процесі його здійснення кожний з показників розглядається у взаємозв'язку з іншими показниками [27].

Отже, велика кількість підходів до визначення фінансової стійкості підприємства свідчить про багатогранність цього поняття. Фінансова стійкість - це спроможність підприємства забезпечувати пропорційний розвиток при збереженні достатнього рівня плато-та кредитоспроможності.

У зв'язку з цим вважаємо цікавим дослідження, яке ґрунтується на інтегрованому поєднанні двох підходів:

а) з використанням узагальнюючого показника зміни фінансової стійкості підприємства (Фс), що дає змогу оцінити загальну динаміку фінансового стану та зміни фінансової стійкості підприємства протягом певного періоду часу;

б) підходу, в основні якого покладено виділення чотирьох типів поточної фінансової стійкості (абсолютна та нормальна фінансова стійкість, нестійкий і кризовий фінансовий стан підприємства) [36].

За допомогою такого підходу можна визначити, до якого саме типу належать певні підприємства, а також зробити прогностичні розрахунки щодо перспектив розвитку підприємств у разі зміни фінансової стійкості .

Таким чином варто зазначити, що оцінка фінансової стійкості не повинна вестись тільки по запропонованим методикам. Багато залежить від галузі, ринкової ситуації та репутації підприємства (не платежів, порушення фінансової дисципліни). Загальною вимогою з боку кредиторів є обережність стосовно збільшення частки позикового капіталу підприємств; вони віддають перевагу тим, у кого велика частка власного капіталу. Власники підприємства, навпаки, схильні підвищувати частку позикових коштів, але в межах припустимого ризику, щоб не втратити фінансової стійкості. Для цього

доцільно також проводити аналіз впливу фінансового важеля на рентабельність власного капіталу підприємства [41].

Ліквідність - це здатність підприємства розраховуватися зі своїми поточними зобов'язаннями перед закордонними контрагентами шляхом перетворення активів на гроші. Ліквідність підприємства свідчить про наявність грошових коштів для термінового виконання фінансових зобов'язань даного періоду.

Ліквідність можна розглядати з двох позицій:

- як час, необхідний для продажу активу;
- як суму, одержану від продажу активу.

Особливе значення для підприємства зовнішньоекономічної діяльності набуває його платоспроможність. Це пов'язано з необхідністю отримання певного іміджу на міжнародному ринку, встановлення сталих відносин з закордонними партнерами. Платоспроможність підприємства свідчить про наявність грошових коштів упродовж достатнього періоду часу для вчасного виконання фінансових зобов'язань. Це можливість підприємства наявними грошовими ресурсами своєчасно погасити свої строкові зобов'язання. При дослідженні поточної платоспроможності порівнюються суми платіжних засобів підприємства зі строковими зобов'язаннями [39].

Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні статей активу зі статтями пасиву. У бухгалтерському балансі в активі засоби підприємства групуються за ступенем зростання їх ліквідності, в пасиві зобов'язання розміщені по мірі скорочення термінів (посилення, підвищення строковості) їх погашення. Якщо при такому порівнянні активів вистачає, то баланс - ліквідний і підприємство платоспроможне і навпаки.

Усі активи підприємства залежно від ступеня їх ліквідності, тобто від здатності та швидкості перетворення в грошові кошти, можна умовно поділити на такі групи:

а) найбільш ліквідні активи (A1) - це суми грошових коштів підприємства на поточному, валютному та інших рахунках, у касі,

короткострокові фінансові вкладення (цінні папери), які можуть бути використані для здійснення поточних розрахунків негайно;

б) активи, що швидко реалізуються (А2) (активи, для перетворення яких у наявні кошти потрібний визначений час) - це дебіторська заборгованість, платежі по якій очікуються протягом 12 місяців після звітної дати, та інші оборотні активи. Ліквідність цих активів різна і залежить від суб'єктивних та об'єктивних факторів: кваліфікації фінансових робітників, взаємовідносин підприємства з платниками та їх платоспроможності, умов надання кредитів покупцям, організації вексельного обігу тощо;

в) активи, що повільно реалізуються (А3) (найменш ліквідні активи) - це запаси і витрати. Ліквідність цієї групи залежить від своєчасності відвантаження продукції, швидкості й правильності оформлення банківських документів, швидкості платіжного документообігу в банку, від якості й попиту на продукцію, її конкурентоспроможності, платоспроможності покупців, форми розрахунків тощо;

г) активи, що важко реалізуються (А4), - це активи, призначені для використання в господарській діяльності протягом тривалого періоду часу. В цю статтю можна включити статті розділу I активу балансу «Необоротні активи» [16].

Пасиви балансу залежно від ступеня зростання строків погашення зобов'язань групуються так:

а) найбільш строкові зобов'язання (П1) - це кредиторська заборгованість, позики для працівників, інші короткострокові пасиви;

б) короткострокові пасиви (П2) - це короткострокові позикові кредити банків та інші позики, що підлягають погашенню протягом 12 місяців після звітної дати;

в) довгострокові пасиви (П3) - це довгострокові кредити банків, позикові кошти та інші довгострокові пасиви;

г) постійні пасиви (П4) - це власний капітал підприємства - статті розділу I пасиву балансу [16].

Підприємство вважається ліквідним, якщо його поточні активи перевищують короткострокові зобов'язання.

Підприємство може бути ліквідним в більшій або меншій мірі, або у нього взагалі може бути відсутня ліквідність. Для оцінки реального ступеня ліквідності підприємства спочатку необхідно здійснити аналіз ліквідності балансу.

Для визначення ліквідності балансу необхідно порівняти підсумки з кожної групи активів і пасивів. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються умови:

$$A1 \geq П1; A2 \geq П2; A3 \geq П3; A4 \leq П4 \quad (1.13)$$

Зазвичай на практиці ці співвідношення порушуються. Недостача коштів однієї групи активів компенсується у вартісній формі лишком іншої, при чому менш ліквідні активи замінюються більш ліквідними. Але фінансовий аналітик повинен пам'ятати, що у практиці зовнішньоекономічної діяльності дотримання вищезначених співвідношень повинно бути більш суворим через додаткові ризики міжнародної торгівлі [29].

При аналізі ліквідності підприємства використовують такі відносні показники:

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кал). Визначається відношенням найбільш ліквідних активів (A1) до поточних зобов'язань підприємства (П1 + П2):

$$\text{Кал} = A1 / П3 \quad (1.14)$$

В чисельнику знаходяться суми грошових коштів та їх еквівалентів, а також поточних фінансових інвестицій - Ф. № 1, р. 1165 II розділу активу балансу, в знаменнику - Ф. № 1, р. 1695 розділу III пасиву балансу.

Цей коефіцієнт є найбільш жорстким критерієм платоспроможності та ліквідності підприємства і показує, яку частину короткострокової заборгованості воно може погасити в поточний момент або найближчим часом. Теоретично достатнім вважається, якщо Кал не нижче 0,2 і не більше 0,35. Це означає, що на 20% підприємство може в поточний момент погасити всі свої короткострокові борги і платоспроможність вважається нормальною. В іноземній практиці, в країнах зі стабільною економікою, вважається достатнім, щоб цей коефіцієнт мав будь-яке позитивне значення до 0,01.

Коефіцієнт швидкої (проміжної, суворої) ліквідності, або коефіцієнт кислотного тесту (К). Обчислюється відношенням суми грошових коштів, короткострокових фінансових вкладень і дебіторської заборгованості (A1+A2) до поточних зобов'язань (Пз):

$$K_{шл} = (A1 + A2) / Пз \quad (1.15)$$

В чисельнику знаходяться суми грошових коштів та їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості, інших оборотних активів (суми ряд. Ф. № 1, р. 1195 - р.1100 розділу II активу балансу), в знаменнику - Ф. № 1, р. 1695 підсумок розділу III пасиву балансу.

Коефіцієнт швидкої ліквідності допомагає оцінити можливість погашення підприємством короткострокових зобов'язань у випадку його критичного стану. Оптимальне значення цього показника лежить в діапазоні 0,7-0,8 [15].

Узагальнюючим показником ліквідності є коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл) (коефіцієнт загальної ліквідності, коефіцієнт покриття, коефіцієнт загальної платоспроможності). Він розраховується відношенням поточних активів (A1+A2+A3) до поточних зобов'язань (Пз):

$$K_{пл} = (A1 + A2 + A3) / Пз \quad (1.16)$$

В чисельнику знаходиться підсумок розділу II активу балансу, в знаменнику - підсумок розділу IV пасиву балансу.

Він вимірює загальну ліквідність і показує, якою мірою поточні зобов'язання забезпечуються поточними активами, тобто скільки грошових одиниць поточних активів припадає на одну грошову одиницю поточних зобов'язань. Теоретичне значення цього показника від 1 до 2.

Орієнтовне значення показника може встановлювати і підприємство, виходячи з конкретних умов господарювання і залежно від щоденної потреби підприємства у вільних грошових ресурсах.

Якщо цей показник дуже високий, то це може бути пов'язано із надлишковими виробничими запасами, надплановою завантаженістю готової продукції на складах, невиправданим зростанням дебіторської заборгованості, тобто із уповільненням обертання капіталу. Постійне зниження коефіцієнта означає зростаючий ризик неплатоспроможності [28].

Якщо при аналізі таких коефіцієнтів виявлені відхилення від рекомендованих значень, то необхідно з'ясувати причини цього.

При проведенні дослідження ліквідності підприємства за даними показниками не слід обмежуватися лише їх розрахунками і порівняннями в динаміці або з аналогічними підприємствами, тому що аналіз буде неповним. Наведені коефіцієнти являють собою відносні величини і протягом часу можуть не змінюватись або змінюватись незначно, тоді як зміни в складових чисельника і знаменника можуть бути суттєвими. Тому таке дослідження доцільно доповнювати факторним аналізом [16].

Основними причинами неплатоспроможності можуть бути:

- прорахунки у вивченні міжнародних ринків продукції, яка пропонується підприємством;
- невиконання зовнішньоекономічних контрактів за строками поставок продукції, порушення її структури та асортименту, зниження якості;
- підвищення собівартості продукції;

- втрата каналів реалізації і постійних покупців, замовників в умовах міжнародної конкуренції
- неплатоспроможність самих покупців і замовників з різних на це причин;
- невиконання плану прибутку і нестаток власних джерел фінансування підприємства;
- неврахування процесів глобалізації і як наслідків - тиску конкурентів, зміни попиту та інфляційних процесів;
- неврахування змін податкової політики;
- значне відволікання коштів у дебіторську заборгованість та у надлишкові виробничі запаси;
- низьке обертання оборотного капіталу, про що мова піде далі [18].

Результативність і економічна доцільність функціонування підприємства оцінюється не тільки абсолютними, але і відносними показниками. Відносними показниками є система показників рентабельності [22].

У широкому розумінні слова поняття рентабельності означає прибутковість, дохідність. Підприємство вважається рентабельним, якщо результати від реалізації продукції (робіт, послуг) покривають витрати виробництва (обігу) і утворюють суму прибутку, достатню для нормального функціонування підприємства.

Економічна сутність рентабельності може бути розкрита тільки через характеристику системи показників. Загальний їхній зміст - визначення суми прибутку з однієї гривні вкладеного капіталу. І оскільки це відносні показники - вони практично не підпадають під вплив інфляції [37].

Основними показниками рентабельності, якими вимірюється дохідність підприємств в Україні, є наступні:

а) Рентабельність активів (майна) R_a показує, який прибуток одержує підприємство з кожної гривні, вкладеної в активи:

$$R_a = Пч / A \quad (1.17)$$

де А - середній розмір активів;

Пч - прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства (чистий прибуток).

б) Рентабельність поточних активів $R_{па}$ показує, скільки прибутку одержує підприємство з однієї гривні, вкладеної в поточні активи:

$$R_{па} = Пч / Ап \quad (1.18)$$

де Ап - середній розмір поточних активів.

в) Рентабельність інвестицій P_i - показник, що відбиває ефективність використання засобів, інвестованих у підприємство. Цей показник відображає оцінку “майстерності” керування інвестиціями.

$$R_{па} = П / ВК + ДЗ \quad (1.19)$$

де П - загальна сума прибутку за період;

ВК - середній розмір власного капіталу;

ДЗ - середній розмір довгострокових зобов'язань.

Показник рентабельності виробництва знаходиться в прямій залежності від рентабельності продукції й оберненій залежності від зміни фондоємності продукції.

Підвищення рентабельності продукції забезпечується переважно зниженням собівартості одиниці продукції. Чим краще використовуються основні виробничі фонди, тим нижче фондоємність, вище фондовіддача і в наслідок цього відбувається зростання показника рентабельності виробництва. При поліпшенні використання матеріальних обігових коштів знижується їхній розмір, що припадає на 1 гривню реалізованої продукції. Отже, чинники прискорення оборотності матеріальних оборотних коштів є одночасно чинниками росту рентабельності виробництва [38].

Таким чином , по першому розділу можна зробити наступні виновки:

- головною метою діагностики фінансового стану підприємства – є своєчасний вияв та попереджування недоліків у фінансово-господарській діяльності і пошук резервів покращання фінансового стану підприємства, його платоспроможності та фінансовій стійкості;
- в процесі виробничо-господарської діяльності формується стійке фінансове становище підприємства, тому діагностику фінансового стану можна об'єктивно здійснити за допомогою комплексу системи коефіцієнтних показників, що детально й усебічно характеризують фінансово-господарське становище підприємства;
- джерелом інформації для діагностики фінансового стану підприємства є стандартизована відповідно до вимог П(С)БО фінансова звітність, загальні вимоги до якої викладено в НП(С)БО №1. Для малих підприємств передбачено можливість складання фінансової звітності за скороченою формою [51].

РОЗДІЛ 2
ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ФІНАНСОВОЇ
СТАБІЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА СТОВ «ТАВРІЯ»
ЗА 2013 – 2017 РОКИ

2.1. Загально-економічна характеристика підприємства СТОВ «ТАВРІЯ»

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «ТАВРІЯ» (СТОВ «ТАВРІЯ») засноване в жовтні 2001 року. Знаходиться по вулиці Шевченко будинок 101 в селищі міського типу Верхній Рогачик, Верхньорогачицького району Херсонської області. Код ЄДРПОУ: 30629391.

Напрямок діяльності за КВЕД: 01.11 Вирощування зернових (крім рису), бобових культур та насіння олійних культур.

Підприємство є юридичною особою, яке володіє, користується на власний розсуд належними йому основними фондами, цінними паперами та іншим майном, має самостійний баланс, власні і основні оборотні засоби, розрахунковий, валютний та інші рахунки в установах банків, круглу печатку із своїм найменуванням, відповідні штампи, фірмові бланки із своєю назвою та інші реквізити. А також відокремлене майно, право від свого імені укладати угоди, набувати майнові та немайнові права, нести обов'язки, виступати в суді, арбітражному чи третейському суді в якості позивача, відповідача, третьої особи та має інші ознаки юридичної особи.

Підприємство створено для здійснення діяльності в сфері експортно-імпорتنих операцій. Предметом діяльності є:

- виробництво та реалізація продуктів створених з вирощуваних рослин;
- вирощування та обробка зернових культур;
- надання транспортних послуг: внутрішні перевезення працівників.

Однією з особливостей, що є основною вимогою до функціонування даного підприємства, є чітко поставлені норми і стандарти щодо якості виготовленої продукції.

Майно підприємства складається з основних фондів, обігових коштів, а також інших цінностей, вартість яких відображається в самостійному балансі підприємства та формується за рахунок:

- майна і грошових коштів, переданих підприємству засновником;
- доходів, одержаних в результаті господарської діяльності;
- доходів від цінних паперів та корпоративних прав;
- безвідплатних внесків організацій та громадян;
- інших надходжень, не заборонених законом.

Господарська діяльність підприємства здійснюється на основі укладених угод, договорів. Підприємство вільне у виборі предмету договору, визначенні зобов'язань його учасників.

Підприємство є власником майна переданого йому засновником у власність, продукції набутої підприємством в результаті господарської діяльності, одержаних доходів, іншого майна набутого на підставах не заборонених законом.

На сьогоднішній день площа сільськогосподарських угідь становить 927 га, що безпосередньо являється орними площами.

СТОВ «ТАВРІЯ» є елітним насінницьким підприємством (виробництво насіння в 2013 році - 1550 тонн, в 2014 році - 1630 тонн, в 2015 році - 1755 тонн, в 2016 році – 1827 тонн, в 2017 році - 2025 тонн).

На підприємстві використовується імпортна техніка:

- посів та внесення мінеральних добрив і засобів захисту рослин - трактори New Holland T9060 та МТЗ «Беларус-892» з посівними комплексами точного висіву, причіпними обприскувачами та причіпними агрегатами-розкидачами мінеральних добрив;
- прибирання - 1 комбайн – КЗС «PALESSE GS 812»;

- основний обробіток ґрунту - трактори New Holland T9060, МТЗ «Беларус-892» та ХТЗ-17221.

Інфраструктура рослинництва: 1 машинний двір, 1 ТІК, нафтосховище, склади тощо. На машинному дворі розташований весь інвентар необхідної сільськогосподарської техніки, що включає в себе 1 комбайн (імпортного виробництва), 6 тракторів, протруювач зерна ПС-10 та необхідний набір техніки для очищення та калібрування і затарювання насіння ЗАВ-40. Інфраструктура насінництва: 3 склади для підлогового зберігання 3 тис. тонн насіння одноразового зберігання. Реалізація насіння здійснюється в усіх областях України. Урожайність основних культур товарного рослинництва становить: озима пшениця - 4,3 – 5,8 тонн / га, ячмінь - 2,7 - 3,5 тонн / га, соняшник - до 2,5 тонн / га.

СТОВ «ТАВРІЯ» здійснює свою діяльність на принципах: господарського розрахунку, самоокупності та самофінансування. Самостійно планує свою діяльність, визначає перспективи розвитку та пріоритетні напрямки. Прибуток підприємства утворюється з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат і витрат на оплату праці. З балансового прибутку підприємства сплачуються проценти по кредитах банків, а також вносяться передбачені законодавством України податки та інші платежі до бюджету. Чистий прибуток залишається у повному розпорядженні підприємства. Напрями використання прибутку визначаються засновником підприємства Капсамуном І.І.

Трудова діяльність на підприємстві здійснюється на основі укладених трудових договорів, контрактів, в інших формах, передбачених чинним законодавством України. Підприємство забезпечує громадянину, праця якого використовується, умови та охорону праці, її оплату не нижче встановленого в країні мінімального рівня, а також інші соціальні та економічні гарантії.

До числа характеристик якості структури управління відносять її надійність, організованість (що визначається за рівнем ритмічності праці та іншим показникам), оперативність (швидкість прийняття та реалізації рішень)

та інші. Загальний аналіз вище перелічених критеріїв оргструктури щодо СТОВ «ТАВРІЯ» показує, що загалом на підприємстві створений оптимальний розподіл виконуваних функцій по рівнях, невелика кількість ступенів управління, діє чітко розмежування повноважень і відповідальності по вертикалі і горизонталі усієї структури управління.

В нових умовах функціонування організацій дуже важливо, щоб оргструктура мала певну стійкість, щоб зовнішні і внутрішні негативні фактори не могли впливати на ті процеси, що проходять в апараті управління організацій, така якість забезпечується додержанням належного рівня організаційного регламентування, який потребує наявності положень про підрозділи та посадових інструкцій по кожній структурній одиниці, кожному бюро, відділу, службі, що налічуються в апараті управління. Таке забезпечення організаційного регламентування у СТОВ «ТАВРІЯ» налагоджувалося з початку заснування підприємства і вдосконалювалось на протязі усього його існування, від початку цього року відбувся черговий перегляд і внесення змін до усіх посадових інструкцій згідно адаптивних вимог існування підприємства і законодавства. Відповідальним за фінансово-господарську діяльність підприємства є: директор, заступник директора та головний бухгалтер. Штатний розклад підприємства розроблений, виходячи з задач підприємства та об'ємів діяльності.

Директор підприємства: визначає, формулює, планує, здійснює і координує всі види діяльності підприємства; організує роботу і ефективну взаємодію виробничих одиниць, та інших структурних підрозділів підприємства, направляє їх діяльність на досягнення високих темпів розвитку і удосконалення виробництва та продукції; здійснює заходи щодо соціального захисту колективу підприємства, забезпечення і збереження зайнятості працівників; представляє підприємство в органах державної влади та у взаємовідносинах з партнерами і багато іншого [8].

Головний бухгалтер забезпечує ведення бухгалтерського обліку, дотримуючись єдиних методологічних засад, встановлених Законом України

«Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», з урахуванням особливостей діяльності підприємства і технології оброблення облікових даних. Організовує роботу бухгалтерської служби, контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій. Вимагає від підрозділів, служб та працівників забезпечення неухильного дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів [7].

На підприємстві СТОВ «ТАВРІЯ» надходження запасів оформляється прибутковою накладною або актом про приймання матеріалів на підставі супровідних документів (накладних, видаткових накладних, товарно-транспортних накладних рахунків). Як показує досвід провідних підприємств світу, навіть, не маючи сучасного обладнання, тільки за допомогою ефективного менеджменту, можна суттєво знизити витрати виробництва і підвищити ефективність функціонування підприємства. Важливим поштовхом до цього є використання мотиваційного механізму залучення працівників підприємств до участі в його управлінні, посилення стимулів до створення і впровадження раціоналізаторських пропозицій.

Ефективність діяльності будь-якого підприємства в довгостроковій перспективі та забезпечення високих темпів його розвитку в ринкових умовах в значній мірі визначаються рівнем його інвестиційної активності та ефективністю управління вкладеними коштами в об'єкти інвестування.

2.2. Діагностика фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності підприємства СТОВ «ТАВРІЯ»

Основним звітним документом фірми є бухгалтерський баланс, який являє собою точний звіт фінансово-господарського стану фірми на певну дату. Баланс дозволяє зробити оцінку найсуттєвіших ознак фірми.

Баланс – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

Фінансовий стан на відміну від фінансових результатів може бути встановлений не за будь-який період, а на певну конкретну дату цього періоду, оскільки система показників «Балансу» є моментною (система моментних показників) [3].

Горизонтальний, або динамічний, аналіз цих показників дозволяє встановити їхні абсолютні збільшення й темпи росту, що важливо для характеристики фінансового стану підприємства. Не менше значення для оцінки фінансового стану має й вертикальний, структурний, аналіз активу й пасиву балансу, що дає найбільш загальне подання про якісні зміни в структурі коштів й їхніх джерел, а також про динамік цих змін. Якщо в аналізі одночасно використовуються інтервальні і моментні показники (дані балансу), то останні слід умовно перетворити в інтервальні як півсуму значень на початок і кінець періоду. Горизонтальний аналіз - це порівняння величин окремих статей, розділів і валюти балансу за кілька періодів, на підставі чого визначають напрямки і тенденції змін цих показників. Цей аналіз називають також трендовим. обов'язковим елементом такого аналізу є формування динамічних рядів частки окремих статей або розділів активу і пасиву балансу, що дозволяє на підставі останніх оцінювати структурні зміни і прогнозувати ці зміни. Порівнюючи структурні зміни в активі і пасиві балансу, можна судити про зміни в джерелах притоку нових коштів і напрямках їх вкладення [9].

Горизонтальний аналіз обов'язково передбачає побудову таблиць, прорахунок найменших змін у відсотках і в загальній сумі. Узагальнювати статті балансу, доповнювати їх даними про зростання або зниження показників, займатися складанням прогнозів на майбутнє повинен кваліфікований бухгалтер. Нерідко його доповнює вертикальний аналіз балансу. Адже аналітичні таблиці можуть не тільки характеризувати структуру бухгалтерських форм, а й відстежувати динаміку кожного конкретного показника. І той, і інший види аналізу ефективні при міжгосподарських видах діяльності. Головна їхня

перевага - можливість зіставлення балансу декількох організацій, абсолютно різних за родом своєї діяльності. А ось в чому горизонтальний аналіз не ефективний - так це в умовах інфляції, де не діяльність організації безпосередньо впливає на обсяги активів і пасивів, а повсюдне зростання цін.

Вертикальний аналіз балансу підтверджує висновки, зроблені на основі результатів горизонтального аналізу балансу щодо погіршення якості балансу. Технологія вертикального аналізу полягає у тому, що загальну суму балансу приймають за 100% і кожен статтю фінансової звітності представляють у вигляді процентної частки від прийнятого базового значення [10].

Вертикальний аналіз балансу володіє наступними плюсами:

- використовує відносні, а не тільки абсолютні показники, що знижує негативний вплив зовнішніх факторів і дозволяє відстежувати різнопланові явища в їх динаміці;
- проводить паралелі в порівнянні відразу декількох різних організацій;
- дозволяє побачити етапи зміни кожної звітної статті, спрогнозувати їх фінансову структуру.

Відомо, що для порівняння даних балансу на початок і кінець року номенклатуру статей балансу за попередній звітний рік треба привести в повну відповідність з номенклатурою та групуванням розділів і статей бухгалтерського балансу на кінець року. Крім того, для порівняння даних на початок і кінець звітного періоду необхідно враховувати вплив інфляції. Невелика інфляція є допустимою і навіть корисною, бо сприяє зростанню активності власників грошей, примушує вкладати їх у прибуткові заходи, оскільки гроші, що лежать без руху, втрачають у ціні. Однак висока інфляція негативно впливає на весь виробничий процес і є основним дестабілізуючим чинником виробництва і фінансового стану підприємства.

Обидва ці види аналізу особливо цінні при міжгосподарських зіставленнях, оскільки дозволяють порівнювати звітність зовсім різних за родом діяльності й обсягам виробництва підприємств (див.табл.2.1 - 2.2).

Таблиця 2.1

Горизонтальний аналіз балансу підприємства СТОВ «ТАВРІЯ» за 2012-2014 роки

АКТИВ	Код рядка	2012рік		2013рік		Відхилення(+,-)		2014рік		Відхилення(+,-)	
		Тис. грн	%	Тис. грн	%	Тис. грн		Тис. грн	%	Тис. грн	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
I. НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ											
Основні засоби:	1010	489,8	100	422,4	86,24	-67,4	-13,76	490,5	116,12	68,1	16,12
первісна вартість	1011	650,4	100	651	100,09	0,6	0,09	779,4	119,72	128,4	19,72
знос	1012	(160,6)	100	(228,6)	142,34	-68	42,34	(288,9)	126,38	-60,3	26,38
Довгострокові біологічні активи	1020										
Довгострокові фінансові інвестиції	1030										
Інші необоротні активи	1090										
Усього за розділом I	1095	489,8	100	422,4	86,24	-67,4	-13,76	490,5	116,12	68,1	16,12
II. ОБОРОТНІ АКТИВИ											
Запаси :	1100	1080,8	100	1291,1	119,46	210,3	19,46	1648,6	127,69	357,5	27,69
у тому числі готова продукція	1103	482,2		715,9	148,47	233,7	48,47	789,3	110,25	73,4	10,25
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	1125	58,0	100	0	0	-58	-100,00	75	0	75	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками:											
завіданими авансами	1130										
з бюджетом	1135	5,3	100	5,8	109,43	0,5	9,43	5,3	91,38	-0,5	-8,62
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	22,3	100	2,5	11,21	-19,8	-88,79	3	120,00	0,5	20,00
Грошові кошти та їх еквіваленти:	1165	130	100	32,5	25	-97,5	-75,00	45,9	141,23	13,4	41,23
Усього за розділом II	1195	1267,4	100	1331,9	105,09	64,5	5,09	1777,8	133,48	445,9	33,48
III. НЕОБОРОТНІ АКТИВИ, УТРИМУВАНІ ДЛЯ ПРОДАЖУ											
Баланс	1300	1757,2	100	1754,3	99,83	-2,9	-0,17	2268,3	129,3	514	29,3

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5
I. ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ											
Зареєстрований(пайовий) капітал	1400	12,0	100	12,0	100	0	0	12,0	100	0	0
Нерозподіленийприбуток (непокритийзбиток)	1420	1433,4	100	1728,1	120,56	294,7	20,56	2229,6	129,02	501,5	29,02
Усього за розділом I	1495	1445,4	100	1740,1	120,39	294,7	20,39	2241,6	128,82	501,5	28,82
II. ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ЦІЛЬОВЕ ФІНАНСУВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ											
1595	67,8	100	0,9	1,33	-66,9	-98,67	0,5	55,56	-0,4	-44,44	
III. ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ											
Поточна кредиторська заборгованість за:											
довгостроковимизобов'язаннями	1610										
товари, роботи, послуги	1615										
розрахунки з бюджетом	1620	35,2	100	0,4	1,14	-34,8	-98,86	7,8	1950,0	7,4	1850,0
розрахункамизістрахування	1625	0	100	0,8	0	0,8	0	2,2	0	1,4	0
розрахунками з оплати праці	1630	7,1	100	4,6	64,79	-2,5	-35,21	4,4	95,65	-0,2	-4,35
Доходи майбутніхперіодів	1665										
Іншіпоточнізобов'язання	1690	198,6	100	7,5	3,78	-191,1	-96,22	11,8	157,33	4,3	57,33
Усього за розділом III	1695	244	100	13,3	5,45	-230,7	-94,55	26,2	196,99	12,9	96,99
IV. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З НЕ-ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ, УТРИМУ-ВАНИМИ ДЛЯ ПРОДАЖУ											
1700											
БАЛАНС	1900	1757,2	100	1754,3	99,83	-2,9	-0,17	2268,3	129,3	514	29,3

Згідно з даних таблиці 2.1 проведеного горизонтального аналізу за період з 2012 - 2014 роки можна зробити наступні висновки: у 2013 році відбулося незначне зменшення валюти балансу на 2,9 тис. грн., що склало 0,17%. В основному це відбулось за рахунок першого розділу активу балансу «Необоротні активи», де зменшення склало 67,4 тис. грн. і це складає 13,76%.

Починаючи з 2014 року простежується збільшення валюти балансу на 514 тис. грн., що складає 29,3%, це відбулося в основному за рахунок збільшення оборотних коштів на 33,48%, а саме підприємство збільшило свої виробничі запаси 357,5 тис.грн. або 27,69%, при цьому збільшення запасів готової продукції склало тільки 5 частину від усіх запасів – 73,4 тис. грн. або 10,25%. За статтями другого розділу активу балансу «Грошові кошти та їх еквіваленти» і « Інша поточна дебіторська заборгованість» відбулося незначне збільшення у 2014 році в порівнянні з даними 2013 року на 13,4 тис.грн. та 0,5 тис. грн. відповідно.

За рахунок придбання у 2014 році основних засобів на суму 128,4 тис.грн. в першому розділі активу балансу відбулося збільшення залишкової вартості основних засобів на 68,1 тис. грн., що складає 16,12% і вносить свою частку в розмірі 13,29 % у збільшення валюти балансу.

У третьому розділі активу балансу в період 2012 - 2014рр. за статтею «Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття», змін не відбувалося.

Проведений аналіз пасиву балансу за 2012-2014 роки показав, що власний капітал підприємства з роками постійно збільшується, тобто підприємство постійно отримує прибуток (у 2013 році зріст складає 20,96%, у 2014 році – 29,02%). За другим розділом «Довгострокові зобов'язання і забезпечення, цільове фінансування та забезпечення» пасиву балансу навпаки відбувається зменшення заборгованості по довгостроковим зобов'язанням з 67,8 тис. грн. до 0,5 тис грн., що характеризує підприємство, як платоспроможне із стабільною фінансовою стійкістю.

Таблиця 2.2

Горизонтальний аналіз балансу підприємства СТОВ «ТАВРІЯ» за 2015-2017 роки

АКТИВ	Код рядка	2015 рік		2016 рік		Відхилення(+,-)		2017 рік		Відхилення(+,-)	
		Тис. грн	%	Тис. грн	%	Тис. грн	%	Тис. грн	%	Тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
I. НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ											
Основні засоби:	1010	1498,5	305,5	1008	205,5	3043,1	203,08	1544,6	103,08	6075,4	199,65
первісна вартість	1011	1893,6	242,96	1114,2	142,96	3737,4	197,37	1843,8	97,37	7382,5	197,53
знос	1012	(395,1)	136,76	-106,2	36,76	(694,1)	175,68	-299	75,68	(1307,1)	188,26
Довгострокові біологічні активи	1020										
Довгострокові фінансові інвестиції	1030										
Інші необоротні активи	1090										
Усього за розділом I	1095	1498,5	305,5	1008	205,5	3043,1	203,08	1544,6	103,08	6075,4	199,65
II. ОБОРОТНІ АКТИВИ											
Запаси :	1100	2338,5	141,85	689,9	41,85	4036,7	172,62	1698,2	72,62	5364,1	132,88
у тому числі готова продукція	1103	991,6	125,63	202,3	25,63	1964	198,06	972,4	98,06	2874,7	146,37
Дебіторзаборгованість за товари, роботи, послуги:	1125	107,2	0	32,2	0	118,5	0,00	11,3	0,00	636,4	0,00
завиданими авансами	1130										
з бюджетом	1135	14	264,15	8,7	164,15	5,2	37,14	-8,8	-62,86	146,1	2809,62
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	65	2166,67	62	2066,7	19,7	30,31	-45,3	-69,69	4,7	23,86
Грошові кошти та їх еквіваленти:	1165	1579	3440,1	1533,1	3340,1	1116,3	73,49	-402,7	-26,51	8,5	0,76
Усього за розділом II	1195	4043,7	227,46	2265,9	127,46	5296,4	130,98	1252,7	30,98	6159,8	116,30
III. НЕОБОРОТНІ АКТИВИ, УТРИМУВАНІ ДЛЯ ПРОДАЖУ ТА ГРУПИ ВИБУТТЯ											
БАЛАНС	1300	5542,2	244,33	3273,9	144,33	8339,5	150,47	2797,3	50,47	12235,2	146,71

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5
I. ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ											
Зареєстрований(пайовий) капітал	1400	12	100	0	0	12	100	0	0	12	100
Резервний капітал	1415	3	0	3	0	3	0	0	0	9	0
Нерозподіленийприбуток (непокритийзбиток)	1420	5466	245,2	3236,4	145,2	8165	149,4	2699	49,38	12022,8	147,25
Усього за розділом I	1495	5481	244,5	3239,4	144,5	8165	148,9	2684	48,97	12043,8	147,23
II. ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ЦІЛЬОВЕ ФІНАНСУВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ											
III. ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ											
Поточна кредиторська заборгованість за:											
довгостроковимизобов'язаннями	1610										
товари, роботи, послуги	1615					0	0	-0,5	-100	15	0
розрахунки з бюджетом	1620	21	269,2	13,2	169,2	104,3	496,7	83,3	396,67	78,8	75,55
розрах з істрахування	1625	3,9	177,3	1,7	77,3	2,9	74,36	-1	-25,64	3,9	134,48
розрах з оплати праці	1630	7,4	168,2	3	68,2	12,7	171,6	5,3	71,62	15	118,11
Доходи майбутніх періодів	1665										
Інші поточні зобов'язання	1690	17,4	147,5	5,6	47,5	23,1	132,8	5,7	32,76	0,2	0,87
Усього за розділом III	1695	50,2	191,6	24	91,6	143	284,9	92,8	184,86	147,6	103,22
IV. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З НЕОБО-РОТНИМИ АКТИВАМИ, УТРИМУВАНИМИ ДЛЯ ПРОДАЖУ											
БАЛАНС	1900	5542,2	244,33	3273,9	144,33	8339,5	150,47	2797,3	50,47	12235,2	146,71

Піковий показник збільшення прослідковано у 2015 році, де валюта балансу на кінець звітного періоду підвищилась на 3 273,9 тис. грн., що складає темп зросту на 144,33%, хоча найбільший показник збільшення валюти балансу в абсолютних одиницях відбувся у 2017 році і склав 3895,7 тис.грн., але у відносних одиницях це складає тільки 46,71%, що утричі менше ніж у 2015 році. Тобто у період 2016 - 2017 роки показники зросту валюти балансу дещо нижчі, проте тенденція до збільшення не спадає, так у 2016 році баланс збільшився на 2 797,3 тис. грн. або 50,47% (нематеріальні активи – 1 544,6 тис. грн., що склало 103,08%); у 2017 році валюта балансу поповнилась на 3 895,7 тис. грн (нематеріальні активи – 3 032,3 тис. грн – 99,65%).

За період з 2015 по 2017 роки включно відбулося придбання основних засобів за кожний рік відповідно: 2015 рік - 1114,2 тис грн. , 2016 рік - 1843,8 тис.грн., 2017 рік - 3645,1 тис.грн. Такі зрушення у структурі валюти балансу свідчать про розширення виробничих площ підприємства за рахунок капітальних вкладень в будівництво та придбання основних засобів, що вважається позитивним явищем, тому що підприємство розширює таким чином свої виробничі можливості.

З даних аналітичної таблиці 2.2 можна зробити висновок, що відбувся абсолютний приріст запасів станом на 01.01.2016 року на 689,9 тис. грн.; на 01.01.2017 року на 1698,2 тис. грн.; на 01.01.2018 року – зростання на 1327,4 тис. грн., та одночасно відносне скорочення питомої ваги запасів як найменш ліквідної частини в загальній сумі активів (01.01.2016р. – 42,19%, 01.01.2017р. – 60,71%, 01.01.2018р. – 43,81%), що свідчить про певне дотримання формування нормативів зберігання запасів. Питома вага дебіторської заборгованості у сумі активів протягом аналізованого періоду зазнала коливань: знизилась з 32,2% станом на 01.01.2016р. до 11,3% станом на 01.01.2017р., потім зросла у 5 разів або до 517,9 % станом на 01.01.2018р., при цьому можна відмітити і абсолютне скорочення суми дебіторської заборгованості, що певною мірою свідчить про зростання попиту на продукцію підприємства. Слід відмітити, що одночасно з

цим відбувалось зростання виручки від реалізації, тобто можна стверджувати, що платіжна дисципліна покращилась.

У період 2015 року відбулося збільшення за статтею «Інша поточна дебіторська заборгованість» – 62 тис. грн (2066,67%), що було зумовлено виплатою заборгованих дивідендів. В період 2016 – 2017рр. відбувся спад надходження заборгованої суми дивідендів, а саме у 2016 році на 45,3 тис. грн (69,69%), а в 2017 році на 15 тис. грн (76,14%).

По результатам проведеного аналізу видно, що суттєві зрушення у сторону зменшення відбулися у другому розділі активу балансу в абсолютних одиницях виміру: станом на 01.01.2016р. – 2265,9 тис.грн., 01.01.2017р. – 1252,7 тис.грн., 01.01.2018р. – 863,4 тис.грн. Така картина отримала своє відображення і у відносному значенні відповідно за роками зріст оборотних активів склав: 2015 рік - 127,46%, 2016 рік - 30,98%, 2017 рік - 16,30%. Як видно з таблиці 2.2, іммобілізовані активи - це основний капітал, мобільні активи - це поточні активи, або оборотний капітал.

Оборотний капітал може знаходитись у сфері виробництва (незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів), у сфері обігу (готова продукція на складах та відвантаженій покупцям, засоби в розрахунках, короткострокові фінансові вкладення, готівка в касі, на розрахунках у банку тощо), тобто оборотний капітал може функціонувати в грошовій і матеріальній формах. Розміщення засобів підприємства має велике значення у фінансовій діяльності і підвищенні її ефективності. Від того, які асигнування вкладені в основні та оборотні засоби, скільки їх знаходиться у сфері виробництва і в сфері обігу, в грошовій та матеріальній формі, значною мірою залежать результати виробничо-фінансової діяльності і відповідно фінансовий стан підприємства. Якщо створені виробничі потужності підприємства використовуються недостатньо повно через відсутність запасів, це негативно впливає на фінансові результати діяльності та фінансовий стан господарства. Але негативним явищем є створення надлишкових виробничих запасів, які не можуть бути вчасно задіяні у виробничому процесі. В результаті на складах накопичуються

надлишкові виробничі запаси, заморожується капітал, уповільнюється його обіговість і відповідно погіршується фінансовий стан підприємства.

У третьому розділі активу балансу в період 2015 - 2017рр. за статтею «Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття», змін не відбувалося.

Згідно горизонтального аналізу пасиву балансу в першому розділі «Власний капітал» в період з 2013 по 2017рр. простежувалося збільшення, а саме: 2013р. – на 294,7 тис. грн. (20,39%); 2014р. – 501,5 тис. грн. (28,82%); найбільшого значення цей показник набув у 2015 році – 3239,4 тис. грн. (144,51%); 2016 року цей показник був дещо нижчим в порівнянні з попереднім роком і становив 2 684 тис. грн (48,97%), а у 2017 році знову відбулося збільшення на 3 863,8 тис. грн (47,23%), яке стало піковим значенням впродовж останніх п'яти років.

У другому розділі пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення» у 2013 році відбулося стрімке зниження на 66,9 тис. грн., і це склало 98,67%; у 2014 році показник дещо знизився на 0,4 тис. грн (44,44%); 2015 року показник стрімко зріс на 10,5 тис. грн, що у відсотковому відношенні становить 2 100 %; 2016 року зростання відбувалося повільніше, лише 5,5 тис. грн (50%), а 2017 року знову відбувся стрімкий ріст, що становить 27,3 тис. грн - 165,45%.

За третім розділом у 2013 році відбулось зменшення на 230,7 тис. грн., або на 94,55%, починаючи з 2014 року відбулося значне збільшення, а саме: 2014р. на 12,9 тис. грн, або 96,99%; 2015р. – 24 тис. грн (91,6%); 2016 рік – 92,8 тис. грн, або у відсотковому відношенні на 184,86%, незначний ріст показників відбувався 2017 року, лише на 4,6 тис. грн (3,22%).

Згідно проведенного вертикального аналізу за п'ятирічний період можна зробити висновок, що у 2013 році перший розділ активу балансу зменшився на 3,8%. Частка основних засобів у цьому розділі склала 27,87% на початку та 24,08% на кінець звітної періоду; показник 2014 року зменшився на 2,45%, частка основних засобів склала 24,08% на початок та 21,62% на кінець звітної

періоду. З 2015 року показник підвищився на 5,41% - на початок періоду – 21,62%, та 27,04% на кінець року, 2016 рік – збільшення розділу активу балансу на 9,45% (27,04% на початок та 36,49% на кінець звітного періоду), та 2017 відбувся ріст на 13,16% (на початок року у відсотковому відношенні становить 36,49% та 49,56% на кінець звітного періоду).

За другим розділом активу балансу у 2013 році відбулось зменшення на 53,11%. Найосновніше збільшення склала стаття «Запаси: у тому числі готова продукція» на 13,37%. 2014 року відбулося збільшення на 2,45%, проте відбулося зменшення готової продукції на 6,01%. 2015 року показник зменшився на 5,41% , що було зумовлено зниженням запасів на 30,49%. У 2016 році показник зменшився на 9,45%, проте відбувся ріст запасів на 6,21%. 2017 року також відбулося зменшення за другим розділом активу балансу на 13,16%, у зв'язку з ростом дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом на 1,13%.

Згідно вертикального аналізу, перший розділ пасиву балансу 2013 року збільшився на 16,93%, найосновніше збільшення відбулось за статтею «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» на 16,93%. 2014 року показник зменшився на 0,37%, також зменшився нерозподілений прибуток на 0,21%; 2015 року відбулося незначне збільшення 0,07% (нерозподілений прибуток становить 0,33%); 2016 року відсотковий показник знизився на 0,99% (також зниження нерозподіленого прибутку на 0,72%); а 2017 року спостерігається ріст показника на 0,35% (нерозподілений прибуток збільшився на 0,36%).

За другим розділом «Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення» у 2013 році відбулося зменшення на 3,81%; 2014 року – зменшення на 0,03%; 2015 року простежується збільшення показника на 0,18%; 2016 року показник дорівнює 0%; 2017 року – відбулося збільшення на 0,16%.

У третьому розділі пасиву балансу 2013 року відбулось зменшення на 13,13%; 2014 року – збільшення показника на 0,4%; у 2015 році – зменшення на 0,25%; 2016 року показник збільшився на 0,81%, а 2017 року простежується

значне зниження на 0,51%. На результати досліджень значно впливала стаття «Інші поточні зобов'язання». Це означає, що відбувається погашення поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи і послуги.

Підприємству СТОВ «ТАВРІЯ» слід вдатись до аналізу структури збитків, а також посилити контроль за витратами і запобігати нецільовому використанню ресурсів.

Таким чином аналіз балансу підприємства у горизонтальному та вертикальному розрізі показав, що підприємству не бракує активів, що суттєво позначиться на рівні показників ліквідності та фінансової стійкості.

В умовах переходу до ринкової економіки, коли підприємства зацікавлені у зростанні обсягів виробництва, реалізації товарної продукції і забезпеченні конкурентної переваги на ринку товарів і послуг значно підвищується роль економічного аналізу майнового стану підприємства. Виробничо-господарська діяльність та фінансовий стан підприємства багато в чому залежать від забезпеченості основними виробничими фондами та їх використання [19].

Показники майнового стану підприємства — система показників, що використовується для аналізу відновлення основних засобів, зносу основних засобів [14].

Оцінка майнового стану підприємства дає змогу визначити абсолютні й відносні зміни статей балансу за визначений період, відслідкувати тенденції їхньої зміни та визначити структуру фінансових ресурсів підприємства.

Вартість та оптимальність структури майна підприємства цікавлять усіх учасників ринкових відносин, з якими у підприємства є господарські взаємовідносини. Аналіз майнового стану підприємства здійснюється в статичі (на початок та на кінець поточного фінансового року), в динаміці (за декілька років - у залежності від терміну існування підприємства, інтересів аналітика та наявності інформації за попередні роки). Кінцевою метою аналізу є об'єктивна оцінка тенденцій зміни вартості майна та прогресивності його структури [17].

До основних показників, що характеризують майновий стан підприємства, відносять:

- суму засобів, що знаходиться у розпорядженні підприємства і дає загальну вартісну оцінку активів на балансі підприємства;
- коефіцієнт зносу основних засобів характеризує частина зношених основних засобів у їхній загальній вартості;
- коефіцієнт відновлення основних засобів показує частина нових основних засобів на кінець періоду;
- коефіцієнт вибуття основних засобів показує частина вибулих основних засобів на початок періоду;
- оцінка ліквідності і платоспроможності [23].

Проведемо розрахунок показників майнового стану СТОВ «ТАВРІЯ» в період 2013 – 2017рр. (табл. 2.3).

Згідно аналізу показників майнового стану підприємства СТОВ «ТАВРІЯ» в період з 2013 по 2017 рр., можна зробити наступні висновки: на кінець звітної періоду 2013р. відбулося зменшення сукупної вартості активів підприємства на 2,9 тис. грн , а починаючи з 2014 року цей показник стрімко зріс:

- 2014р. – збільшення на 514 тис. грн;
- 2015р. – зростання на 3 273,9 тис. грн;
- 2016р. – приріст на 2 797,3 тис. грн;
- 2017р. – сукупна вартість активів зросла на 3 895,7 тис.грн.

Коефіцієнт зносу основних засобів на початку звітної періоду 2013 року складав 0,25, а 2017р. – 0,19, що показує зменшення частки зношених основних засобів у загальній їх вартості в період 2013 – 2017рр..

На кінець звітної періоду 2013року, цей показник становив 0,35, а у 2017 році – 0,18. Це свідчить про те, що в 2015 році підприємство СТОВ «ТАВРІЯ» зробило оновлення частини основних засобів та закупило деяке більш досконале обладнання.

**Аналіз показників майнового стану СТОВ «ТАВРІЯ»
за 2012 - 2017 рр.**

Назва показника	Методика розрахунку	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Напрямок позитивних змін
Валюта балансу (майно підприємства) тис.грн	Баланс	1 757,2	1 754,3	2 268,3	5 542,2	8 339,5	12235,2	3895,7
Середня величина основних засобів, тис.грн (ОЗ)		701		456,45	994,5	2 270,8	4559,25	Збільшення
Фондоозброність, тис.грн/ол.. (Фо)	$\frac{\Phi_{ср}}{Ч}$	77,9		50,71	110,5	252,32	506,59	Збільшення
Частка основних засобів в активах (Чо.з)	Первісна вартість основних засобів	0,28	0,24	0,22	0,27	0,37	0,5	-0,13
	Активи							
Коефіцієнт зносу основних засобів (Кзн.о.з)	Знос основних засобів	-0,25	-0,35	-0,37	-0,21	-0,19	-0,18	-0,01
	Первісна вартість							
Коефіцієнт оновлення основних засобів (Кон.о.з)	Збільшення за звітний період первісної вартості	-0,09		-0,16	-0,6	-0,5	-0,5	Зменшення за умов включення інфляції
	Первісна вартість на кінець року							
Коефіцієнт мобільності активів (Кмоб.)	Оборотні (мобільні) активи	8,22	7,31	8,25	6,4	4,48	3,03	Збільшення за рекомендований рівень Кмоб=0,5
	Необоротні активи							

Діаграму показників майнового стану СТОВ «ТАВРІЯ» за 2012 - 2017 роки надано на рисунку 2.1

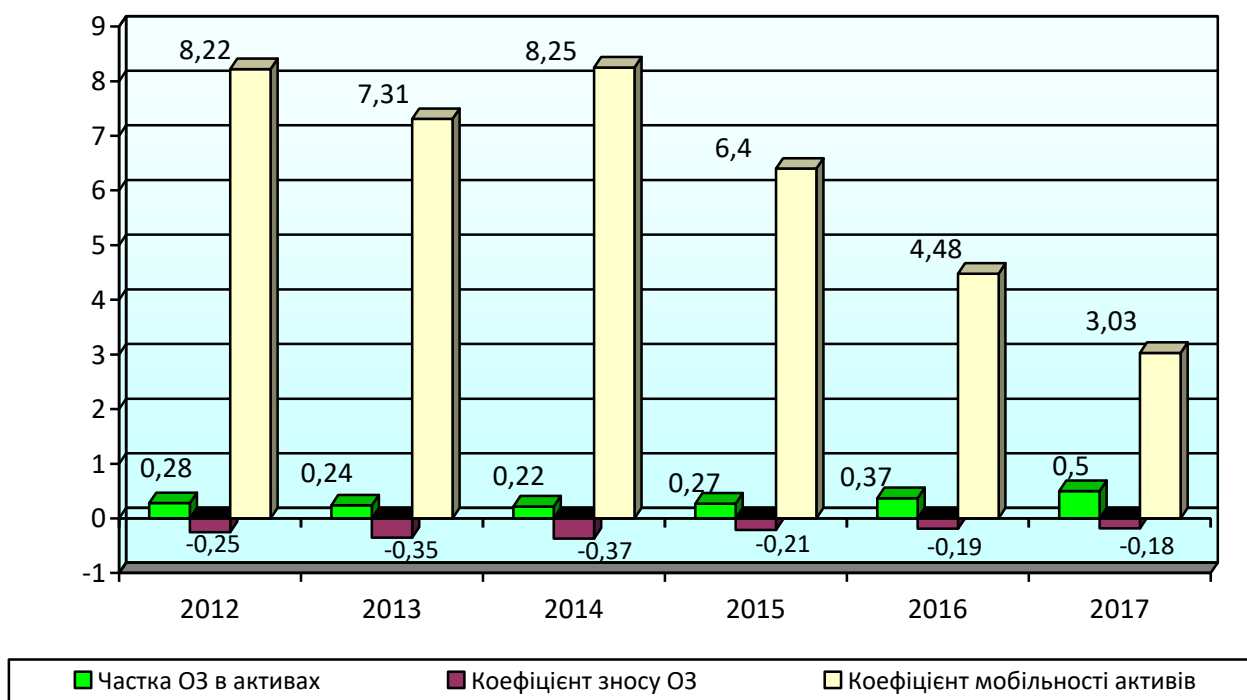

Рис.2.1 Показників майнового стану СТОВ «ТАВРІЯ» за 2012 – 2017 роки

Отримані в процесі дослідження, а саме задовільний майновий стан підприємства, де простежується незначні зменшення основних показників у динаміці, що є результатом випередження темпів зносу основних засобів темпами їх оновлення та специфікою діяльності даного підприємства, стає доцільним залучення банківських коштів у вигляді кредиту та фінансових інвестицій для розширення діяльності підприємства.

Беручи до уваги сьогоденний стан економіки України і відсутність можливості залучення необхідних коштів, стає очевидним, що завчасне проведення аналізу майнового стану підприємства дасть можливість своєчасно реагувати на кризові явища сьогодення і забезпечити стабільну та стійку діяльність підприємства [24].

Умовою й гарантією виживання й розвитку будь-якого підприємства, як бізнес-процесу, є його фінансова стабільність. Якщо підприємство фінансово-стійке, то воно в стані «витримати» несподівані зміни ринкової кон'юктури та

не опинитися на краю банкрутства. Більш того, чим вище його стабільність, тим більше переваг перед іншими підприємствами того ж сектора економіки в одержанні кредитів і залученні інвестицій. Фінансовостійке підприємство вчасно розраховується за своїми обов'язками з державою, поза бюджетними фондами, персоналом та контрагентами. Фінансова стабільність підприємства – це його надійно-гарантована платоспроможність у звичайних умовах господарювання й випадкових змін на ринку [23].

Проведемо розрахунок показника фінансової стійкості СТОВ «ТАВРІЯ» в період з 2013 - 2017 рр. (табл.2.4).

Таблиця 2.4

Аналіз фінансової стійкості СТОВ «ТАВРІЯ» за 2013 - 2017 рр.

№ п/п	Назва показника	Методика розрахунку	На початок періоду	На кінець періоду	Нормативне значення
1	Власні обігові кошти (робочий, функціонуючий капітал) (Рк)	(Власний капітал + довгострокові зобов'язання – необоротні активи) або (оборотні активи – короткострокові зобов'язання)	Ф.1 р.1195 – Ф.2р.1695		
Звітний період (рік)					
2	2013		2267,4-244= 2023,4	1331,9-13,3= 1318,6	Зменшення
3	2014		1331,9-13,3= 1318,6	1777,8-26,2= 1751,6	Збільшення
4	2015		1777,8-26,2= 1751,6	4043,7-50,2= 3993,5	Збільшення
5	2016		4043,7-50,2= 3993,5	5296,4-143= 5153,4	Збільшення
6	2017		5296,4-143= 5153,4	6159,8-147,6= 6012,2	Збільшення

Згідно аналізу показника фінансової стійкості, можна зробити висновок, що власні обігові кошти мають тенденцію збільшення позитивного характеру показників як на початок так і на кінець звітного періоду за 2013-2017рр., це означає, що накопичення необоротних активів не відбувається.

Позитивні показники свідчать про фінансову стабільність СТОВ «ТАВРІЯ», а також про те, що значна частина оборотних коштів і необоротних

активів забезпечені власним капіталом і довгостроковими зобов'язаннями. Підприємство має можливості розширювати виробництво та здатності платити поточні борги.

Під платоспроможністю розуміють наявність у підприємства коштів для погашення ним у встановлений термін і в повному обсязі своїх боргових зобов'язань, які впливають із кредитних та інших операцій грошового характеру. Показником платоспроможності підприємства на визначену дату є відсутність прострочених боргів банку, бюджету, постачальникам, робітникам та службовцям. Оцінка платоспроможності проводиться на основі характеристики ліквідності поточних активів [25].

Ліквідність активів - це величина, зворотна ліквідності балансу за часом перетворення активів у грошові кошти. Що менше необхідно часу для перетворення того чи іншого активу в грошову форму, то вища його ліквідність.

Цей показник свідчить про те, як швидко підприємство може продати активи й одержати гроші для оплати своїх зобов'язань.

Поняття платоспроможності та ліквідності за своїм змістом дуже близькі, але ліквідність більш містке поняття, оскільки від ліквідності балансу залежить платоспроможність. Аналіз ліквідності балансу полягає в порівнянні коштів за активом, згрупованих за ступенем їх ліквідності і розміщених у порядку зменшення ліквідності, із зобов'язаннями за пасивом, згрупованими за термінами їх погашення і розміщеними в порядку зростання термінів [25].

Ліквідність балансу, або платоспроможність, забезпечується в тому разі, коли менш ліквідні активи покриваються відносно стійкими пасивами, а короткостроковим борговим зобов'язанням відповідає найбільш ліквідна частина активів.

Ліквідність характеризує не лише поточний стан розрахунків, а й їх перспективу.

Ліквідність характеризує здатність підприємства швидко перетворити активи на гроші. Оцінюючи ліквідність підприємства, проаналізуємо

достатність поточних (оборотних) активів для погашення поточних зобов'язань – короткострокової кредиторської заборгованості [18, с. 46].

Ліквідність підприємства в короткостроковому періоді визначається його можливостями покрити свої короткострокові зобов'язання.

Важливість ліквідності краще за все можна усвідомити лише тоді, коли оцінюються можливі результати недостатньої спроможності підприємства покрити свої короткострокові зобов'язання.

Розрізняють кілька ступенів ліквідності, зокрема - недостатню ліквідність та високий рівень недостачі ліквідності:

а) недостатня ліквідність означає, що підприємство не в змозі скористатися перевагами надання йому знижок і вигідними комерційними можливостями. На цьому рівні недостатня ліквідність означає, що керівництво підприємства не має свободи вибору і це обмежує його дії;

б) високий рівень недостачі ліквідності означає, що підприємство неспроможне погасити свої поточні борги і зобов'язання. Це може спричинити його неплатоспроможність і навіть банкрутство [13].

Для власників підприємства недостатня ліквідність може означати зменшення прибутковості, втрату контролю, часткову або повну втрату вкладень капіталу.

Для кредиторів такий стан ліквідності в боржника може означати затримку в сплаті відсотків та основної суми боргу або часткову чи повну втрату позичених коштів.

Стан ліквідності підприємства може вплинути на його взаємовідносини з партнерами, оскільки підприємство може бути неспроможним виконувати умови контрактів, а це, у свою чергу, призводить до втрат зв'язків підприємства з постачальниками [17].

Проведемо розрахунок показників ліквідності СТОВ «ТАВРІЯ» за звітний період 2012-2017рр. (табл.2.5).

Динаміку показників ліквідності СТОВ «ТАВРІЯ» за звітний період 2012-2017рр. надано на рисунку 2.2.

**Аналіз та оцінка показників ліквідності СТОВ «ТАВРІЯ»
за 2012- 2017 рр.**

Назва показника	Методика розрахунку	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Відхилення (+,-)
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття) (Кпокр.)	Оборотні активи	9,29	100,1	68,4	80,6	37,04	41,73	+4,69
	Поточні зобов'язання							
Коефіцієнт швидкої ліквідності (Кшв.лікв.)	Оборотні активи - запаси	4,9	3,1	4,9	33,97	8,81	5,6	-3,21
	Поточні зобов'язання							
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кабс.лікв.)	Грошові кошти	0,5	2,5	1,8	31,5	7,8	0,06	-7,74
	Поточні зобов'язання							
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості (Кдеб./кред.)	Власний капітал	0,4	0,6	3,2	3,7	1,01	5,33	+4,32
	Пасиви							

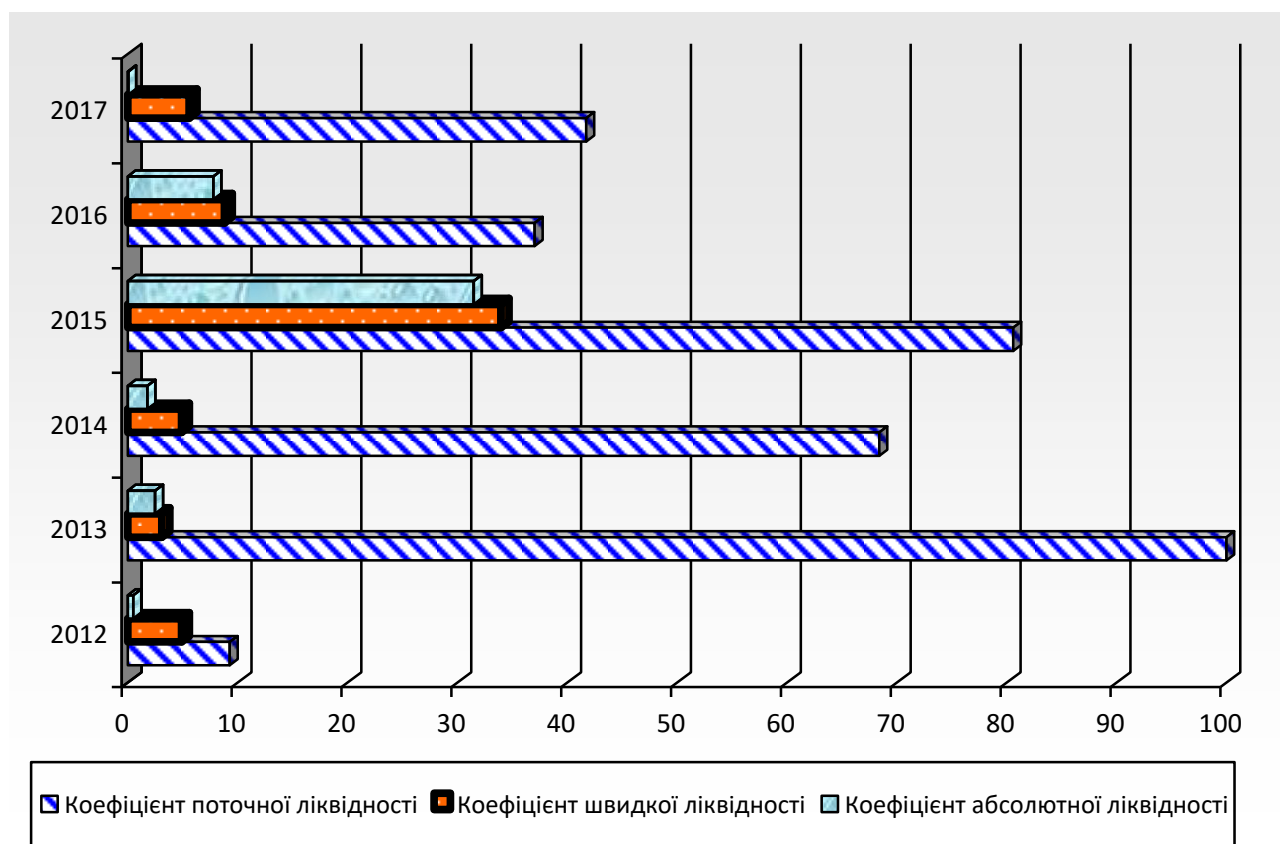

Рис.2.2 Динаміка показників ліквідності СТОВ «ТАВРІЯ» за період 2012-2017 роки

Згідно проведеного аналізу показників ліквідності підприємства СТОВ «ТАВРІЯ» за 2013-2017рр. можна зробити наступні висновки: коефіцієнт поточної ліквідності (покриття) на початок періоду 2017 року склав 37,04 і на кінець 41,73, це свідчить про те, що обігових коштів достатньо для погашення боргів протягом року, на кінець періоду підприємство своєчасно ліквідує борги, у порівнянні з минулими роками. Коефіцієнт швидкої ліквідності на початок періоду 2017 року становить 8,8 і на кінець 5,6, тобто на одиницю термінових боргів припадає 8,8 і 5,6 одиниць найбільш ліквідних активів, це значення не відповідає нормативу 0,7-0,8.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності на початок періоду 2017р. склав 7,8 і на кінець 0,06, отримані показники не відповідають нормативним значенням, тобто, підприємство готове негайно ліквідувати короткострокову заборгованість за товари, роботи, послуги. Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості на початок звітного періоду 2017 року 1,01 і на кінець 5,33, підприємство здатне розрахуватися з кредиторами за рахунок дебіторів протягом одного року.

Таким чином, підприємство СТОВ «ТАВРІЯ» за показниками ліквідності у 2013-2017рр. є достатньо ліквідним, воно може своєчасно ліквідувати борги, розрахуватися з кредиторами протягом одного року, може негайно ліквідувати швидко і короткострокову заборгованість.

Оцінку фінансової стійкості підприємства доцільно здійснювати на основі комплексу показників платоспроможності.

Платоспроможність - здатність підприємства платити по своїм, зовнішнім зобов'язанням [30].

Платоспроможність характеризується достатньою кількістю оборотних активів підприємства для погашення своїх зобов'язань протягом року. Іншими словами це спроможність підприємства виконувати свої короткострокові та довгострокові зобов'язання за рахунок власних активів. Показники платоспроможності вимірюють рівень фінансового ризику підприємства, тобто ймовірність її банкрутства. У загальному випадку підприємство вважається

платоспроможним, якщо його загальні активи перевищують його загальні зобов'язання.

Основними показниками, на основі яких визначають платоспроможність підприємства є наступні:

- коефіцієнт платоспроможності - коефіцієнт може як збільшуватися так і зменшуватися. Ця зміна залежить від джерел фінансування фондів, що формуються підприємством для розширення підприємницької діяльності. Саме співвідношення видів коштів (власних або залучених), що використовуються як джерела фінансування, показує фінансову стійкість підприємства, його можливість розвиватися за рахунок власних коштів;

- коефіцієнт заборгованості (обернена величина до коефіцієнту платоспроможності) - якщо визначений коефіцієнт більше 0,5, то це означає, що у підприємства значно зростає ризик несплати боргів. Фінансова стійкість підприємства під загрозою;

- коефіцієнт автономії - показник, який характеризує частку власних активів у загальній сумі всіх активів підприємства, використаних ним для здійснення статутної діяльності. Мінімальне (нормативне) значення коефіцієнта автономії складає більше 0,5. Ця величина показника дозволяє припустити, що всі зобов'язання підприємства можуть бути покриті власними активами. Збільшення коефіцієнта автономії свідчить про зростання фінансової незалежності, підвищення гарантії погашення підприємством своїх зобов'язань. Чим вище значення коефіцієнта, тим кращий фінансовий стан підприємства;

- коефіцієнт фінансової стабільності - показник, який характеризує відношення власних і позикових коштів підприємства (скільки позикових коштів залучило підприємство в розрахунку на одну гривню вкладених у активи власних коштів). Нормальним вважається стан, коли коефіцієнт більше 1. Перевищення власних коштів над позиченими вказує на те, що підприємство має стійкий фінансовий стан і відносно не залежить від зовнішніх джерел;

- коефіцієнт фінансового левериджу - показник, який характеризує відношення довгострокових зобов'язань і джерел власних коштів підприємства.

Нормативне значення коефіцієнту фінансового левєриджу не повинно бути більшим за 1;

- коефіцієнт забезпеченості власними засобами - показник, який характеризує рівень забезпеченості підприємства власними джерелами формування оборотних активів підприємства. Він показує скільки власних джерел формування. Нормальним вважається такий стан, коли коефіцієнт забезпеченості власними засобами перевищує 0,1. Це означає, що оборотні активи, які є у підприємства покриваються власними та прирівняними до них джерелами. Збільшення коефіцієнта буде означати, що у нього є надлишкові джерела формування оборотних активів, а його зниження вкаже на нестачу цих джерел. В обох випадках фінансовий стан підприємства буде нестійким [31].

Проведемо розрахунок показників платоспроможності СТОВ «ТАВРІЯ» за звітний період 2013-2017рр. (табл.2.6):

Таблиця 2.6

**Аналіз та оцінка показників платоспроможності
СТОВ «ТАВРІЯ» за 2012 - 2017 роки**

Назва показника	Методика розрахунку	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Відхилення
Коефіцієнт платоспроможності (Кпл.)	Власний капітал / Боргові зобов'язання підприємства	9,3	100,2	67,9	80,6	37,04	41,74	+4,7
Коефіцієнт заборгованості (Кзаборг.)	Боргові зобов'язання / Власний капітал	0,17	0,01	0,02	0,01	0,02	0,02	0
Коефіцієнт автономії (Кавт.)	Власний капітал / Вартість майна	0,83	1	1	1	1	1	0
Коефіцієнт фінансової стабільності (Кфс)	Власний капітал / Позикові кошти	0,14	0,01	0,02	0,01	0,02	0,02	0
Коефіцієнт фінансового левєриджу (Кфл)	Довгострокові зобов'язання / Власний капітал	0,05	0	0	0,01	0,01	0,01	0
Коефіцієнт забезпеченості власними засобами (Кзвз)	(П1 - А1) / А2	3,9	99,1	-0,28	1,4	1,6	2	+0,4

Динаміку показників фінансової стабільності СТОВ «ТАВРІЯ» за 2012 - 2017 роки надано на рисунку 2.3.

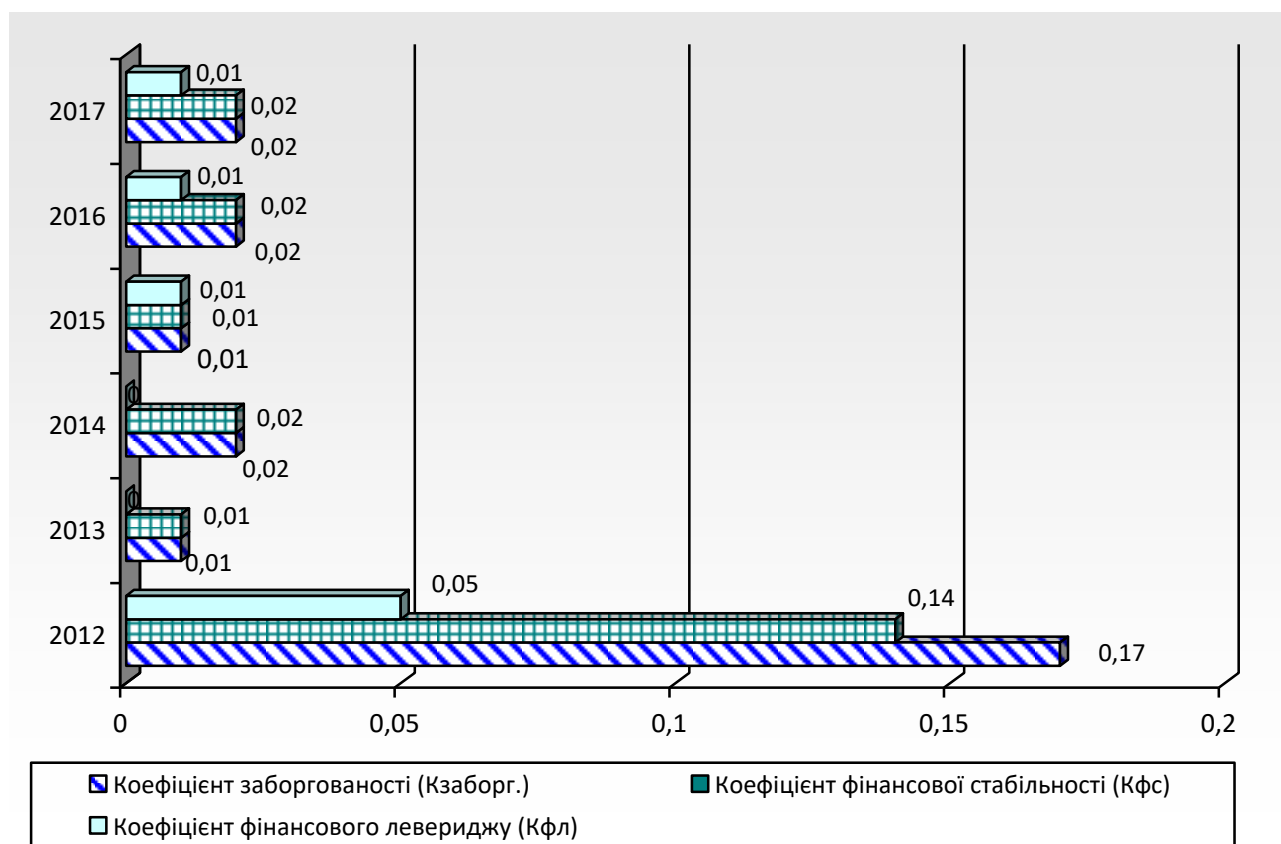

Рис.2.3 Динаміка показників фінансової стабільності СТОВ «ТАВРІЯ» за 2012 - 2017 роки

Згідно аналізу показників платоспроможності підприємства СТОВ «ТАВРІЯ» в період з 2013 по 2017рр. можна зробити такі висновки: коефіцієнт платоспроможності за звітні періоди 2013, 2015 та 2017 року мав тенденцію збільшення, що означає стабільну фінансову стійкість та можливість розвитку підприємства без залучення додаткових джерел фінансування, проте 2014 та 2016 року цей показник набув від'ємного значення, що означає нестачу власних коштів суб'єкта господарювання на самостійний розвиток.

Показник коефіцієнта заборгованості в період з 2013 - 2017 рр. не перевищував нормативне значення 0,5, це означає, що фінансова стійкість в безпеці, підприємство своєчасно сплачує боргові зобов'язання.

В період з 2013 по 2017рр. показник коефіцієнта становить 1, при нормативному значенні 0,5, це дозволяє припустити що підприємство фінансово стійке та самостійно власними активами покриває всі свої зобов'язання. Коефіцієнт фінансового левериджу в період 2013-2017рр. не перевищив нормативне значення 1.

Коефіцієнт забезпеченості власними засобами в період 2013р.,2015-2017рр. був вищим нормативного значення 0,01, що характеризує високий рівень забезпеченості СТОВ «ТАВРІЯ» власними джерелами формування оборотних активів, проте 2014 року цей показник був нижчим нормативного значення, це пов'язано з низьким рівнем погашення довгострокових зобов'язань.

На короткострокову ліквідність або платоспроможність підприємства впливає його здатність генерувати прибуток. У цьому зв'язку розглядається такий аспект діяльності підприємства як рентабельність. Це і якісний і кількісний показник ефективності діяльності будь-якого підприємства [14].

Серед показників ефективності діяльності господарюючого суб'єкта важливе місце за умов ринку посідають показники ефективності використання капіталу, які відображають швидкість (прискорення або уповільнення) руху капіталу та його віддачу. У світовій практиці широкого застосування набув узагальнюючий показник міри ефективності використання капіталу - прибутковість (дохідність, рентабельність). Показники рентабельності можна об'єднати в кілька груп:

- показники, що базуються на витратному підході (рентабельність продукції, рентабельність операційної діяльності, рентабельність інвестиційної діяльності та окремих інвестиційних проектів, рентабельність звичайної діяльності);
- показники, що характеризують прибутковість продажів (валова рентабельність продажів і чиста рентабельність продажів);
- показники, в основі яких лежить ресурсний підхід (рентабельність сукупних активів або загальна рентабельність, рентабельність операційного

капіталу, рентабельність основного капіталу, рентабельність оборотного капіталу, рентабельність власного капіталу і т. н. [15].

На сьогодні не існує єдиного загально прийнятого показника ефективності капіталу для розрахунку коефіцієнта прибутковості.

У чисельнику формули може бути операційний, або чистий прибуток, у знаменнику - середні показники загального капіталу (загальні активи), основного капіталу (довгострокові активи), оборотного капіталу (поточні активи).

При розрахунку коефіцієнта прибутковості можуть використовуватися і дані пасиву балансу. Таким чином, можна знайти коефіцієнт прибутковості загального, власного, акціонерного, перманентного капіталів.

Вибір бази розрахунку показника прибутковості залежить від поставленої мети аналізу.

Всі показники можуть розраховуватися на основі балансового прибутку, прибутку від реалізації продукції і чистого прибутку.

До основних показників рентабельності, які використовуються у ході аналізу фінансового стану підприємства, належать: коефіцієнт рентабельності активів; коефіцієнт рентабельності власного капіталу; коефіцієнт рентабельності діяльності [19].

Проведемо розрахунок показників рентабельності СТОВ «ТАВРІЯ» за 2013-2017рр.(табл.2.7).

Коефіцієнт прибутковості, розрахований для основного і оборотного капіталу, дає змогу володіти інформацією про інтенсивність інвестицій в активи підприємства.

У разі розрахунку коефіцієнта прибутковості для власного, акціонерного та перманентного капіталів характеризується рівень прибутковості власників підприємства, прибутковість власного і довгострокового залученого капіталу. Розглянемо основні показники прибутковості капіталу з даних таблиці 2.7.

Аналіз рівня рентабельності СТОВ «ТАВРІЯ» за 2013 - 2017 рр.

Назва показника	Методика розрахунку	2013	2014	2015	2016	2017	Відхилення
Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності до оподаткування (Ракт.зв.д.)	$\frac{\text{Прибуток від звичайної діяльності}}{\text{Активи}}$	0,17	0,22	0,58	0,32	0,32	-
Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком (Ракт.ч.п.)	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Активи}}$	0,17	0,22	0,58	0,32	0,32	-
Рентабельність власного капіталу (Рв.к.)	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}}$	0,17	0,22	0,59	0,33	0,32	Зменшення
Рентабельність виробничих фондів (Рв.ф.)	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Виробничі фонди}}$	0,15	0,21	0,76	0,35	0,30	Зменшення
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком (Рприб.р)	$\frac{\text{Прибуток від реалізації}}{\text{ЧД(В)Р}}$	1,82	1,55	1,35	1,41	1,42	Збільшення
Коефіцієнт реінвестування (Креін.)	$\frac{\text{Нерозподілений прибуток}}{\text{Чистий прибуток}}$	5,86	4,45	1,69	3,03	3,12	Збільшення
Період окупності капіталу (Ток.кап.)	$\frac{\text{Активи}}{\text{Чистий прибуток}}$	5,95	4,52	1,71	3,09	3,17	Збільшення
Період окупності власного капіталу (Ток.вл.кап.)	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Чистий прибуток}}$	5,90	4,47	1,69	3,03	3,12	Збільшення

Як показують результати аналізу, прибутковість реалізації (рентабельність реалізованої продукції за прибутком (Рприб.р) скоротилась на -0,40, рівень прибутковості, власного капіталу навпаки суттєво зріс у 2017 році в порівнянні з 2013 року- на - 0,15, хоча пікового значення його було досягнуто у 2015 році , відхилення склало 0,42. Спостерігається також збільшення прибутковості оборотного капіталу (виробничих фондів) на 0,15. Цей показник також у 2015 році досяг свого максимального значення і склав 0,76 , тобто рентабельність була на рівні 76%, а відхилення у порівнянні з 2013 роком склали 0,51. Тому керівництву СТОВ «ТАВРІЯ» слід звернути на це увагу і провести факторний аналіз.

Динаміку показників рентабельності підприємства СТОВ «ТАВРІЯ» за 2013 – 2017 роки надано на рисунку 2.4

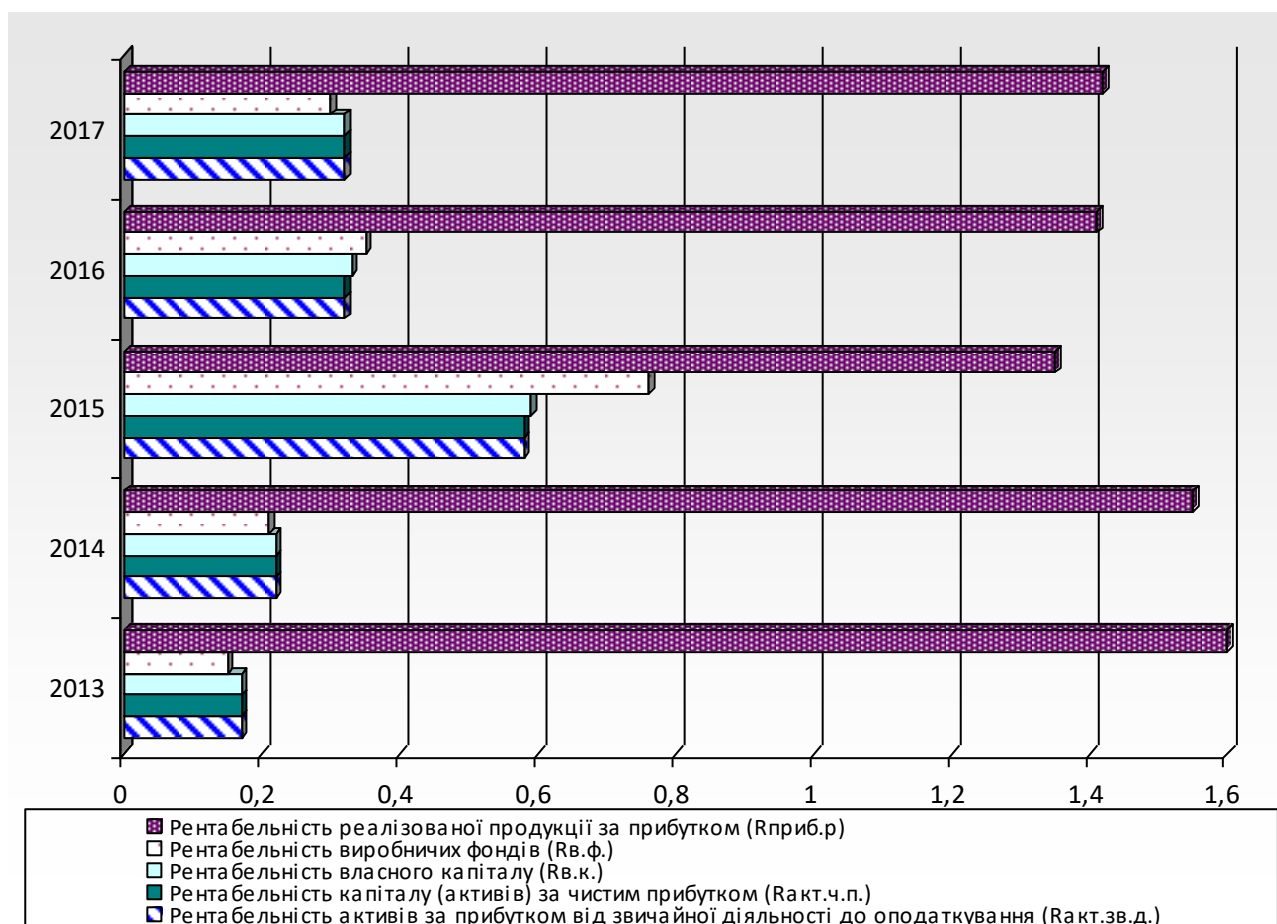

Рис. 2.4 Динаміка показників рентабельності підприємства СТОВ «ТАВРІЯ» за 2013 – 2017 роки

Розрахунки вказують на поліпшення ефективності використання майна. В 2013 році період окупності капіталу (Ток.кап.) складав 5,95 дня, а у 2017 році зменшився до 3,17 днів, що надає чистого прибутку з використання кожної гривні майна підприємства приносило 32 коп.

2.3. Діагностика ймовірності банкрутства підприємства СТОВ «ТАВРІЯ»

В умовах впливу світової фінансової кризи а також нестабільного економічного стану в Україні багато підприємств можуть опинитись в

кризовому стані, що у більшості випадків призводить до банкрутства. Відповідно до Закону України «Про банкрутство» банкрутство – це неспроможність підприємства розрахуватись і виконувати свої зобов'язання перед кредиторами через недостатню ліквідність.

Українські автори З.В. Герасимчук, Ю.С. Петленко розглядають «банкрутство як фінансовий стан компанії, при якому її зобов'язання перебивають активи, іншими словами, її власний капітал від'ємний» [3; 7].

Банкрутство — це фінансова неспроможність, розорення, що призводить до припинення виплат за борговими зобов'язаннями. Банкрутством є визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди і погасити встановлені у законодавчому порядку грошові вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

Загалом банкрутство є регулятором ринкової економіки, основне призначення якого полягає у «відсіюванні» неефективних, неплатоспроможних та збиткових суб'єктів підприємницької діяльності. Незважаючи на це, можна констатувати, що рівень банкрутства в Україні є досить високим [6].

Статистика американських і європейських ринків свідчить, що зі 100 % новостворених компаній лише 20 % продовжують своє існування після 3 років роботи. При чому з цих 20 % після 6-8 років існування залишається знову лише 20 %. Якщо підрахувати загальний результат, то тільки 4-5 % компаній існують більше 9-10 років. Ця закономірність існує в усіх країнах, на всіх типах ринків [9].

Аналіз статистичних даних свідчить про збільшення кількості підприємств, щодо яких порушено справу про банкрутство в Україні, та які підлягають ліквідації.

Антикризове фінансове управління на підприємстві – це система принципів та методів управління фінансами підприємства, що спрямована на проведення діагностики загрози банкрутства, а в разі настання виведення

підприємства з кризи та її подолання з метою забезпечення безперервної діяльності підприємства на всіх стадіях його розвитку [3].

Антикризове фінансове управління підприємством спрямоване на вирішення низки завдань: своєчасне діагностування фінансового стану підприємства і вживання необхідних антикризових фінансових заходів щодо попередження фінансової кризи; відновлення фінансової стійкості підприємства; усунення неплатоспроможності підприємства; запобігання банкрутству та ліквідації підприємств [4].

Об'єктом антикризового управління фінансами є сукупність усіх фінансово-економічних ризиків, активи, капітал, фінансові потоки та вартість підприємства, яке перебуває у режимі антикризового управління.

Суб'єкти антикризового управління фінансами – фізичні чи юридичні особи, які за рішенням уповноважених органів (власників, суду, держави) уповноважені здійснювати комплекс робіт з антикризового управління фінансами. Основною метою антикризового фінансового управління є швидке відновлення платоспроможності та фінансової сталості підприємства, що допоможе запобігти банкрутству [5].

Сьогодні спостерігається стійка тенденція до збільшення частки підприємств, які отримали збиток від своєї діяльності, а отже мають передумови для банкрутства в майбутньому. Процедура банкрутства українських підприємств може тягнутися роками, саме тому за оцінками Всесвітнього банку, Україна за легкістю ведення бізнесу займає 137-е місце, а за ефективністю процедури ліквідації підприємств – 157-е місце із 185 країн світу [4]. Дослідники називають основні фактори банкрутства, вони спричинені неплатоспроможністю підприємства.

Засновником прогнозування банкрутства є Едвард Альтман (американський економіст, професор фінансів Нью-Йоркського університету). Він отримав всесвітнє визнання після створення математичної формули, що вимірює ступінь ризику банкрутства кожної окремої компанії (Z scoremodel).

Альтман був першим, хто успішно використав покроковий багатокритеріальний дискримінантний аналіз для виведення моделі ймовірності банкрутства з високим ступенем точності. Загальний економічний сенс моделі являє собою функцію від деяких показників, що характеризують економічний потенціал підприємства і результати його роботи за минулий період. Під час розробки власної моделі Альтман вивчав фінансовий стан 66 підприємств, половина з яких збанкрутувала, а інша половина продовжувала успішно працювати. В процесі дослідження даних цих компаній, Альтман створив власну модель.

Ймовірність банкрутства підприємства за моделлю Е. Альтмана визначається таким чином:

$$Z = 1,2 \cdot X1 + 1,4 \cdot X2 + 3,3 \cdot X3 + 0,6 \cdot X4 + X5 \quad (2.1)$$

- де $X1$ – відношення чистого оборотного капіталу до суми активів;
- $X2$ – частка формування активів за рахунок нерозподіленого прибутку;
- $X3$ – рентабельність активів, розрахована виходячи з прибутку до виплати відсотків та податків;
- $X4$ – коефіцієнт співвідношення акціонерного капіталу та зобов'язань;
- $X5$ – коефіцієнт оборотності активів.

У результаті підрахунку Z – показника для конкретного підприємства робиться висновок:

- якщо $Z < 1,81$ – ймовірність банкрутства становить від 80 до 100%;
- якщо $Z = 1,81 - 2,77$ – середня ймовірність краху компанії від 35 до 50%;
- якщо $Z = 2,77 - 2,99$ – ймовірність банкрутства не велика від 15 до 20%;
- якщо $Z > 2,99$ – ситуація на підприємстві стабільна, ризик неплатоспроможності протягом найближчих двох років вкрай малий.

Проаналізуємо імовірність банкрутства СТОВ «ТАВРІЯ» за моделлю Е.Альтмана, яка наведена у таблиці 2.8 та рисунку 2.5.

Таблиця 2.8

Діагностика імовірності банкрутства СТОВ «ТАВРІЯ» за моделлю Е.Альтмана в період 2013-2017рр.

№ п/п	Назва показника	Методика розрахунку	2013	2014	2015	2016	2017
1	X1	$(p.1195 - p.1695) \text{ ф.1} / p.1300 \text{ ф.1}$	0,75	0,77	0,72	0,62	0,49
2	X2	$p.1420 \text{ ф.1} / p.1300 \text{ ф.1}$	0,99	0,98	0,99	0,98	0,98
3	X3	$(p.2290 + p.2270) \text{ ф.2} / p.1300 \text{ ф.1}$	0,16	0,19	0,58	0,31	0,30
4	X4	$p.1495 \text{ ф.1} / (p.1595 + p.1695 + p.1700) \text{ ф.1}$	122,54	83,96	89,56	51,19	62,92
5	X5	$p.2000 \text{ ф.2} / p.1300 \text{ ф.1}$	0,53	0,78	0,85	0,62	0,62
Імовірність банкрутства (Z):			76,88	54,08	58,74	34,46	41,32
Низький рівень банкрутства			2,99	2,99	2,99	2,99	2,99

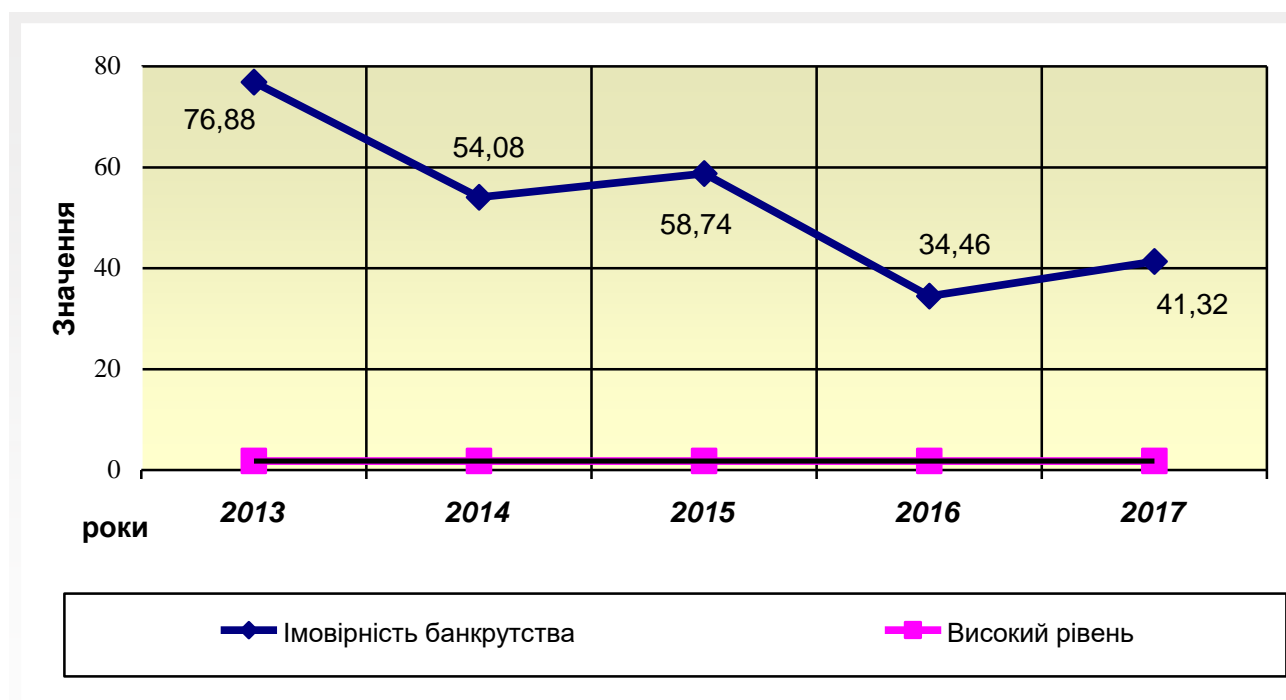

Рис.2.5 Імовірність банкрутства підприємства СТОВ «Таврія» за моделлю Е.Альтмана в період 2013-2017рр

З отриманих показників, за період з 2013 до 2017 року, ситуація на підприємстві стабільна.

У 2013 році показник на кінець звітної періоду склав 76,88, тобто, підприємство має досить низьку імовірність банкрутства. В наступні три роки показник дещо знизився, проте підприємство й надалі є платоспроможним. У 2017 році показник покращився та становить 41,32.

Отже, з отриманих даних показники не мають тенденцію до коливання, що свідчить про стабільність фінансового становища на підприємстві та відсутність імовірності банкрутства.

За допомогою кореляційного та багатовимірного факторного аналізу було встановлено, що найбільшу роль у зміні фінансового стану виробничих підприємств відіграють показники, які використані в п'ятифакторній математичній моделі Сайфуліна-Кодекова.

Модель діагностики банкрутства Сайфуліна-Кодекова має вигляд:

$$R = 2 \cdot X_1 + 0,1 \cdot X_2 + 0,08 \cdot X_3 + 0,45 \cdot X_4 + 1,0 \cdot X_5 \quad (2.2)$$

де, X_1 – відношення власних оборотних коштів до матеріало - виробничих запасів;

X_2 – коефіцієнт оборотних активів та зобов'язань;

X_3 – відношення виручки до валюти балансу;

X_4 – коефіцієнт співвідношення чистого прибутку та чистої виручки;

X_5 – відношення чистого прибутку та власного капіталу.

Під час підрахунку R – показника для певного підприємства робиться висновок:

- якщо $R < 1$, то підприємство має незадовільний фінансовий стан;
- $R \geq 1$ – фінансове становище задовільне.

Розрахунок показників підприємства СТОВ «ТАВРІЯ» за моделлю Сайфуліна-Кодекова наведено у таблиці 2.9 та рисунку 2.6.

Розрахунок показників імовірності банкрутства СТОВ «ТАВРІЯ» в період 2013 – 2017рр. за моделлю Сайфуліна-Кодекова

№ п/п	Назва показника	Методика розрахунку	2013	2014	2015	2016	2017
1	X1	(р.1495+1595) ф.1-р.2050 ф.2/р.1100 ф1	0,76	0,77	1,64	1,50	1,66
2	X2	р.1195 /1695 ф.1	100,14	67,85	80,55	37,04	41,73
3	X3	р.1495/1900 ф.1	0,99	0,99	0,99	0,98	0,98
4	X4	р.2350/2000 ф.2	032	0,28	0,69	0,52	0,51
5	X5	р.2350 ф.2/ р.1495+1595 ф.1	1,07	0,72	11,59	16,83	44,12
Значення показника ймовірності банкрутства за розрахунками(R):			12,82	9,26	23,32	23,85	51,91
Нормативане значення (R)			0,99	0,99	0,99	0,99	0,99

Більш детально розглянемо показники банкрутства Сайфуліна-Кодекова на малюнку 2.6

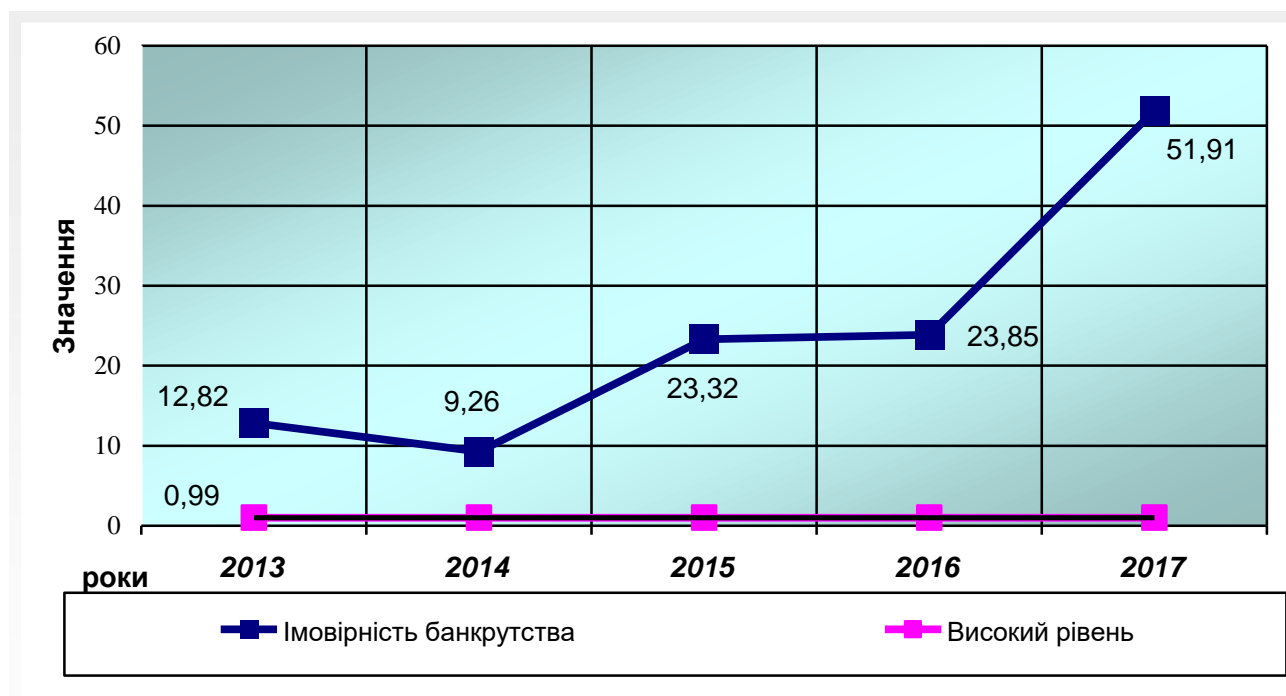

Рис.2.6 Імовірність банкрутства підприємства СТОВ «Таврія» за моделлю Сайфуліна – Кодекова

Отже, дослідження показало, що отримані показники в період 2013 – 2017 рр. значно перевищують норматив імовірності банкрутства $R < 1$, це свідчить про задовільне фінансове становище СТОВ «ТАВРІЯ» і низьку ймовірність банкрутства.

Серед вітчизняних моделей потрібно приділити увагу дискримінантній моделі О.О. Терещенка розробленій у 2003 році. Це універсальна модель, що включає 6 показників і побудована на основі даних 850 підприємств різних галузей.

Особливістю вказаної методики є те, що вона має дещо зміщені оцінки. У ній зроблено акцент на зменшенні помилкового віднесення фінансово неспроможних підприємств до групи стійких. Така асиметричність має на меті убезпечити інвестора від ризикового вкладання коштів, але знижує точність прогнозу в цілому [8].

Модель О.О.Терещенка визначається за формулою:

$$Z = 1,5 \cdot X_1 + 0,08 \cdot X_2 + 10 \cdot X_3 + 5 \cdot X_4 + 0,3 \cdot X_5 + 0,1 \cdot X_6 \quad (2.3)$$

де X_1 – відношення грошових надходжень до зобов'язань;

X_2 – відношення валюти балансу до зобов'язань;

X_3 – відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів;

X_4 – відношення прибутку до виручки;

X_5 – відношення виробничих запасів до виручки;

X_6 – відношення виручки до основного капіталу.

Підчас розрахунку враховуються такі значення показника:

- коли $Z > 2$ – банкрутство не загрожує,
- $1 < Z < 2$ – фінансова стійкість порушена,
- $0 < Z < 1$ - існує загроза банкрутства.

Проведемо діагностику імовірності банкрутства СТОВ «ТАВРІЯ» за моделлю О.О.Терещенка в період 2013-2017рр., що наведено у таблиці 2.10

**Діагностика ймовірності банкрутства СТОВ «ТАВРІЯ» за моделлю
О.О.Терещенка**

№ п/п	Назва показника	Методика розрахунку	2013	2014	2015	2016	2017
1	X1	р. 1165 ф.1/(р. 1595 – р. 1695) ф.1	-2,62	-1,79	-40,28	-8,82	-0,08
2	X2	р. 1300 ф.1/(р. 1595 – р. 1695) ф.1	-141,48	-88,26	-141,38	-65,92	-117,87
3	X3	р.2350 ф.2 / р. 1300 ф.1	0,17	0,22	0,58	0,32	0,32
4	X4	р.2350 ф.2 / р. 2000 ф.2	0,32	0,28	0,69	0,52	0,51
5	X5	р. 1100 ф.1 / ф. 2000ф.2	1,39	0,94	0,50	0,78	0,71
6	X6	р.2000 ф.2 / р. 1495 ф.1	0,53	0,79	0,86	0,64	0,63
Ймовірність банкрутства (Z):			-11,51	-5,75	-62,21	-12,38	-3,59
Високий рівень банкрутства			$0 < Z < 1$				
Низький рівень банкрутства			$Z > 2$				

Розглянемо показники банкрутства за моделлю О.О.Терещенка на малюнку 2.7.

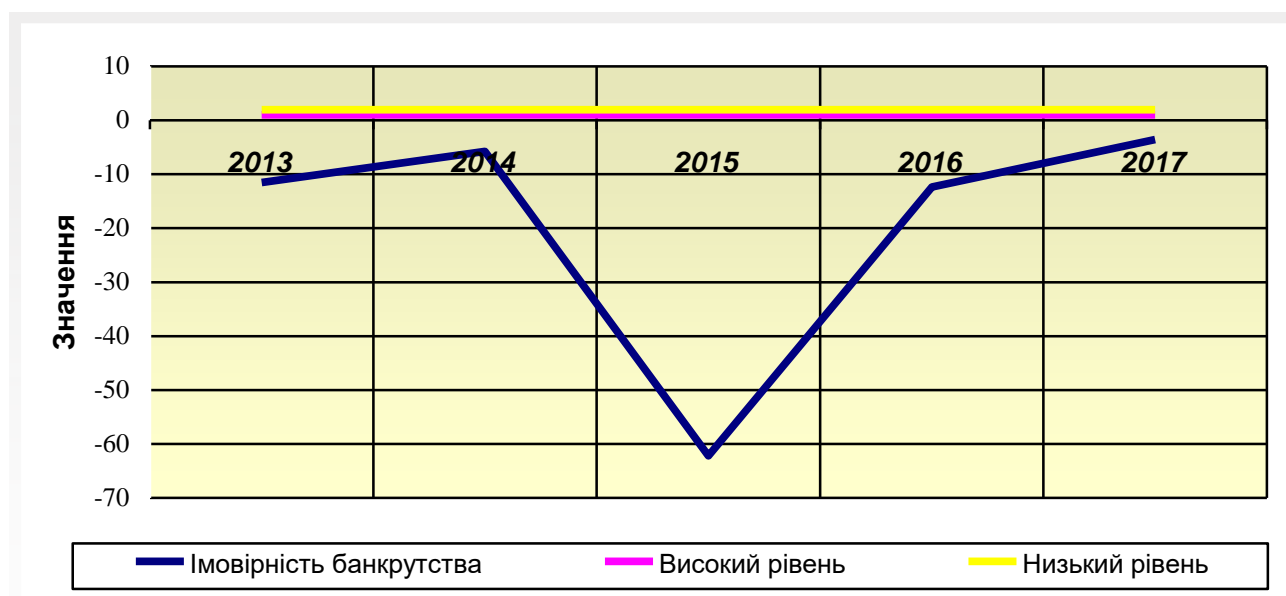

Рис. 2.7 Динаміка ймовірності банкрутства СТОВ «ТАВРІЯ» за моделлю О.О.Терещенка

Згідно отриманих даних, в порівнянні з діагностикою попередніх моделей, спостерігаємо нетипову ситуацію на СТОВ «ТАВРІЯ» в період 2013-2017рр., яка свідчить про те, що підприємство перебуває в стані банкрутства. Можна припустити, що модель Терещенка є має недостатнє обґрунтування критичних точок окремих показників, що призводить до неточності фіксування нормативів фінансових показників, а отже, в моделі присутній широкий інтервал невизначеності, що в свою чергу зобов'язує проводити додатковий та більш поглиблений аналіз для визначення фінансової стійкості підприємства.

Також, варто приділити у вагу моделі британського вченого Таффлера котра була розроблена для підприємств із урахуванням специфіки економіки перехідного періоду та функціонування економічних суб'єктів у таких умовах, а тому найбільш адекватно характеризує існуючий фінансово-економічний стан підприємства.

Методика розрахунку даної моделі подана у формулі:

$$Z = 0,53 \cdot X_1 + 0,13 \cdot X_2 + 0,18 \cdot X_3 + 0,16 \cdot X_4 \quad (2.4)$$

де X_1 – операційний прибуток поділений на короткострокові зобов'язання ;

X_2 – відношення оборотних активів до суми зобов'язань;

X_3 – відношення короткострокових зобов'язань до суми активів;

X_4 – чиста виручка поділена на суму активів.

Підчас розрахунку враховуються такі значення показника:

- якщо при застосуванні даної моделі для оцінки фінансового стану ми отримуємо значення Z , яке більше від 2,9, то це свідчить про задовільний фінансовий стан підприємства та низьку ймовірність його банкрутства. І чим вище значення Z , тим стійкішим є становище компанії.

- якщо значення Z для підприємства виявилось меншим від 1,8, то виникає загроза фінансової кризи. З подальшим зменшенням показника Z імовірність банкрутства аналізованого підприємства збільшується [27].

Розрахунок показників підприємства СТОВ «ТАВРІЯ» за моделлю Таффлера наведено у таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Діагностика імовірності банкрутства СТОВ «ТАВРІЯ» за моделлю Таффлера

№ п/п	Назва показника	Методика розрахунку	2013	2014	2015	2016	2017
1	X1	р.2280 ф.2 / р. 1695 ф.1	87,80	75,43	103,97	36,79	52,62
2	X2	р. 1195 ф.1 / (р. 1595+ р.1695)ф.1	93,80	66,58	66,07	33,21	32,18
3	X3	р. 1695ф.1 / р. 1300 ф.1	0,01	0,01	0,01	0,02	0,01
4	X4	р. 2000 ф.2 / р. 1300 ф.1	0,53	0,78	0,85	0,62	0,62
Імовірність банкрутства (Z):			58,81	48,76	63,83	23,92	32,17
Високий рівень банкрутства			Z < 1,8				
Низький рівень банкрутства			Z > 2,9				

Необхідно розглянути показники в динаміці на графіку 2.8.

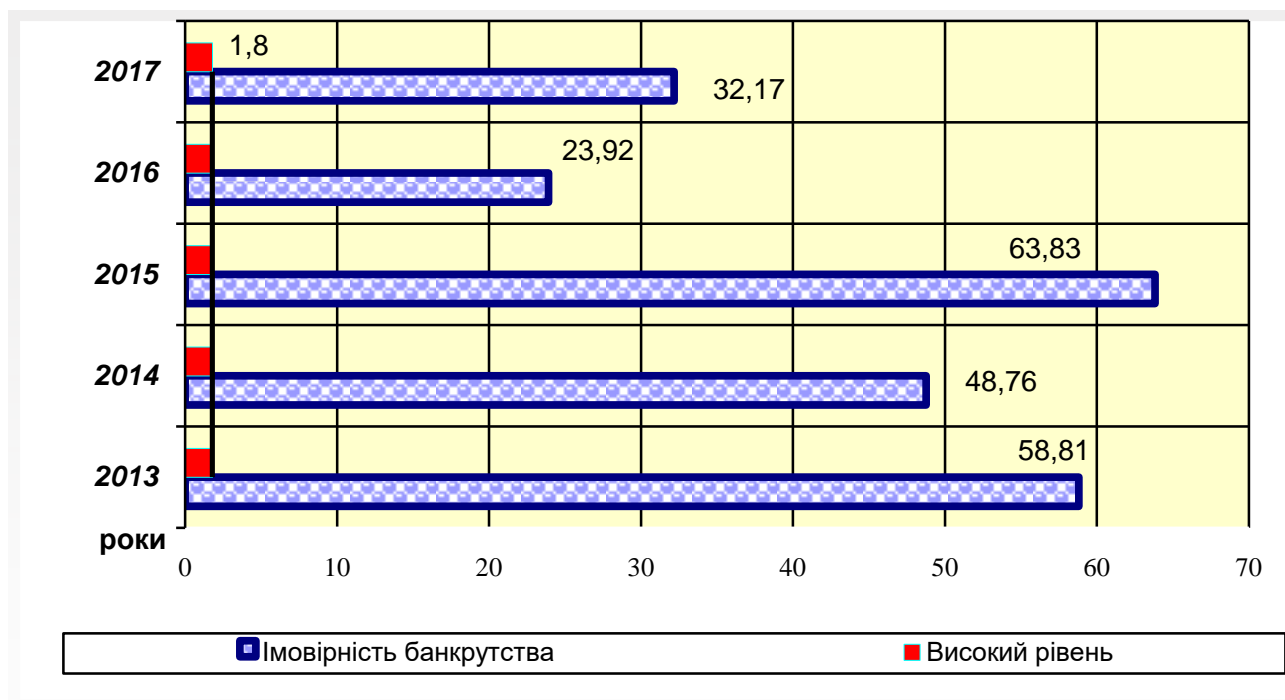

Рис. 2.8 Динаміка ймовірності банкрутства СТОВ «ТАВРІЯ» за моделлю Таффлера

Всі отриманні показники наглядно відображають (рисунок 2.8) дуже низьку ступінь банкрутства на підприємстві.

Гордоном Спрінгейтом у 1978 році, на підставі моделі Альтмана та покрокового дискримінантного аналізу була розроблена власна модель прогнозування ймовірності банкрутства підприємства.

У процесі розробки моделі з 19 фінансових коефіцієнтів, що вважалися кращими, Г.Спрінгейтом було відібрано чотири коефіцієнти, на підставі яких була побудована модель. Українськими підприємствами дана модель може використовуватись як додаткова, оскільки вона не враховує фактори неекономічного характеру [27].

Оцінка ймовірності банкрутства за моделлю Г.Спрінгейта здійснюється за формулою [52]:

$$Z = 1,03 \cdot X1 + 3,07 \cdot X2 + 0,66 \cdot X3 + 0,4 \cdot X4 \quad (2.5)$$

де $X1$ — оборотний капітал / сукупні активи;

$X2$ — (операційний прибуток + відсотки до сплати) / сукупні активи;

$X3$ — операційний прибуток / короткострокові зобов'язання;

$X4$ — чиста виручка від реалізації / сукупні активи.

При показнику ймовірності $Z < 0,862$ підприємство є потенційним банкрутом.

Проведемо діагностику імовірності банкрутства СТОВ «ТАВРІЯ» за моделлю Г.Спрінгейта в період 2013-2017рр., що наведено у таблиці 2.12

З огляду отриманих показників за моделлю Г.Спрінгейта, показники СТОВ «ТАВРІЯ» в період с 2013 по 2017рр. є вищими за граничне значення, а отже в майбутньому періоді загрози банкрутства для підприємства не має.

Також важливо зазначити, що перевагами даної моделі є те, що у цілому похибка прогнозування не перевищує 10 %; також не враховується ринкова капіталізація підприємств (не обмежується акціонерними товариствами).

**Діагностика ймовірності банкрутства СТОВ «ТАВРІЯ» за моделлю
Г.Спрінгейта**

№ п/п	Назва показника	Методика розрахунку	2013	2014	2015	2016	2017
1	X1	(р. 1495 – р. 1095) ф.1 / р. 1300 ф.1	0,75	0,77	0,72	0,34	0,48
2	X2	р. 2180 ф.2 / р. 1300 ф.1	0,06	0,19	0,06	0,04	0,04
3	X3	р. 2000 ф.2 / р. 1695 ф.1	69,88	67,21	93,44	36,33	51,46
4	X4	р. 2000 ф.2 / ф. 1300 ф.1	0,53	0,78	0,85	0,62	0,62
Ймовірність банкрутства (Z):			47,28	46,05	62,92	24,69	34,83
Високий рівень банкрутства			$Z < 0,862$				
Низький рівень банкрутства			$Z > 1$				

Розглянемо показники ймовірності банкрутства за моделлю Г.Спрінгейта на малюнку 2.9.

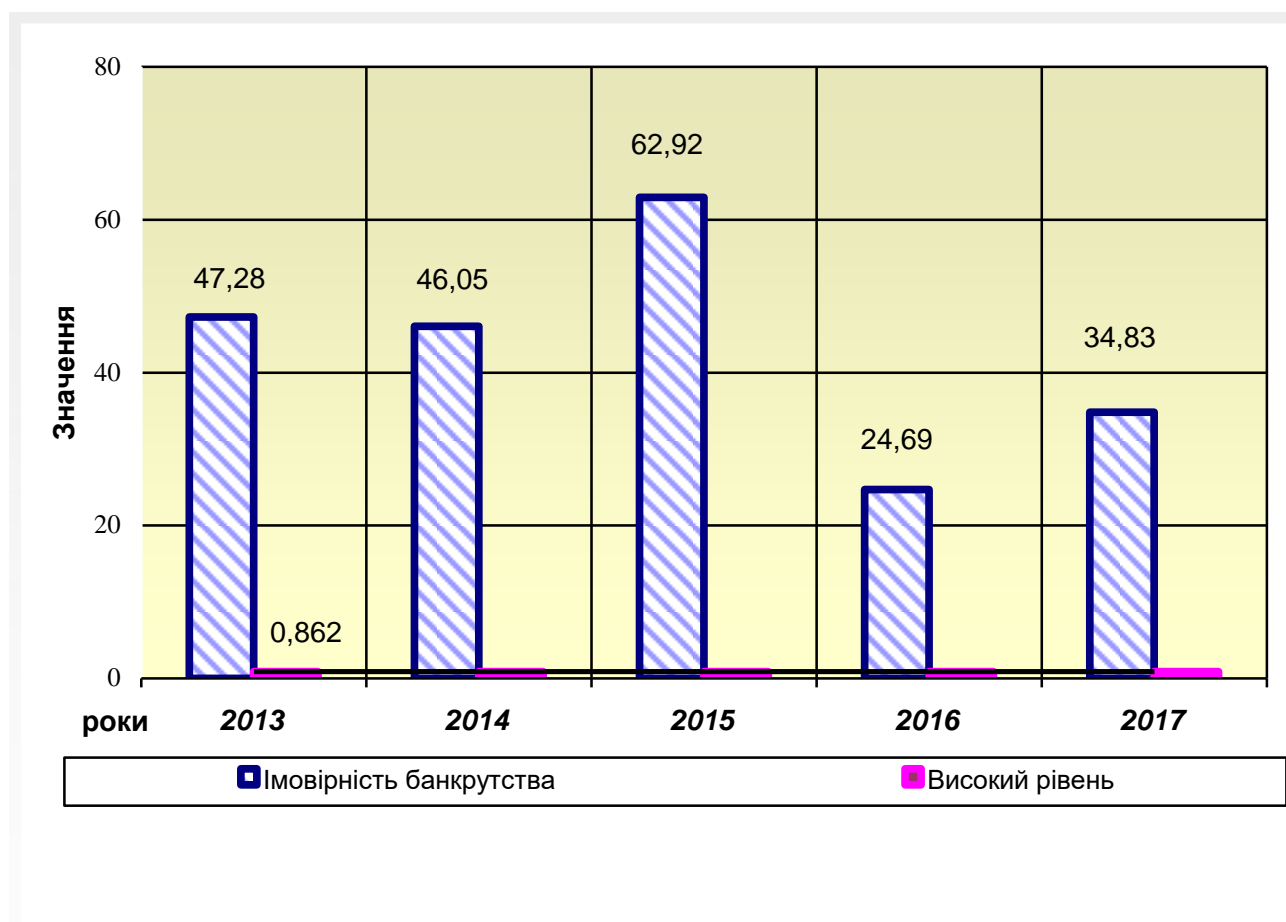

Рис. 2.8 Динаміка ймовірності банкрутства СТОВ «ТАВРІЯ» за моделлю Таффлера

Все ж модель Г.Спрінгейта має суттєві недоліки: показники точності прогнозування зменшуються з часом; модель є модифікацією Z - рахунку Альтмана версії 1968 року (остання є застарілою і непридатною для сучасного використання).

Розробимо зведену таблицю показників ймовірності банкрутства та продіагностуємо фінансовий стан СТОВ «ТАВРІЯ» за період 2013-2017рр. у таблиці 2.13:

Таблиця 2.13

**Діагностика показників ймовірності банкрутства СТОВ «ТАВРІЯ»
за різними моделями**

Модель ймовірності банкрутства	Нормативний показник	2013	2014	2015	2016	2017
Z - Альтмана	$Z > 2,99$	76,88	54,08	58,74	34,46	41,32
R - Сайфуліна-Кодекова	$R > 0,99$	12,82	9,26	23,32	23,85	51,91
Z-Терещенка	$Z > 2$	-11,51	-5,75	-62,21	-12,38	-3,59
Z - Таффлера	$Z > 2,9$	58,81	48,76	63,83	23,92	32,17
Z - Г.Спрінгейта	$Z > 1$	47,28	46,05	62,92	24,69	34,83

На основі проведеного дослідження можна стверджувати, що підприємство СТОВ «ТАВРІЯ» в період з 2013 по 2017 роки має досить задовільний фінансовий стан. Однак модель О. О. Терещенка не є оптимальною для розрахунку в даному сільськогосподарському товаристві.

Фінансова діагностика як інструмент антикризового управління підприємством визначає сучасний стан підприємства і динаміку його змін, можливі шляхи подолання проблем за результатами розрахунків, розгляду та інтерпретації фінансових чинників, які описують різноманітні сторони діяльності підприємства [41].

Зарубіжні моделі діагностики ймовірності банкрутства не дозволяють отримати достатньо точний та об'єктивний результат, що зумовлено нестабільністю діяльності вітчизняних підприємств, невідповідністю балансової і ринкової вартості окремих активів, впливом інфляції та іншими чинниками. Тобто використання даних моделей на вітчизняних підприємствах

не завжди є виправданим, адже вони дають точні результати лише для тих умов, для яких вони створені.

Незважаючи на те, що всі моделі мають певні переваги та недоліки, їх можна й потрібно застосовувати комплексно й завчасно (навіть якщо підприємство функціонує добре і є рентабельним), завдяки цьому можна діагностувати проблеми й своєчасно уникнути їх. Для виживання на ринку та збереження конкурентоздатності підприємства повинні постійно аналізувати поточний фінансовий стан і вносити певні зміни в господарську діяльність.

Для того щоб одержати ясну оцінку сил підприємства і ситуації на ринку, існує SWOT-аналіз.

SWOT-аналіз - це визначення сильних і слабких сторін підприємства, а також можливостей і загроз, що виходять з його найближчого оточення (зовнішнього середовища) [44].

- Сильні сторони (S-trengths) - переваги організації;
- Слабкості (W-eaknesses) - недоліки організації;
- Можливості (O-pportunities) - фактори зовнішнього середовища, використання яких створить переваги організації на ринку;
- Загрози (T-hreats) - фактори, які можуть потенційно погіршити положення організації на ринку.

SWOT-аналіз - це одна з найважливіших діагностичних процедур, що використовуються консультаційними фірмами світу. Крім того, її можна та потрібно розглядати як важливу технологію оцінки вихідного стану, незадіяних ресурсів і загроз діяльності підприємства.

Методика SWOT-аналізу – це виключно ефективний, доступний, дешевий спосіб оцінки стану проблемної та управлінської ситуації в організації. Консультанти рекомендують регулярно, принаймні, раз на рік проводити SWOT-аналіз діяльності організації власними силами керівництва підприємства.

Для виявлення причин кризи та сильних і слабких сторін СТОВ «ТАВРІЯ» за допомогою SWOT-аналізу проаналізуємо деякі чинники (див. табл.2.14).

Таблиця 2.14

SWOT-аналіз підприємства СТОВ «ТАВРІЯ»

S (strength) Сильні сторони:	W (weaknesses) Слабкі сторони:
<ul style="list-style-type: none"> – земельні ресурси; – матеріально-технічна база; – ефективні технології виробництва; – надійні постачальники; – постійні канали реалізації; – ефективна збутова діяльність; – близькість до каналів збуту; – кваліфікований управлінський персонал; – досвідчені працівники; – сприятливі для виробництва природні умови; – комп'ютеризація облікового апарату. 	<ul style="list-style-type: none"> – високі затрати праці у рослинництві; – висока собівартість продукції рослинництва; – не досить розвинена виробнича інфраструктура рослинництва; – поганий стан транспортного сполучення по території підприємства; – відсутність планово-економічного відділу; – відсутність маркетингового відділу; – відсутність агрохімічної лабораторії.
O (opportunities) Можливості:	T (threats) Загрози:
<ul style="list-style-type: none"> – залучення інвестора; – вирощування більш прибуткових сільськогосподарських культур (ріпак, сорго); – розробка науково-обґрунтованих сівозмін; – покращення виробничої інфраструктури (ремонт доріг, модернізація та будівництво зерноочищувальних приміщень); – механізація та автоматизація процесу виробництва; – підвищення продуктивності технічних культур рослин; – покращення сортового складу рослин; – удосконалення сортової бази (підвищення якості, розробка та виведення нових сортів рослин); – створення планово-економічного та маркетингового відділів; – удосконалення організаційної структури управління. 	<ul style="list-style-type: none"> – різкі зміни в законодавстві з приходом нових політичних сил; – велике податкове навантаження; – підвищення цін на ресурси виробничого призначення; – погіршення кредитної політики (підвищення відсоткової ставки за кредит, нові умови кредитування тощо); – зниження попиту на продукцію; – зниження цін на вироблену сільськогосподарську продукцію; – погіршення кліматичних умов (вимерзання посівів, засуха тощо); – урожайність та якість вирощеної продукції; – зменшення кількості працездатного населення (пошук молоддю більш кращих умов життя).

Основою збільшення виробництва сільськогосподарської продукції і підвищення матеріального добробуту населення є раціональне використання земельних ресурсів аграрної галузі. Напрямок спеціалізації характеризує виробництво найбільшої кількості продукції [47].

З проведеного SWOT – аналізу випливає, що в внутрішньому та зовнішньому середовищі СТОВ «ТАВРІЯ» відбуваються динамічні зміни. Одні з цих процесів відкривають нові можливості для підприємства та створюють сприятливі умови, інші, навпаки, створюють додаткові труднощі.

Для успішного виживання у довготерміновому періоді керівник сільськогосподарського підприємства повинен вміти передбачати труднощі, які можуть виникнути для підприємства у майбутньому, і нові можливості, що можуть для нього з'явитися. Тому в процесі аналізу необхідно зосередити увагу на майбутніх загрозах і можливостях, пов'язаних зі станом зовнішнього середовища, а також врахувати сильні і слабкі сторони внутрішнього середовища підприємств [48].

Проведення SWOT - аналізу має важливе значення для функціонування сільськогосподарських підприємств, оскільки його методика – це ефективний, доступний, дешевий засіб оцінки стану проблемної та управлінської ситуації на підприємствах. Він дозволяє систематизувати проблемні ситуації; виділяти і використовувати нові потенційні можливості швидше, ніж конкуренти; вибрати оптимальну дорогу розвитку і уникнути небезпек; приймати зважені рішення, що стосуються розвитку підприємств [46].

Правильне і вчасне реагування на будь-які зміни у суспільстві нині відіграють ключову роль в їх успішній діяльності. Саме вони вирішально впливають на конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції та підприємств в цілому.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Напрямки покращення фінансового стану та ефективності використання ресурсів підприємства

Фінансовий стан – найважливіша характеристика економічної діяльності підприємства. Він відображає конкурентоспроможність підприємства, його потенціал в діловому співробітництві, оцінює в якій мірі гарантовані економічні інтереси самого підприємства та його партнерів за фінансовим та іншими відносинами [11].

Стійке фінансове становище формується в процесі всієї виробничо-господарської або комерційної діяльності підприємства. Однак партнерів та акціонерів підприємства цікавить не процес, а результат, тобто саме показники фінансового стану за звітний період, можна визначити на базі публічної офіційної звітності [22].

Стійка діяльність підприємства залежить як від обґрунтованості стратегії розвитку, від внутрішніх можливостей ефективно використовувати всі існуючі в його розпорядженні ресурси, так і від зовнішніх умов, до числа яких відносяться податкова, кредитна, цінова політика держави та ринкова кон'юнктура. Через це в якості інформаційного аналізу фінансового стану повинні виступати звітні дані підприємства, деякі задані економічні параметри і варіанти (чистий і валовий прибуток), при яких змінюються зовнішні умови його діяльності, котрі потрібно враховувати при аналітичних оцінках та прийнятті управлінських рішень [19].

Покращення фінансового стану підприємства можна досягти завдяки збільшення його прибутку. Збільшувати прибуток можна за допомогою багатьох факторів. Наприклад, можна збільшити ціну на продукцію, надані послуги, виконану роботу. Проте цей варіант не завжди доцільний, оскільки в

умовах пануючого кризового стану економіки країни, підприємства не мають достатньо грошових коштів, щоб заплатити ще більшу суму за послуги, роботу, товари.

За умов зростання ефективності використання фінансових ресурсів, можливе функціонування ринкової економічної системи в Україні. Щоб забезпечити ефективне управління цим процесом на підприємствах повинна розроблятися спеціальна фінансова політика, яка направлена на залучення фінансових ресурсів з різних джерел згідно потреб розвитку підприємства у майбутньому [27].

Формування фінансових ресурсів являє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, що закладається у забезпеченні необхідного рівня самофінансування його виробничого розвитку.

За таких умов, слід розробити цілісну систему принципів управління фінансовими ресурсами підприємства, які б орієнтувалися на нові умови функціонування, такі як: забезпечення конкурентної переваги як основної мети розвитку підприємства; оцінка ресурсного потенціалу підприємства як сукупності трудових, матеріальних та фінансових ресурсів, що забезпечують можливість реалізації його цілей; одноманітність техніко-економічних механізмів розподілу ресурсів на усіх рівнях технологічної структури; зіставлення фінансового потенціалу з цільовими стратегічними орієнтирами і прийнятним рівнем ризику для забезпечення фінансової безпеки підприємства; системність управління фінансовими ресурсами і ризиками .

Особливістю формування ринкової економіки, крім посилення впливу жорсткої конкурентної боротьби, є зміни технології виробництва, комп'ютеризація обробки економічної інформації, нескінченні нововведення у податковому законодавстві, постійні зміни процентних ставок і курсів валют на тлі тривалої інфляції [28].

Для того щоб забезпечити стабільне функціонування підприємства в ринкових умовах господарювання, його управлінському персоналу необхідно

в першу чергу реально оцінювати фінансовий стан не тільки свого підприємства, а й існуючих та потенційних партнерів.

Результати проведення комплексної діагностики фінансового стану повинні дозволити практично в реальному масштабі часу ухвалювати рішення щодо усунення негативного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів.

Саме за допомогою систематичної діагностики фінансово-економічного стану можна перейти до розробки дієвої системи планування і прогнозування, рейтингової оцінки фінансового стану та інвестиційної привабливості підприємства, що є основою антикризового управління [47].

Тому керівники підприємств спільно з економістами, фінансистами, бухгалтерами, аудиторамі повинні вводити на підприємствах систему комплексної діагностики фінансового стану як найважливішого елемента антикризового управління, відстежувати параметри і визначати тенденції розвитку, розробляти детальний прогноз.

Ресурси зростання прибутку – це кількісні можливості збільшення прибутку завдяки:

- збільшенню обсягу реалізації продукції;
- зменшенню витрат на виробництво і реалізацію продукції: усунення перевитрат по сировині і матеріалах, усунення понадпланових відходів, усунення невиправданих і непродуктивних витрат у складі цехових і загально-виробничих витрат, а також у складі витрат на утримання і експлуатацію устаткування, усунення втрат від браку;
- постійному зниженню позареалізаційних збитків [39].

Ще одним напрямом у пошуку резервів зростання прибутку є аналіз використання ресурсів підприємства, собівартості виготовленої продукції. Зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції – основний ресурс покращення фінансового стану підприємства.

В стратегічному плануванні виділяються чотири основні напрямки дальшого розвитку підприємства :

- розроблення (створення) нових видів продукції, тобто розробка, виробництво і продаж нових товарів на вже існуючих для підприємства ринках;
- розширення ринків збуту, тобто продаж виготовлених товарів на нових ринках;
- диверсифікація виробничо-збутової діяльності, тобто розробка і виробництво нових товарів з послідуєчим продажем їх на нових ринках [34].

Якщо, наприклад, підприємство поставило перед собою завдання дальшого росту, а виготовлена ним продукція добре себе зарекомендувала серед споживачів і користується достатньо гнучким попитом, то таке підприємство може вибрати для себе стратегію – дальше просування на ринок і тактику – зниження ціни.

Завдання дальшого розвитку підприємства може бути також вирішене шляхом розроблення (створення) нових видів продукції, що потребує витрат на технологічні дослідження, або розширення ринків збуту, що потребує витрат на маркетинг цих ринків [33].

Якщо оточення даного підприємства представлено порівняно невеликими фірмами, які відрізняються за своїм орієнтуванням на ринок і технологічними можливостями, то можна вибрати стратегію диверсифікації, намагаючись придбати або контролювати інші фірми.

Треба також мати на увазі ще такі особливості поведінки підприємств. Щоб вижити, вони застосовують різні варіанти стратегії, які передбачають:

- розпорошення ризику, тобто здійснення своїх операцій не на одному, а на кількох ринках, а також виробництво цілого ряду товарів широкого асортименту;
- адаптацію до умов, що змінюються, тобто інвестування в маркетинг, пошук можливостей випуску нових товарів для того, щоб оперативнo реагувати на зміну зовнішнього середовища;
- пасивний маркетинг, тобто відмова від наступу на позиції конкурента, а звідси – відсутність ризику зустрічного удару;

- цільові відрахування з прибутку, тобто створення відповідних резервів в результаті успішної комерційної діяльності на «чорний день» [31].

Після того, як стратегія подальшого розвитку підприємства остаточно вибрана, вона не може бути перетворена в конкретний оперативний план по маркетингу, виробництву, інвестиціям, прибутку.

Так само, як аналіз фінансової підсистеми підприємства припускає комплексну оцінку діяльності всіх аспектів його діяльності, заходи щодо поліпшення фінансового стану припускають вироблення рекомендацій, що стосуються всіх сторін виробничо-господарської діяльності підприємства, включаючи виробничу, маркетингову, і власне фінансову підсистему [41].

Реорганізація всіх сторін діяльності СТОВ «ТАВРІЯ» припускає :

- серйозну постановку маркетингової діяльності підприємства по глибокому і всебічному дослідженню ринків збуту по всіх сортах технічних рослин (соняшник, пшениця, ячмінь), просування зазначеного товару на ринку;

- постановку фінансової функції як в операційній, інвестиційній, так і власне і в фінансовій діяльності з використання сучасних методик керування фінансовим станом підприємства;

- ліквідації всіх технологічних недоліків (придбання оптимальної кількості необхідного устаткування);

- упровадження максимально гнучкої системи ціноутворення в СТОВ «ТАВРІЯ» пристосованої до потреб ринкової системи.

З проведеної в роботі діагностики фінансового стану можна зробити висновок про те, що підприємство достатньо забезпечене власними оборотними коштами, має надзвичайно високі показники ліквідності й оборотності, низький розмір дебіторської і кредиторської заборгованості, а також з розрахунків видно, що ситуація в сфері взаємних розрахунків підприємства значно покращується.

Це свідчить як про сприятливість умов зовнішнього та внутрішнього економічного фінансового середовища (відсутність дефіциту оборотних

коштів у покупців і постачальників для інвестування виробничої діяльності підприємства, модернізації його технологій і відновлення застарілих основних фондів та ін.).

Таблиця 3.1

Діагностика ефективності прийнятих рішень

Запропоноване рішення	Ефект від запропонованого рішення
Організація раціональної системи керування збутом	- поліпшення роботи відділу маркетингу, розширення ринків збуту продукції
Диверсифікованість виробничої діяльності	- збільшення обсягу реалізації продукції ; - збільшення виторгу від реалізації продукції - балансового прибутку
Зменшення дебіторської заборгованості	- поповнення оборотних коштів; - тривалість обороту дебіторської заборгованості - зменшується; - коефіцієнт абсолютної ліквідності - збільшується.

В залежності від змісту запропонованих заходів, спрямованих на поліпшення фінансово-господарського стану підприємства, можливі різні кінцеві результати від їх впровадження:

- зростання продуктивності праці, обсягів виробництва і прибутку внаслідок повнішого рівноцінного планування роботи протягом року (перейти з сезонного розпорядку роботи до повноцінного річного);
- збільшення обсягів реалізації і прибутку внаслідок прискоренні обертання оборотних коштів, кращого їх використання;
- збільшення випуску традиційної продукції і прибутку внаслідок розширення виробничого потенціалу, завдяки додатковим капітальним вкладенням та залученням позикових коштів;
- збільшення прибутку від впровадження заходів, спрямованих на зниження собівартості продукції;
- збільшення прибутку внаслідок зростання випуску вже освоєної конкурентоспроможної продукції;

- збільшення прибутку шляхом освоєння виробництва нових конкурентоспроможних виробів;
- покращення результатів діяльності внаслідок поліпшення структури власних і позичених коштів, підвищення ліквідності, більш раціонального використання ресурсів [29].

Відповідно до цього застосовуються різні показники для розрахунків і фінансово-економічної оцінки очікуваних результатів: валовий доход, валовий прибуток, балансовий прибуток, чистий прибуток, чистий доход тощо.

Діагностика фінансового стану дозволяє визначити місце кожного аналізованого підприємства на ринку і оцінити загальну економічну ситуацію в країні, регіоні або галузі.

Не слід також нехтувати позиковим капіталом. В розвинутих країнах за питомою вагою у складі залучених джерел фінансування значне місце займають саме банківські кредити та кредиторська заборгованість, в тому числі комерційний і товарний кредити. Необхідність кредиту як джерела поповнення фінансових ресурсів підприємства визначається характером кругообігу основних і оборотних активів [29].

Проблеми у сфері кредитного забезпечення зумовлені нерозвиненістю інфраструктури аграрного кредитного ринку та низьким рівнем кредитоспроможності сільськогосподарських товаровиробників. Неможливість залучити кредити під заставу земельних ділянок сільськогосподарського призначення або прав оренди на них спричиняє зростання дефіциту обігових коштів та капітальних вкладень у сільськогосподарське виробництво [30].

Що стосується діагностики ефективності використання трудового потенціалу підприємства, то тут слід зосередити увагу на таких аспектах:

- внутрішньо змінні втрати робочого часу;
- втрати робочого часу внаслідок плинності кадрів;

- рівень використання засобів механізації, автоматизації праці та комп'ютерної техніки;
- аналіз системи стимулювання працюючих;
- визначення професійно-кваліфікаційної структури працюючих.

Щодо працівників розумової праці можливе використання системи інвентаризації трудових навичок або спеціальностей, що передбачає реєстрацію професійних навичок службовців з зазначенням кількості працівників, які володіють ними.

Розрахунки чисельності спираються не лише на кількісну та якісну оцінку самих трудових ресурсів, але й на можливий рівень їх використання, аналіз обумовлюючих факторів — технічних, організаційних, соціально-економічних.

При визначенні чисельності на перспективний період необхідно враховувати фактори зовнішнього середовища, а саме:

- ринкову кон'юнктуру, пов'язану з тим чи іншим видом діяльності;
- циклічність розвитку економіки, передбачення можливого загального економічного спаду;
- регіональні особливості ринку праці (переміщення виробничих потужностей в регіони з нижчою вартістю праці);
- державні (урядові) програми, замовлення, контракти (у відповідності з останніми підприємство зобов'язане створювати нові робочі місця);
- юридичні аспекти (закони, договори з профспілками і т. ін.), що регулюють трудові відносини, захищають інтереси окремих категорій населення та працюючих; ч
- можливості використання тимчасового наймання працівників, надомної праці [33].

Техніка розрахунків планової чисельності окремих категорій працівників визначається конкретною специфікою їх професійної діяльності та галузевими особливостями функціонування того чи іншого підприємства.

Але у всіх випадках вона має базуватись на врахуванні можливої економії затрат праці за факторами.

Що стосується інтенсивних методів підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві, то можна виділити наступні:

- прискорення введення в дію нових машин;
- удосконалення планування, управління і організації праці та виробництва;
- зниження фондомісткості, підвищення фондівіддачі та продуктивності праці на підприємстві;
- підвищення рівня механізації та автоматизації виробництва товарної продукції;
- введення заходів науково - технічного прогресу по вдосконаленню технології виробництва і покращенню організації виробництва товарної продукції;
- підвищення та розвиток матеріального та морального стимулювання праці [43].

Також варто зазначити, що підвищення якості продукції, зменшення втрат корисних речовин у відходах можна розглядати як одні з перспективних напрямків підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві.

Сучасність і постійні зміни в умовах існування підприємства вимагають найновіших методів управління. Звідси постає питання необхідності високоякісного забезпечення процесу управління підприємством. Але більшість аналітичних розрахунків, в умовах розгляду чималих компаній або компаній спрямованих на розширення бізнесу, займає як по розрахункам, обробці, аналізу і подальшій інтерпретації досить багато часу, враховуючи, що в змінних умовах необхідно реагувати швидко, оперативно і результативно.

Тому при неякісному забезпеченні управлінського процесу страждають як якість отриманої інформації так і якість результату від

застосування цієї інформації для прийняття управлінських рішень. Звідси, впровадження інформаційних технологій для проведення аналізу фінансового стану надзвичайно важливі для стабільної роботи сучасного підприємства.

Позитивним моментом є збільшення вартості основних засобів, тому що це сприяє швидшому оновленню технічної бази виробництва, що в свою чергу створює передумови для забезпечення розширеного відтворення виробництва. У майбутньому періоді може спостерігатися збільшення обсягу виробленої продукції, а як наслідок і збільшення виручки від реалізації. Пошук ефективних механізмів управління фінансовими ресурсами та забезпечення їх реальної інтеграції в систему ринкових відносин зумовлює необхідність розробки певної фінансової стратегії на даному етапі розвитку підприємства.

3.2. Заходи щодо усунення фактора сезонності в діяльності підприємства СТОВ «ТАВРІЯ»

Сільське господарство є життєво необхідною галуззю національного господарства кожної країни, оскільки нині понад 80 % фонду споживання формується за рахунок продукції цієї галузі. Тому виробництво продовольчої продукції є найпершою умовою існування людства на планеті [14].

Як галузь матеріального виробництва сільське господарство має ряд особливостей, що позначаються на його функціонуванні в умовах ринкової економіки. Розглядаючи особливості сільськогосподарського виробництва, потрібно звернути увагу на те, що в цій галузі економічний процес відтворення тісно переплітається з природним. Це виявляється в тому, що наслідки господарювання в сільському господарстві залежать від природних умов. Тому підприємництво в аграрній сфері економіки має певні

особливості, зумовлені істотним впливом природних факторів на результати виробництва та використанням тут особливого ресурсу - землі, роль якої в сільськогосподарському виробництві визначається тим, що їй притаманна специфічна унікальна властивість – родючість [15].

Сільському господарству притаманні й інші особливості, пов'язані з характером його виробництва, яке базується на здатності рослинних і тваринних організмів до природного відтворення, що залежить від клімату та ґрунту.

Однією з них є розбіжність робочого періоду з часом виробництва, тобто час безпосереднього використання живої і уречевленої праці не збігається з часом від початку виробництва до одержання готової продукції. У результаті такого незбігу виникає сезонність сільськогосподарського виробництва, яка виявляється у нерівномірному, переривчастому використанні робочої сили і засобів виробництва та у нерівномірному надходженні продукції і доходів аграрних товаровиробників протягом року.

Сезонний характер виробництва зумовлює специфічну організацію праці в цій галузі (вищий рівень зайнятості працівників та підвищення коефіцієнта змінності техніки у напружені періоди весняно-літніх польових робіт, ніж у зимовий період). З цим пов'язані також особливості реалізації продукції і надходження грошових коштів. Так, невідповідність робочого періоду і періоду виробництва посилює негативний вплив на сільське господарство інфляційних процесів, зменшує реальні прибутки суб'єктів господарювання [18].

До того ж кінцевий прибуток сільський товаровиробник може одержати лише після реалізації продукції. Крім того, така залежність від природних умов викликає необхідність створювати в аграрних формуваннях значні страхові запаси насіння, кормів на випадок неврожаю, спричиненого непередбаченими (форс-мажорними) обставинами, а саме: морозами, посухою, градобоєм, повенями тощо.

Це вимагає розробки відповідних заходів щодо пом'якшення сезонності і врахування цього фактора при виборі спеціалізації аграрного підприємства, а існування взаємозалежності і взаємодоповнюваності окремих рослинницьких і тваринницьких галузей потребує всебічного обґрунтування його галузевої структури. Потрібно враховувати й те, що значна частка сільськогосподарської продукції (насіння, корми та ін.) не набуває товарної форми, а використовуються в наступних циклах відтворення.

Сільське господарство – це галузь, яка не може нормально функціонувати й розвиватися без залучення додаткових фінансових ресурсів, насамперед у формі короткострокових кредитів, для здійснення поточних платежів з метою забезпечення операційної діяльності, оскільки тут існує великий сезонний розрив між вкладенням оборотного капіталу й отриманням доходів. У зв'язку з цим аграрні підприємства повинні мати значні кошти для покриття сезонних витрат, а тримати спеціально для таких цілей власні кошти тривалий час, особливо за умови їх обмеженості, є економічно невиправданим. Тому значно ефективніше мінімальні виробничі запаси і кошти в розрахунках формувати за рахунок власних джерел, а понад цього – за рахунок кредитів [25].

Потрібно відзначити також, що сільське господарство є менш привабливим з точки зору залучення інвестицій порівняно з іншими галузями національного господарства.

Це, насамперед, зумовлено тривалим періодом виробництва сільськогосподарської продукції, який в багатьох випадках продовжується понад рік і характеризується поступовим наростанням вкладень від початку виробництва до його завершення й одночасним вивільненням коштів у кінці виробництва при одержанні готової продукції. Потенційні ж інвестори спрямовують свій капітал насамперед у ті галузі, де має місце швидкий кругообіг коштів, тобто можлива швидка віддача від його інвестування [33].

Ідея організації бізнесу з виробництва та встановлення теплиць може призвести до створення цілком рентабельного підприємства. Застосування

тепличного способу вирощування овочів і зелені дозволяє звести до мінімуму вплив поганих погодних умов. Це призводить до зростання врожайності, в якому дуже зацікавлена більшість господарств, які вирощують овочеві культури.

Дана бізнес ідея полягає в виготовленні теплиць і парників різних видів, що різняться матеріалами, розмірами, засобами автоматизації деяких процесів. Ідея також включає в себе наступний монтаж готових виробів. Важливим в розвитку виробництва вважається те, що матеріали для виготовлення порівняно не дорогі і їх постачання на підприємство легко організувати.

Першим кроком на шляху до тепличного виробництва стає вибір ділянки під будівництво теплиці. Основні параметри при виборі земельної ділянки наступні: наявність центрального водопостачання або, принаймні, наявність неподалік розташованого природної водойми, а також наявність гарних і зручних під'їзних шляхів. Величезне значення при організації бізнесу має зведення теплиць. На сьогоднішній день існує велика кількість вже готових конструкцій, встановлення яких не займе багато часу. У разі якщо не дозволяє обсяг фінансування теплицю можна зібрати своїми силами.

Після встановлення теплиць варто продумати асортимент майбутньої продукції. Зазвичай у теплицях займаються вирощуванням помідорів, огірків іноді зустрічається тепличне вирощування зелені і кабачків. Приймати рішення з приводу вирощуваного різноманітності сільськогосподарської продукції варто виходячи з кліматичних особливостей місцевості та споживчого попиту на продукцію.

Місце установки теплиці повинно добре освітлюватися сонцем, як взимку, так і влітку. Слід забезпечити місце розташування теплиць хорошими під'їзними шляхами. При наборі персоналу для обслуговування варто дотримуватися наступного правила: невелику теплицю можуть цілком обслужити 3-4 працівника, які знайомі зі специфікою роботи в теплиці, для

великих теплиць набір ведеться з розрахунку 9-11 чоловік на гектар тепличного господарства.

Для реалізації готової продукції варто вивчити ринок ще до запуску виробництва. Потенційні клієнти - супермаркети, магазини, овочеві ринки. Необхідно здійснити невелике дослідження ринку, з'ясувати, вирощуванням якої продукції займаються конкуренти. Для реалізації виробленої в майбутньому продукції варто укласти договори на поставку продукції з кількома супермаркетами. Для цих цілей потрібно свою продукцію сертифікувати, тобто отримати сертифікати якості [31].

Тепличне господарство цілком може стати одним з найбільш популярних і привабливіших видів підприємницької діяльності - вирощуванням на продаж свіжої зелені. Ця продукція не вимагає стільки світла і тепла, як овочі, вона більш невибаглива і не вимагає постійного догляду. Зарубіжна практика показує, що вирощування зелені в 5 разів рентабельніше, ніж вирощування овочів.

Крім того, згідно з маркетинговими дослідженнями, потреба людей у включенні в раціон харчування зелені різних сортів щороку збільшується на 10%, що народжує значний попит на дану продукцію серед споживачів. У таблиці 3.2 відображені ключові переваги і недоліки вирощування тепличної зелені, які слід враховувати при плануванні бізнесу. При правильному розвитку бізнес здатний приносити стабільний і високий дохід.

При організації тепличного бізнесу слід враховувати, що прибутковим це буде тільки в тому випадку, якщо виробництво розташоване в південних або центральних регіонах країни. Вигідніше оплатити перевезення продукції в північні території, ніж займатися там тепличним бізнесом, оплачуючи істотні витрати на опалення. Підприємство «СТОВ» Таврія» знаходиться на півдні України в Херсонській області, де клімат помірно континентальний, зі спекотним літом і малосніжною, переважно теплою зимою, характеризується чітко означеною посушливістю. Середня температура липня +23 °С, січня

-4 °С. Максимум опадів буває влітку, часті зливи, на рік у середньому припадає 225 сонячних днів, рівень опадів становить 448 мм.

Таблиця 3.2

Переваги та недоліки тепличного вирощування зелені

Переваги	Недоліки
- зелень швидко зростає, що дозволяє знімати кілька врожаїв на рік і швидко отримувати дохід;	- високий рівень конкуренції на ринку;
- високий і регулярний попит на продукцію, що дозволяє знайти канали збуту;	- ринок залежить від сезонності;
- можлива як оптова, так і роздрібна реалізація;	- короткий термін придатності продукції і швидка втрата товарного вигляду;
- для вирощування зелені не обов'язково володіти спеціалізованими знаннями;	- щоб вирощувати зелень цілий рік, потрібна дорога теплиця;
- зелень невибаглива в догляді і не вимагає багато уваги;	- невисока ціна на продукцію
- невеликий стартовий капітал;	- реалізувати продукцію через магазини неможливо без отримання дозвільної документації;
- проста організація бізнесу;	
- можливість організувати бізнес на дому;	
- швидка окупність;	
- пільгові умови ведення бізнесу, який відноситься до сільського господарства	

Таким чином, можна говорити про привабливість даного бізнесу. Вирощування тепличної зелені може стати рентабельним, прибутковим і перспективним напрямком бізнесу. Уникнути проблем при створенні своєї справи допоможе детально розроблений бізнес-план по вирощуванню зелені в теплиці. Особливість тепличного вирощування зелені полягає в можливості цілорічного виробництва, при будь-яких кліматичних умовах. До листових овочів відносяться салат, петрушка, кріп, цибуля, кінза, базилік, часник і ряд інших культур. Найбільшим попитом користуються салат, цибулю і кріп. Найвигідніший вид зелені для вирощування - цибуля, так як вона є невибагливою і швидкозростаючою культурою. Однак при її реалізації можуть виникнути складнощі з пошуком покупців, оскільки багато підприємств в нашому регіоні вирощують в основному зелену цибулю, яка менш транспортабельна ніж інша зелень. Практика показала, що найбільш

рентабельна зелень – салат і останнім часом популярності набирає вирощування руколи.

Тепличний бізнес рекомендується починати з вирощування декількох культур і поступово розширювати асортимент. При підборі культур для вирощування слід враховувати наступні параметри: період вегетації, необхідна площа для посіву, умови тепличного вирощування, витривалість, попит, ціна. У таблиці 3.3 представлена порівняльна характеристика різних видів зелені, яка допоможе правильно сформувати асортимент.

Таблиця 3.3

Характеристика видів зелені для вирощування у теплицях

Види зелені	Тепличне вирощування	Період вегетації	Ціна	Витривалість	Необхідна площа	Довгостроковість зберігання
Петрушка	+	-	-	+	+	-
Укроп	+	+	-	+	+	+
Салат	+	+	+	+	+	+
Базилік	+	-	+	+	-	+
Лук-перо	+	+	-	+	-	-
Кінза	+	-	-	+	+	-
Руккола	+	+	+	+	+	+
Шпинат	-	-	+-	+	+	-

Для упаковки свіжої зеленої продукції застосовуються прозорі пластикові контейнери, а також пакети-конуси фасовкою по 100-150 гр., що дозволяє поліпшити товарний вид продукції і спростити транспортування. Також планується випускати продукцію у вигляді наборів асорті, куди входить не менше двох- трьох видів зелені.

Продукція реалізується при кімнатній температурі, в охолоджену вигляді і призначена для реалізації в роздрібній та оптовій торговельній мережі, в підприємствах громадського харчування і для промислової переробки.

Дрібнооптові ціни на зелень варіюються в межах 70-150 грн. за кілограм. При цьому варто враховувати, що ціна на зелень коливається в залежності від сезону.

В середньому, відпускна ціна складає 60 грн. за кілограм при роздрібних цінах 120 грн. за кілограм.

Особливість бізнесу з тепличного вирощування зелені полягає в тому, що цільовою аудиторією є не кінцевий споживач, а оптові покупці, реалізатори продукції, представлені, переважно, різними овочевими та продовольчими магазинами [35].

При цьому, рекламна стратегія повинна враховувати вимоги кінцевого споживача, щоб спланувати виробництво і спрогнозувати обсяг продажів.

Портрет кінцевого споживача продукції:

- населення міста віком від 20 до 50 років з різним рівнем доходу;
- стать і рід діяльності як такої ролі не грають.

Таким чином, маркетингова політика проекту охоплює як оцінку кінцевих споживачів, так і методи просування зеленої маси серед реалізаторів. Реклама спрямована на встановлення довгострокового співробітництва і напрацювання клієнтської бази. Тому, що найскладніше завдання в тепличному бізнесі - пошук ринку збуту. Зелень є швидкопсувним товаром, тому необхідна налагоджена система каналів збуту і грамотна маркетингова стратегія. Для того, щоб сформувавши канали збуту, підприємству слід:

- проаналізувати конкурентне середовище, оцінити рівень попиту на продукцію, розробити свої конкурентні переваги;
- провести ціновий аналіз ринку і запропонувати вигідніші умови як постачальник: нижчу вартість, гнучку систему знижок для оптових покупців, гарантії і так далі;
- випустити каталог готової продукції на паперовому носії і в інтернеті. Сформувавши перелік потенційних покупців і розіслати комерційні пропозиції.

Каналами реалізації свіжої зеленої продукції можуть бути:

- роздрібні продуктові магазини з широким асортиментом продукції;
- мережеві продуктові мережі;
- овочеві бази;
- фермерські крамниці, які спеціалізуються на продажі екологічно чистих продуктів, вироблених в Україні;
- заклади сегменту HoReCa - ресторани і кафе.

Мета проекту - організація тепличного господарства по вирощуванню зелені для її реалізації в Херсонській, Запорізькій та Дніпропетровській областях.

Основна цільова аудиторія зосереджена в містах Запоріжжі, Херсоні та Дніпропетровську це дрібні оптові покупці, які реалізують свою продукцію серед населення міст з різним рівнем доходу.

Зростаючий попит на свіжі овочі і зелень, мода на здорове харчування і держпідтримка сільського господарства стали причиною активного розвитку тепличного бізнесу.

В українському тепличному господарстві вигідно вирощувати на продаж свіжу зелень - вона невибагливіша, ніж овочі, і не вимагає постійного догляду. Таким чином, ідея організації тепличного господарства на підприємстві СТОВ «ТАВРІЯ» по вирощуванню зелені є актуальною та перспективною, дасть змогу підприємству завантажити працівників підприємства в зимовий період та міжсезоння.

Для забезпечення діяльності підприємству СТОВ «ТАВРІЯ» потрібно найняти робітників, в число яких входять технолог, 3 робітника, начальник збуту, бухгалтер, 1 водій- експедитор.

Технолог тепличного господарства несе відповідальність за увесь технологічний процес вирощування культури; щодня стежить за станом рослин, кліматичними умовами і справністю устаткування; контролює

процес догляду за рослинами і штатом працівників теплиць; веде акти списання матеріалів.

Працівники тепличного господарства здійснюють роботи з підготовки теплиць до посадки, проводять посадку та догляд за рослинами, тримають теплиці і прилеглу до них територію в зразковому санітарному стані [49].

Керівник тепличного господарства виконує усі управлінські і бухгалтерські функції, також займається пошуком і наладкою каналів збуту, веде переговори з партнерами, як з покупцями так і з постачальниками.

Водій-експедитор має відповідати за складання маршруту і доставку продукції до точок збуту.

На початковому етапі планується найняти водія з власним вантажним автомобілем.

Розрахуємо штатний розпис та фонд оплати праці тепличного господарства на місяць.

Загальний фонд оплати праці складає 45400 гривень на місяць і розраховано в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Штатний розпис та фонд оплати праці тепличного господарства

Посада	Оклад, грн	Кількість працюючих, чоловік.	Фонд оплати праці, грн.
Адміністративний штат			
Керівник тепличного господарства	10000	1	10000
Виробничий склад			
Технолог тепличного господарства	7000	1	7000
Працівник теплиці	5000	3	15000
Допоміжний штат			
Водій-експедитор	5000	1	5000
Усього:		6	37 000,00
Соціальні відрахування: 22%			8400,00
Усього з відрахуваннями:			45400,00

Проект вимагає залучення інвестиційних засобів у розмірі 1 320 000 грн. Основна частина необхідних інвестицій доводиться на придбання устаткування - 79%, доля витрат на купівлю ділянки - 13%, а на інші витрати - 8%.

Проект може фінансуватись за рахунок власного капіталу підприємства СТОВ «Таврія», де нерозподілений прибуток на кінець 2017 року склав 12022,8 тис.грн. , але як сільсько-господарське підприємство за державною програмою воно має можливість отримати субвенцію з державного бюджету на фінансове забезпечення розвитку нового виду діяльності.

Основні статті інвестиційних витрат відбиті в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

**Інвестиційні витрати на розвиток тепличного господарства СТОВ
«ТАВРІЯ»**

Найменування	Сума, грн
Нерухомість	
земельний участок сільськогосподарського призначення	200 000
Обладнання	
— комплект обладнання для тепличного господарства «Фермер»	265 000
— лампа Led grow light 90w UFO	490 000
— комплект підогріву ґрунту Green Box Agro 14 GBA-1480	94 000
— котел для обогріву КЧМ-5к-03М	70 000
— система капельного поливу «Капель»	28 000
Нематеріальні активи	
— стартова рекламная компанія	20 000
— реєстрація бізнесу	15 000
Оборотні активи	
— закупка насіння та добрив.	38 000
— оборотні засоби	100 000
Усього	1 320 000

Змінні витрати включають витрати на придбання насіння і добрив, упаковку продукції і електроенергію, витрачену на виробництво.

Для спрощення фінансових розрахунків величина змінних витрат розраховується, виходячи з оптової вартості 45 грн/кг і фіксованої торгової націнки 90%.

Постійні витрати включають рекламу, амортизаційні відрахування і інші витрати (таблиця 3.6).

Таблиця 3.6

**Постійні витрати на розвиток тепличного господарства СТОВ
«ТАВРІЯ»**

Найменування	Сумма за місяць, грн.
Реклама	7000
Амортизація основних засобів	15700
Транспортні витрати	18000
Інші витрати	5000
Усього:	45700

Розмір амортизаційних відрахувань визначається лінійним методом, виходячи з терміну корисного використання основних фондів в 7 років. До постійних витрат також відносяться податкові відрахування, які в цій таблиці не представлені, оскільки їх сума не фіксована, а залежить від об'єму виручки.

Таким чином, визначено щомісячні постійні витрати у розмірі 45700 гривень. Крім того у підприємства обов'язково будуть мати місце витрати, які залежать від виробництва продукції, так звані змінні витрати, витрати на водопостачання та на електроенергію. Згідно розрахунків за тарифами та нормами витрат і величини площі тепличного господарства щомісячні витрати на електроенергію склали 12000 грн, на водопостачання -8000 грн.

Про інвестиційну привабливість справжнього проекту можна судити на основі простих і інтегральних показників ефективності. Зміна вартості грошей в часі врахована за допомогою методу дисконтування грошових потоків. На площах побудованих теплиць щомісяця очікується отримання зеленої маси в кількості 5000 кілограм при відпускній ціні 45 грн за кг.

Розрахуємо економічний ефект від проекту вирощування зелені і зведемо результати в таблицю 3.7.

Термін окупності проекту при первинних інвестиціях в 1 320 000 гривень та субвенції в 40 % складатиме 17-18 місяців. Чистий щомісячний

прибуток проекту при виході на планові об'єми продажів складе 44900 гривень.

Таблиця 3.7

**Розрахунок економічного ефекту від проекту впровадження
тепличного господарства**

Показники	Сума, грн
Постійні витрати	45700
Витрати на оплату праці	45400
Витрати на електроенергію	12000
Витрати на водопостачання	8000
Інші витрати	1500
Усього витрат за місяць	112600
Доходи від реалізації зелені 45 грн*3500 кг	157500
Прибуток від реалізації продукції тепличного господарства	44900
Рентабельність реалізованої продукції $(44900/112600*100\%)$;	39,88 %

Вийти на плановий об'єм продажів планується на п'ятий місяць роботи. Рентабельність продажів в перший рік роботи складатиме 39,8%. Усі ці показники свідчать про ефективність і інвестиційну привабливість проекту.

Для оцінки ризикової складової проекту необхідно провести аналіз зовнішніх і внутрішніх чинників. До зовнішніх чинників відносяться загрози, пов'язані з економічною ситуацією в країні, ринків збуту. До внутрішніх - ефективність управління організацією.

Серед внутрішніх ризиків виділяються:

- якість продукту, що не відповідає заявленим вимогам і вимогам ринку : потрібний постійний моніторинг якості і виявлення відхилень (недотримання технології або неякісна розсада).

- помилки в оцінці об'ємів реалізації, що може привести до утилізації продукції, яка належить до категорії швидкопсувних товарів. Уникнути цього можливо при створенні чітко відлагодженій системі збуту продукції.

- помилки в процесі вирощування продуктів, від яких залежить якість продукції і врожайність. Понизити ризик дозволить постійний моніторинг, якісна робота технолога [28].

До зовнішніх чинників можна віднести:

- поява на ринку прямих конкурентів - усувається за рахунок формування бази лояльних покупців в найкоротші терміни, проведення PR-заходів;

- зростання цін на розсаду - вирішується за рахунок запасу рентабельності підприємства. Унаслідок системності проблеми не є критичним чинником.

- наявність різноманітних шкідників, які здатні не лише зіпсувати, але і повністю знищити урожай. Уникнути цього можливо, якщо забезпечити постійний захист від шкідників.

- кліматичні умови, які ускладнюють процес вирощування продукції і несуть за собою додаткові витрати (у разі холодної зими - на утеплення приміщення, у разі посушливого, жаркого літа - на полив). Цей ризик є найбільш специфічним для цього виду бізнесу і майже не підлягає управлінню. Єдине, що у такому разі повинен робити підприємець - мати запас грошових коштів, щоб своєчасно зреагувати на проблему і усунути її.

- припинення співпраці, що спричиняє за собою фінансові втрати (зниження прибутку, зростання витрат на пошук нових партнерів і так далі) Виникнення цієї проблеми може статися унаслідок неналежної якості продукції, порушення постачань, появою конкурента, готового запропонувати вигідніші умови. Так або інакше, підприємець завжди повинен враховувати цей ризик і створювати такі умови співпраці, які були б вигідні обом сторонам [12].

Таким чином, на основі проведених досліджень можна зробити наступні висновки:

- стійке фінансове становище формується в процесі всієї виробничо-господарської або комерційної діяльності підприємства;

- за допомогою систематичної діагностики фінансового стану можна перейти до розробки дієвої системи планування і прогнозування,

рейтингової оцінки та інвестиційної привабливості підприємства, що є основою антикризового управління;

- основний ресурс покращення фінансового стану підприємства є зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції;

- завданням подальшого розвитку підприємства є створення нових видів продукції, що потребує витрат на технологічні дослідження, або розширення ринків збуту, що потребує витрат на маркетинг цих ринків;

- серйозною постановкою маркетингової діяльності підприємства є глибоке і всебічне дослідження ринків збуту по всіх сортах технічних рослин (соняшник, пшениця, ячмінь) та просування зазначеного товару на ринку;

- в українському тепличному господарстві вигідно вирощувати на продаж свіжу зелень - вона невибагливіша, ніж овочі, і не вимагає постійного догляду;

- ідея організації тепличного господарства на підприємстві СТОВ «ТАВРІЯ» по вирощуванню зелені дасть змогу завантажити працівників підприємства в зимовий період та міжсезоння.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ТЕХНІКА БЕЗПЕКИ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

В дипломній магістерській роботі розглядається тема «Діагностика фінансового стану підприємства», яка передбачає роботу в офісному приміщенні. Збір необхідної інформації проводився на місці проходження преддипломної практики в адміністративній будівлі Сільськогосподарського товариства с обмеженою відповідальністю «ТАВРІЯ». Потенційні небезпеки, які можуть виникнути під час роботи, розглянуті в даному розділі.

Для виконання службових обов'язків робоче місце бухгалтера СТОВ «ТАВРІЯ» обладнане:

- офісною та комп'ютерною технікою, яка безпосередньо забезпечує робочий процес (комп'ютерна та різноманітна периферійна техніка при роботі в офісі);
- канцелярія – допоміжні матеріали, які є необхідними для роботи;
- меблі (стіл, стілець, тумба, канцелярська шафа, шафа для сейфу, сейф, настінна полиця та ін. – що є невід'ємною частиною);
- обладнання, яке підтримує комфортні умови праці (опалювальні прилади, освітлювальні прилади, кондиціонери, іонізатори повітря для забезпечення оптимальних показників мікроклімату в приміщенні) [49].

4.1. Аналіз потенційних небезпек

Аналіз потенційних небезпек включає в себе послідовний розгляд усіх етапів трудової діяльності, обладнання, що при цьому застосовується, приміщення, де проводяться роботи, з точки зору можливості виникнення

небезпечних факторів впливу на здоров'я працівників. Отже, до потенційних небезпек в офісних приміщеннях можна віднести:

- ураження електричним струмом, у наслідок несправності електорообладнання, яке використовується під час виконання трудових обов'язків, невиконання правил техніки безпеки при користуванні електричним обладнанням, що може призвести до електротравм різного ступеню або навіть до летального наслідку;

- механічне травмування в наслідок не раціонального розташування робочих місць;

- нервово-психічні навантаження, через специфічність роботи працівників економіко-гуманітарної сфери, яка передбачає постійний контакт з клієнтами, колегами по роботі, керівництвом, контрагентами при вирішенні робочих питань (деякі з них можуть бути конфліктними, суперечливими). Подібний характер роботи може викликати емоційний дискомфорт, внутрішнє роздратування та емоційну нестабільність під час короткотривалих певних негативних ситуацій, що може призвести до захворювань нервової системи, зниження насаги на працю та стресових станів;

- кістково-м'язові порушення, у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг, що призводить до ушкодження опорно-рухового апарату;

- негативний вплив електромагнітних, в тому числі і рентгенівських випромінювань при використанні моніторів персональних комп'ютерів (далі ПК) з електронно-променевою трубкою, що призводить до погіршень зору, зниження імунітету;

- недостатнє або надмірне освітлення робочих місць, в зв'язку з несправністю, або хибним вибором освітлювальних приладів, в зв'язку з неправильним розташуванням робочих місць по відношенню до джерел природного та штучного освітлення, що призводить до погіршення зору або ефекту засліплення;

- підвищений рівень шуму, який створюється перетворювачем напруги електронно-обчислювальної машини (далі ЕОМ), її технічною периферією, а також людьми, що працюють у приміщенні, і який призводить до погіршення слуху;
- незадовільні параметри мікроклімату робочого місця, у зв'язку із відсутністю приладів, що забезпечують необхідний повітряобмін та опалювальної системи, які можуть викликати загальні захворювання;
- вірогідність загоряння, в зв'язку з використанням несправного електрообладнання, обігрівачів з відкритим теном, недотриманням, або порушенням правил протипожежної безпеки, відсутністю систем пожежної сигналізації і пожежогасіння, що призводить до пожежі;
- неправильні дії персоналу в умовах надзвичайних ситуацій, які призводять до паніки та загибелі людей;
- використання в діяльності принтерів та ксероксів, які є джерелами для витоку небезпечних токсичних речовин разом із парами під час друку, що вдихаються людиною і шкодять дихальній системі;
- монотонна робота в офісі викликає величезну емоційну напругу, яка збільшується у міру зростання рівня відповідальності завдань, також, зниження фізичної активності, котра призводить до нервових зривів та психічних розладів.
- під час прибирання кабінетів використання токсичних миючих засобів і освіжувачів повітря, що може призвести до алергічних реакцій, астми та алергії [49].

4.2. Заходи по забезпеченню безпеки

У приміщенні офісу застосовується широке різноманіття електроприладів: персональні комп'ютери, принтери, ксерокси, факси,

освітлювальні прилади, кондиціонери, побутові електроприлади тощо. Небезпека ураження електричним струмом при використанні цих приладів з'являється при недотриманні заходів обережності, а також при відмові або несправності цього обладнання. Наслідки ураження електричним струмом залежать від багатьох факторів: опору організму, величини, тривалості дії, роду і частоти струму, шляхів його проходження через життєво важливі органи, умов зовнішнього середовища.

Для запобігання ураження електричним струмом встановлено електроустаткування, яке відповідає вимогам: ПУЕ («Правила устрою електроустановок») і ГОСТ 12.1.030-81 (2001) «ССБТ. Электробезопасность. Защитное заземление, зануление», величина опору захисного заземлення електрообладнання приміщення - 4 Ом; НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила устройства электроустановок. Электрооборудование специальных установок», приміщення, в якому розташовуються ЕОМ, різноманітне устаткування, відноситься до класу пожежебезпечної зони П-Па, тому передбачений мінімальний ступінь захисту ізоляції обладнання IP44; ГОСТ 12.1.009-76 (1999) «ССБТ. Электробезопасность. Термины и определения» обладнання офісу має подвійну ізоляцію, яка складається з робочої та додаткової ізоляції; ГОСТ 12.2.007.0-75* (2001) «ССБТ. Изделия электротехнические. Общие требования безопасности» ЕОМ, периферійні пристрої ЕОМ та устаткування для обслуговування, ремонту та налагодження ЕОМ по способу захисту людини від ураження електричним струмом, належать до I класу, оскільки мають подвійну ізоляцію, елемент для заземлення та провід для приєднання до джерела живлення, що має заземлюючу жилу і вилку з заземлюючим контактом. Експлуатація електроустановок і електроустаткування проводиться відповідно до НПАОП 40.1-1.01-97 «Правила безопасной эксплуатации электроустановок» та НПАОП 40.1-1.21-98 «Правила безопасной эксплуатации электроустановок потребителей» [38].

Ймовірність механічного травмування може виникнути внаслідок не раціонального розташування робочих місць, захаращення робочих місць або у

зв'язку з недбалістю та неухважністю обслуговуючого персоналу. Для виключення травматизму згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» зроблено більш зручне та раціональне розташування робочих місць, таким чином збільшена відстань між ними, яка відповідає нормованим значенням (площа на одне робоче місце має становити не менше ніж $6,0 \text{ м}^2$, а об'єм не менше ніж $20,0 \text{ м}^3$).

У зв'язку із стресовими ситуаціями та нервово-емоційними навантаженнями у працівників може виникнути ймовірність захворювань загально-невротичного характеру.

З метою зниження нервово-емоційного напруження, стомлення зорового аналізатора, поліпшення мозкового кровообігу, подолання несприятливих наслідків гіподинамії, запобігання втоми, згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» для робітників із застосування ЕОМ, передбачені регламентовані перерви для відпочинку тривалістю 15 хвилин через кожні дві години, а також обладнані побутові приміщення для відпочинку під час роботи, кімната психологічного розвантаження. В кімнаті психологічного розвантаження передбачені пристрої для приготування й роздачі тонізуючих напоїв, а також місця для занять фізичною культурою [37].

Для оптимізації відносин у колективі проводяться тренінги з залучанням психологів на теми: «Адаптація у новому колективі», «Поведінка в суспільстві».

Для запобігання кістково-м'язових порушень у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг необхідно виконувати фізичні вправи 2-3 рази протягом робочого часу.

Монотонна робота в офісі викликає величезну емоційну напругу, яка збільшується у міру зростання рівня відповідальності завдань, також, зниження фізичної активності, котра призводить до нервових зривів та психічних

розладів. Щоб запобігти дані розлади, необхідно поліпшити мозковий кровообіг, подолати наслідки гіподинамії та симптоми втоми за допомогою передбачених перерв у роботі на 15-20 хвилин кожні дві години. Також необхідно облаштувати спеціальне приміщення для відпочинку та залучати працівників брати участь у семінарах та конференціях [49].

4.3. Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці

Внаслідок роботи за ПК, на фізіологію людини негативно впливають електромагнітні випромінювання. Щоб зменшити наслідки впливу на людину та знизити негативні показники у робочій зоні до допустимих значень, згідно з ГОСТ 12.2.007.0-75 «Изделия электротехнические. Общие требования безопасности» [15], вироби, які створюють електромагнітні поля, повинні мати захисні елементи (екрани, поглиначі і т.д.). Вимоги до захисних елементів повинні бути вказані в стандартах та технічних умовах на конкретні види виробів. Згідно з НПАОП 0.00-1.28-10 «Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин» [39] та ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електроннообчислювальних машин» [23], на робочих місцях обладнаних ПК встановлені рідкокристалічні монітори, які не є джерелами рентгенівського та електромагнітного випромінювань.

Основними причинами недостатньої або нераціональної освітленості робочих місць є несправність або нераціональний вибір освітлювальних приладів.

Незадовільна освітленість на робочому місці або на робочій зоні може бути причиною зниження продуктивності та якості праці, отримання травм. Недостатнє освітлення викликає зоровий дискомфорт, що виражається у відчутті незручності або напруженості. Тривале перебування в умовах зорового

дискомфорту призводить до розсіювання уваги, зменшення зосередженості, зоровій і загальній втомі.

У офісному приміщенні, згідно ДБН В.2.5-28-2006 «Інженерне обладнання будинків і споруд. Природне і штучне освітлення» [22] передбачене природне та штучне освітлення. Природне освітлення здійснено через світлові прорізи, які забезпечують коефіцієнт природної освітленості (КПО) не нижче 1,5%. Для захисту від прямих сонячних променів, які створюють прямі та відбиті відблиски на поверхні екранів і клавіатури, передбачено сонцезахисні пристрої, на вікнах встановлені жалюзі або штори [49].

Виконаємо розрахунок штучного освітлення для приміщення довжиною – 14м, шириною – 7,5м і висотою – 3,6м, в якому використовуються світильники типу – ЛПО. Числове значення коефіцієнта світильника (L/h) – 1,4. Коефіцієнти відбиття стелі, стін, підлоги приміщення ($\rho_{ст}$, $\rho_{с}$, $\rho_{п}$) - 50%, 30%, 10% відповідно.

Нормовані показники штучного освітлення для кабінетів і робочих кімнат згідно ДБН В.2.5-28-2006 «Природне і штучне освітлення» такі: висота площини над підлогою (h_p) – 0,8м, освітленість робочих поверхонь при загальному освітленні (E_n) – 300лк.

Коефіцієнт запасу (K_z) при проектуванні штучного освітлення для кабінетів та робочих приміщень з нормальними умовами середовища – 1,4.

Розрахуємо кількість рядів світильників у приміщенні N_p :

$$N_p = \frac{B}{(H - h_p) \cdot [L/h]} = \frac{7,5}{(3,6 - 0,8) \cdot 1,4} = 2шт; \quad (4.1)$$

де: B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м;

$[L/h]$ – числове значення коефіцієнта світильника.

Визначимо максимально припустиму відстань між рядами світильників

L_{\max} :

$$L_{\max} = \frac{B}{N_p} = \frac{7,5}{2} = 3,75 \text{ м}; \quad (4.2)$$

де: B – ширина приміщення, м;

N_p – кількість рядів світильників у приміщенні, шт.

Визначимо значення індексу приміщення i , що характеризує співвідношення розмірів освітлювального приміщення і висоти розміщення світильників:

$$i = \frac{A \cdot B}{(H - h_p) \cdot (A + B)} = \frac{14 \cdot 7,5}{(3,6 - 0,8) \cdot (14 + 7,5)} = 1,74 \quad (4.3)$$

де: A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м.

Коефіцієнт використання світлового потоку світильників вибирається в залежності від виду джерела світла, типу обраного світильника, коефіцієнтів відбиття поверхонь приміщення та індексу приміщення. В нашому випадку – 49%.

Визначимо сумарний світловий потік освітлювальної установки у даному приміщенні Φ_{Σ} :

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{E_H \cdot A \cdot B \cdot k_s \cdot z}{\eta} = \frac{300 \cdot 14 \cdot 7,5 \cdot 1,4 \cdot 1,1}{0,49} = 99000,00 \text{ лм}; \quad (4.4)$$

де: E_H – рівень нормованого загального освітлення, лк;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_3 – коефіцієнт запасу (для люмінесцентних ламп $k_3=1,4$);

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості (відношення середньої освітленості до мінімальної освітленості), як правило дорівнює (для люмінесцентних ламп $z=1,1$);

η – коефіцієнт використання світлового потоку.

Визначимо умовну загальну кількість світильників у приміщенні N_{cv}^* :

$$N_{cv}^* = \frac{A \cdot B}{L_{\max}^2} = \frac{14 \cdot 7,5}{3,75 \cdot 3,75} = 7 \text{ шт}; \quad (4.5)$$

де: A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

L_{\max} – максимально припустима відстань між рядами світильників, м.

Розрахуємо світловий потік умовного джерела світла Φ_l^* :

$$\Phi_l^* = \frac{\Phi_{\Sigma}}{N_l^*} = \frac{99000}{14} = 7071,43 \text{ лм}; \quad (4.6)$$

де: Φ_{Σ} – сумарний світловий потік освітлювальної установки, лм;

N_l^* – загальна кількість ламп у світильнику, яка розраховується за формулою:

$$N_l^* = N_{cv}^* \cdot n = 7 \cdot 2 = 14 \text{ шт}; \quad (4.7)$$

де: n – кількість ламп у світильнику, шт.

Обираємо тип стандартної лампи з найближчим значенням фактичного світлового потоку лампи Φ_l , і знаходимо коефіцієнт m (співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи Φ_l^* та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи Φ_l):

$$m = \frac{\Phi_l^*}{\Phi_l} = \frac{7071,43}{2800} = 2,52 \quad (4.8)$$

Визначимо оптимальну (фактичну) кількість світильників у приміщенні N_{ce} :

$$N_{ce} = N_{ce}^* \cdot m = 7 \cdot 2,52 = 18 \text{ шт}; \quad (4.9)$$

де: N_{ce}^* – умовна загальна кількість світильників у приміщенні, шт.

m – співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи.

Визначимо фактичну кількість ламп у приміщенні N_l :

$$N_l = N_{ce} \cdot n = 18 \cdot 2 = 36 \text{ шт}; \quad (4.10)$$

де: N_{ce} – оптимальна (фактична) кількість світильників у приміщенні, шт;

n – кількість ламп у світильнику, шт.

Визначимо загальну розрахункову освітленість E_p у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп:

$$E_p = \frac{\Phi_l \cdot N_l \cdot \eta}{A \cdot B \cdot k_z \cdot z} = \frac{2800 \cdot 36 \cdot 0,49}{14 \cdot 7,5 \cdot 1,4 \cdot 1,1} = 272,73 \text{ лк}; \quad (4.11)$$

де: Φ_l – фактичний світловий потік вибраної стандартної лампи, лм;

N_l – фактична кількість ламп у приміщенні, шт;

η – коефіцієнт використання світлового потоку;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_3 – коефіцієнт запасу;

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості.

Значення загальної розрахункової освітленості E_p у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп (272,73лк) є максимально наближеним до нормованого показника освітленості робочих поверхонь при загальному освітленні E_n (300лк) згідно ДБН В.2.5-28-2006 «Естественное и искусственное освещение». Щоб цього досягти для приміщення довжиною – 14м, шириною – 7,5м і висотою – 3,6м, в якому використовуються світильники типу – ЛПО, потрібно застосувати 18 світильників із загальною кількістю ламп - 36шт. Потужність однієї лампи – 36Вт, світловий потік – 2800лм. Розташувати світильники слід в два ряди, з відстанню між рядами – 3,75 м.

Рівні звукового тиску в октавних смугах частот, рівні звуку та еквівалентні рівні звуку на робочих місцях приміщення відповідають вимогам ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» та ДСН 3.3.6.037-99 «Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку». Зниження рівня шуму в приміщенні здійснено за допомогою:

- використання більш сучасного обладнання;
- розташування принтерів та різноманітного устаткування колективного користування на значній відстані від більшості робочих місць працівників;
- переведення жорсткого диска в режим сну (Standby), якщо комп'ютер не працює протягом визначеного часу;
- використання блоків живлення ПК з вентиляторами на гумових підвісках [36].

Неправильне проектування або несправність систем опалення та вентиляції в приміщенні офісу може призвести до негативних впливів на здоров'я працівників у вигляді простудних захворювань, перегрівань, проблем із дихальними шляхами тощо.

Метеорологічні умови в приміщенні офісу – температура повітря, відносна вологість повітря й швидкість його переміщення відповідають встановленим санітарно-гігієнічним вимогам ДСН 3.3.6.042-99 «Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень» і ГОСТ 12.1.005-88 (1991) «ССБТ. Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны». Роботи в офісному приміщенні, належать до категорії Іб - легка робота, тому передбачені наступні оптимальні значення параметрів мікроклімату:

- у холодний період року: температура 21-23°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,1 м/с;
- у теплий період року: температура 22-24°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,2 м/с.

Забезпечення таких параметрів мікроклімату досягається оснащенням приміщень пристроями кондиціонування, вентиляції та дезодорації повітря, системами опалювання.

Оптимальні рівні позитивних (n+) і негативних (n-) іонів у повітрі приміщення з ВДТ відповідають вимогам ГН 2152-80 «Санітарно-гігієнічні норми допустимих рівнів іонізації повітря виробничих та громадських приміщень» і становить: n+=1500-30000 (шт. на 1см³); n- = 3000-5000 (шт. на 1см³). Підтримку оптимального рівня легких позитивних і негативних аероіонів у повітрі на робочих місцях забезпечуються за допомогою біполярних коронних аероіонізаторів.

Діяльність робітника наразі неможливо без використання принтерів та ксероксів, але вони є розповсюджувачами небезпечних і токсичних речовин, які виникають разом з парами під час друку, що вдихаються людиною і шкодять дихальній системі. Але для запобігання ксерокси й принтери повинні регулярно обслуговуватися професійними майстрами. Працівники повинні дотримуватися правил безпеки під час заміни тонерів та картриджів, а також уникати потрапляння чорнил на шкіру. Якщо чорнила розлилися – необхідно негайно прибрати забруднення і ретельно провітрити приміщення [51].

Під час прибирання кабінетів використання токсичних миючих засобів та освіжувачі повітря, що може призвести до алергічних реакцій, астми та алергії. Тому слід використовувати не токсичні миючі засоби, провітрювати кабінет, мінімальна потреба — це 20 хвилин перед роботою і півгодини в обідню перерву. Природно, з урахуванням температури атмосфери на вулиці. А також, після вологої приборки. І безумовно проводити своєчасний аналіз якості й безпечності повітря в офісі, що дасть змогу виявити джерела забруднення і відшукати ефективні шляхи їх ліквідації, а також збереже здоров'я всім працівникам [51].

4.4. Заходи з пожежної безпеки

Площа в кабінеті приміщенні адміністративної будівлі Сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю «ТАВРІЯ» складає 14 м в довжину, 7,5 м в ширину та висотою в 3,6 м. В цьому приміщенні з точки зору небезпеки загорянь є такі можливі джерела спалаху: комп'ютерна периферія, проводка, паперові носії інформації.

Пожежа – неконтрольоване горіння поза спеціальним вогнищем, що розповсюджується в часі і просторі.

Комплекс протипожежних заходів для офісного приміщення обладнаного ПК з ВДТ розроблений згідно вимог НАПБ А.01.001-2014 «Правила пожежної безпеки в Україні» [50].

Залежно від агрегатного стану й особливостей горіння різних горючих речовин й матеріалів пожежі за ДСТУ EN 2:2014 «Класифікація пожеж (EN 2:1992, EN 2:1992/A1:2004, IDT)» поділяються на відповідні класи та підкласи. Пожежі в офісному приміщенні відносяться до класів: клас А – пожежі твердих речовин, переважно органічного походження, горіння яких супроводжується

тлінням (деревина, текстиль, папір); клас Е (додатковий) – пожежі, пов'язані з горінням електроустановок [51].

Методика визначення категорій приміщень та будівель за вибухопожежною та пожежною небезпекою регламентується ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою» та СНиП 2.09.02-85* «Производственные здания». У приміщенні, де розташоване робоче місце, знаходяться в основному незаймисті речовини та матеріали в холодному стані. Отже, таке приміщення можна віднести до категорії Д- знижено пожежонебезпечна.

Визначення видів та кількості первинних засобів пожежогасіння слід проводити з урахуванням фізико-хімічних та пожежо-небезпечних властивостей горючих речовин, їх взаємодії з вогнегасними речовинами, а також розмірів площ приміщень. Серед первинних засобів пожежогасіння особливе місце займають вогнегасники, які відзначаються високою ефективністю дії. Для даного приміщення площею 105 м² необхідно використовувати переносні газові вогнегасники місткістю 2(3) л.

Своєчасне виявлення ознак займання і виклик пожежних підрозділів дає змогу швидко локалізувати осередки пожежі та вжити заходи щодо її ліквідації, а отже, створює можливість суттєво зменшити обсяги заподіяної шкоди. Найшвидшим та найнадійнішим засобом сповіщення про виникнення пожежі вважаються установки електричної пожежної сигналізації (ЕПС).

4.5. Заходи по забезпеченню безпеки у надзвичайних ситуаціях

Сили і засоби, які залучаються для проведення рятувальних та інших невідкладних робіт.

У післявоєнний період в Україні посилено розвивались виробництва хімічної промисловості, будувались атомні електростанції, впроваджувалися екологічно шкідливі технології. Незважаючи на велику кількість заходів, які здійснюються для забезпечення надійного функціонування промислових об'єктів, неможливо повністю виключити ризик виникнення аварійних ситуацій техногенного характеру [49].

Сутність рятувальних та інших невідкладних робіт (РІНР) – це усунення безпосередньої загрози життю та здоров'ю людей, відновлення життєзабезпечення населення, запобігання або значне зменшення матеріальних збитків. Рятувальні та інші невідкладні роботи включають також усунення пошкоджень, які заважають проведенню рятувальних робіт, створення умов для наступного проведення відновлювальних робіт. РІНР поділяють на рятувальні роботи і невідкладні роботи.

До рятувальних робіт відносяться:

- розвідка маршруту руху сил, визначення обсягу та ступеня руйнувань, розмірів зон зараження, швидкості і напрямку розповсюдження зараженої хмари чи пожежі;
- локалізація та гасіння пожеж на маршруті руху сил та ділянках робіт;
- визначення об'єктів і населених пунктів, яким безпосередньо загрожує небезпека;
- визначення потрібного угруповання сил і засобів запобігання і локалізації небезпеки;
- пошук уражених та звільнення їх з-під завалів, пошкоджених та палаючих будинків, із загазованих та задимлених приміщень;
- розкриття завалених захисних споруд та рятування з них людей;
- надання потерпілим першої допомоги та евакуація їх (при необхідності) у лікувальні заклади;
- вивіз або вивід населення із небезпечних місць у безпечні райони;

- організація комендантської служби, охорона матеріальних цінностей і громадського порядку;
- відновлення життєздатності населених пунктів і об'єктів; – пошук, розпізнавання і поховання загиблих;
- санітарна обробка уражених;
- знезараження одягу, взуття, засобів індивідуального захисту, територій, споруд, а також техніки;
- соціально-психологічна реабілітація населення.

До невідкладних робіт відносяться:

- прокладання колонних шляхів та улаштування проїздів (проходів) у за валах та на зараженій території;
- локалізація аварій на водопровідних, енергетичних, газових і технологічних мережах;
- ремонт та тимчасове відновлення роботи комунально-енергетичних систем і мереж зв'язку для забезпечення рятувальних робіт;
- зміцнення або руйнування конструкцій, які загрожують обвалом і безпечному веденню робіт [34].

Рятувальні та інші невідкладні роботи здійснюються у три етапи:

а) на першому етапі вирішуються завдання:

- щодо екстреного захисту населення;
- з запобігання-розвитку чи зменшення впливу наслідків;
- з підготовки до виконання РІНР.

Основними заходами щодо екстреного захисту населення є:

- оповіщення про небезпеку;
- використання засобів захисту;
- додержання режимів поведінки;
- евакуація з небезпечних у безпечні райони;
- здійснення санітарно-гігієнічної, протиепідемічної профілактики і надання медичної допомоги;
- локалізація аварій;

- зупинка чи зміна технологічного процесу виробництва;
- попередження (запобігання) і гасіння пожеж.

б) на другому етапі проводяться:

- пошук потерпілих;
- витягання потерпілих з-під завалів, з палаючих будинків, пошкоджених транспортних засобів;

- евакуація людей із-зони лиха, аварії, осередку ураження;
- надання медичної допомоги;
- санітарна обробка людей;
- знезараження одягу, майна, техніки, території;
- проведення інших невідкладних робіт, що сприяють і забезпечують

здійснення рятувальних робіт.

в) на третьому етапі вирішуються завдання щодо забезпечення життєдіяльності населення у районах, які потерпіли від наслідків НС:

- відновлення чи будівництво житла;
- відновлення енерго-, тепло-, водо-, газопостачання, ліній зв'язку;
- організація медичного обслуговування;
- забезпечення продовольством і предметами першої необхідності;
- знезараження харчів, води, фуражу, техніки, майна, території;
- соціально-психологічна реабілітація;
- відшкодування збитків;
- знезараження майна, території, техніки [35].

Відновлювальні роботи здійснюють спеціально створені підрозділи (бригади). Залежно від рівня надзвичайної ситуації (загальнодержавного, регіонального, місцевого чи об'єктового) для проведення РІНР залучаються сили і засоби ЦЗ центрального, регіонального або об'єктового підпорядкування.

При радіаційних аваріях викинуті із реактора радіонукліди піднімаються в атмосферу і переносяться у вигляді аерозолів на значну відстань. Потім вони випадають разом з пилом і дощем на місцевість, утворюючи обширні зони

радіоактивного забруднення, які є небезпечними для людей і навколишнього середовища [33].

Ступінь радіаційної небезпеки для населення визначається кількістю і складом радіонуклідів, викинутих у зовнішнє середовище, відстанню від місця аварії до населеного пункту, метеоумов і пори року в час аварії.

Організація і проведення РІНР при аварії на АЕС полягає у виконанні заходів, до яких відносяться:

- оповіщення населення про, аварію і постійне його інформування про наявну обстановку та порядок дій в даних умовах;
- використання засобів колективного і індивідуального захисту;
- організація дозиметричного контролю;
- проведення йодної профілактики населення, що опинилося в зоні радіоактивного зараження;
- введення обмеженого перебування населення на відкритій місцевості (режими радіаційного захисту);
- здійснення евакуації населення (за розпорядженням Уряду) та інші заходи.

Після евакуації населення приступають до дезактивації території і техніки [49].

При виникненні осередку хімічного ураження негайно оповіщаються робітники, службовці та населення, які опинилися в зоні зараження і в районах, яким загрожує небезпека зараження. Висилається радіаційна, хімічна і медична розвідка для уточнення місця, часу, типу і концентрації СДОР, визначення межі осередку ураження (зони зараження) та напрямку розповсюдження зараженого повітря. Готуються формування для проведення рятувальних робіт. На підставі даних, отриманих від розвідки та інших джерел, начальник ЦЗ об'єкта приймає рішення, особисто організовує проведення рятувальних робіт і заходів щодо ліквідації хімічного зараження [51].

Для ліквідації наслідків хімічного зараження та проведення рятувальних-робіт у першу чергу залучаються санітарні дружини, зведені

загони (команди, групи) команди (групи) знезараження, формування механізації. Спочатку в осередок вводяться санітарні дружини, формування радіаційного і хімічного захисту, охорони громадського порядку та ін.

Особовий склад формувань забезпечується засобами індивідуального захисту, антидотами, індивідуальними протихімічними пакетами та підготовляються до порядку дій в осередку ураження [50].

В осередку хімічного ураження, перш за все, надається допомога потерпілим (ураженим), проводиться відбір за складністю поранення та організовується евакуація в медичні установи. Осередок ураження оточується – здійснюється знезараження місцевості, транспорту, споруд, а також санітарна обробка особового складу формувань і населення. В першу чергу, надягаються протигази на уражених, їм надається перша медична допомога, вводяться антидоти [51].

Формування знезараження дегазують проїзди та переходи, територію, споруди, техніку, чим забезпечують дії інших формувань, а також виведення населення із осередку хімічного ураження.

Необхідно завжди пам'ятати, що при проведенні рятувальних робіт в осередку хімічного ураження можливий застій зараження повітря в підземних спорудах, приміщеннях, парках, закритих дворах, а також розповсюдження його по трубопроводах та тунелях. Тому після завершення рятувальних робіт або заміни формувань направляються на пункти спеціальної обробки. Пункти спеціальної обробки розгортаються на незараженій території (місцевості) та поблизу маршрутів виходу формувань і населення [32].

Роботами щодо ліквідації бактеріологічного осередку керує начальник ЦЗ об'єкта, а організацією та проведенням медичних заходів - начальник медичної служби.

В осередку бактеріологічного (біологічного) ураження організовуються та проводяться:

- бактеріологічна розвідка та індикація бактеріальних засобів;

- карантинний режим або обсервація у відповідності з рішенням старшого начальника;,,.
- санітарна експертиза;
- контроль зараження продовольства, харчової сировини, води та фуражу, їх знезараження;
- протиепідемічні; санітарно-гігієнічні, спеціальні профілактичні, лікувально-евакуаційні, протиепізootичні, ветеринарно-санітарні заходи, а також санітарно-роз'яснювальна робота [49].

При організації робіт щодо ліквідації осередку бактеріологічного (біологічного) ураження враховуються:

- здатність бактеріальних засобів спричиняти інфекційні захворювання серед людей і тварин;
- здатність деяких мікробів і токсинів тривалий час зберігатися у зовнішньому середовищі;
- наявність та тривалість інкубаційного періоду виявлення хвороби;
- складність лабораторного виявлення застосованого збудника та тривалість визначення його виду;
- небезпечність зараження особового складу формувань та необхідність застосування засобів індивідуального захисту [50].

У випадку виявлення ознак застосування бактеріальних засобів у район негайно висилається бактеріологічна розвідка. На підставі отриманих даних, встановлюється зона карантину або зона обсервації, намічається обсяг та послідовність проведення заходів, а також порядок використання сил та засобів для ліквідації осередку бактеріологічного (біологічного) ураження. Карантинний режим установлюють з метою недопущення розповсюдження інфекційних захворювань за межі осередку. Ізоляційно-обмежуючі міри при обсервації менш суворі, чим при карантині [51].

У всіх випадках в осередку бактеріологічного (біологічного) ураження одного із першочергових заходів проведення профілактичного лікування населення від особливо небезпечних інфекційних хвороб. Для цього

застосовуються антибіотики широкого спектру дії та інші препарати, що забезпечують профілактичний і лікувальний ефект, а також препарати, що є в індивідуальній аптечці АІ-2.

Після того, як буде визначено вид збудника, проводиться екстрена профілактика - застосування специфічних для даного захворювання препаратів: антибіотиків, сировоток та ін., своєчасне застосування яких зменшить кількість жертв і буде сприяти прискореній ліквідації осередку ураження [50].

Для проведення заходів з ліквідації осередку бактеріологічного ураження залучаються в першу чергу, сили і засоби, які опинилися на території осередку, в тому числі санітарно-епідемічні станції (СЕС), ветеринарні станції, пересувні протиепідемічні загони, спеціалізовані протиепідемічні бригади, лікарні, поліклініки та інші медичні і ветеринарні установи та формування.

Якщо цих сил і засобів недостатньо, то залучаються сили і засоби медичної та інших служб ЦЗ, які знаходяться за межами осередку. Перед введенням в осередок ураження проводяться заходи щодо забезпечення захисту особового складу формувань від інфекційних захворювань. Формування загального призначення залучаються для виявлення хворих та підозрілих на захворювання та їх ізоляцію, проведення знезараження території, будівель і споруд, санітарної обробки людей, дезінфікації одягу. В зоні карантину здійснюється суворий контроль за дотриманням населенням установленого режиму поведінки, виконують інші заходи [49].

Осередок бактеріологічного (біологічного) ураження вважається ліквідованим після того, як з моменту виявлення останнього хворого пройде час, що дорівнює максимальному терміну інкубаційного періоду для даного захворювання.

Отже, у 4-ому розділі було виявлено небезпечні фактори, які мають вплив на робітника в кабінеті адміністративної будівлі Сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю «ТАВРІЯ». Також було запропоновано заходи нейтралізації виникнення небезпечних та шкідливих факторів.

ВИСНОВКИ

В умовах глобалізації та нарощення конкуренції кожне підприємство повинно володіти інформацією про стан та перспективи власного розвитку, наявні та потенційні проблеми з метою своєчасного розроблення обґрунтованих управлінських рішень, які спрямовані на підвищення ефективності та результативності діяльності. У цьому аспекті зростає роль діагностики як передумови формування інформаційної системи для прийняття управлінських рішень та розробки стратегічних програм розвитку. Результати діагностики служать базою для виявлення чинників впливу на показники діяльності підприємства та прийняття управлінських рішень. Важливість діагностики та її результатів проявляється у тому, що фінансові менеджери повинні швидко реагувати на будь-які зміни внутрішнього та зовнішнього середовища і приймати ефективні рішення. Без уявлення про об'єкт, існує значна маса загроз для подальшого розвитку підприємства. У умовах росту кількості збанкрутілих підприємств, збільшується потреба у проведенні якісної діагностики кризового стану чи ймовірності банкрутства [30].

Підприємство СТОВ «ТАВРІЯ» здійснює свою діяльність на принципах: господарського розрахунку, самоокупності та самофінансування. Самостійно планує свою діяльність, визначає перспективи розвитку та пріоритетні напрямки. Прибуток підприємства утворюється з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат і витрат на оплату праці.

Загальний аналіз вище перелічених критеріїв оргструктури щодо СТОВ «ТАВРІЯ» показує, що загалом на підприємстві створений оптимальний розподіл виконуваних функцій по рівнях, невелика кількість ступенів управління, діє чітке розмежування повноважень і відповідальності по вертикалі і горизонталі усєї структури управління.

Дослідження, яке проведене за 2013-2017 роки на підприємстві СТОВ «ТАВРІЯ» з позиції комплексного підходу дало змогу визначити шляхи вирішення теоретичних і методичних питань діагностики фінансового стану підприємства.

Діагностика фінансового стану - це частина загального аналізу господарської діяльності підприємства, який складається з двох взаємозв'язаних розділів: фінансового та управлінського аналізу.

Фінансова діагностика є методом пізнання фінансового механізму підприємства, процесів формування та використання фінансових ресурсів для його операційної та інвестиційної діяльності. Її результат – оцінка фінансового стану підприємства, стану його майна, швидкості обертання всього капіталу та його окремих частин, дохідності використання коштів.

Джерелом інформації для діагностики фінансового стану підприємства є стандартизована відповідно до вимог П(С)БО фінансова звітність, загальні вимоги до якої викладено в НП(С)БО №1. Для малих підприємств передбачено можливість складання фінансової звітності за скороченою формою [3].

Проведено діагностику фінансового стану підприємства СТОВ «ТАВРІЯ» за період 2013-2017 роки з визначенням показників майнового стану, ділової активності, фінансової стійкості, рентабельності, ліквідності, платоспроможності та розрахунком ймовірності банкрутства по п'яти видам розроблених моделей.

Виявлено збільшення виробничого потенціалу підприємства за рахунок збільшення оборотного капіталу, майна та необоротних активів. Збільшилися власні обігові кошти, що позитивно впливає на роботу підприємства і свідчить про можливість сплачувати поточні борги та розширити виробництво.

Коефіцієнт фінансової стійкості у динаміці має результативне значне збільшення в порівнянні з нормативним значенням, на основі чого можна зробити висновки, що фінансовий стан підприємства не залежить від позикових джерел і може виконувати свої зовнішні зобов'язання за рахунок лише власних активів у складі оборотних активів.

Всі розраховані чинники рентабельності СТОВ «ТАВРІЯ» значно збільшилися, що свідчить про покращення фінансово-господарської діяльності підприємства, про значне збільшення прибутку одержаного в 2015- 2017 роках і це пов'язано із зменшенням собівартості виготовленої продукції, відсутністю додаткових витрат.

Отримані результати дають підстави для наступних рекомендацій:

- діяльність підприємства має бути ефективною, а його фінансовий стан - стійким, щоб за рахунок власних коштів формувати власні активи, не допускати необґрунтованої дебіторської та кредиторської заборгованості, вчасно розраховуватись за своїми зобов'язаннями. Однак, економічна криза в Україні призводить до погіршення фінансового стану багатьох підприємств: збільшення кількості збиткових підприємств, дебіторської та кредиторської заборгованості, затримки або невчасного виконання платіжних зобов'язань, тобто створюються умови для банкрутства підприємств;

- і у зарубіжній, і у вітчизняній практиці вже існує багато моделей визначення ймовірності настання банкрутства підприємства, як окремі показники, так і моделі факторів з ваговими коефіцієнтами. Проте факторні моделі, що пропонуються науковцями інших країн, не завжди придатні для використання в економічних умовах України, через надмірний податковий важіль; більший вплив на господарсько-фінансовий стан підприємств внутрішніх факторів, а ніж зовнішніх; відмінність в бухгалтерському обліку та звітності та ін.;

- проведена діагностика фінансово-господарської діяльності СТОВ «ТАВРІЯ» засвідчила, що підприємство є платоспроможним та рентабельним.

Ефективність діяльності будь-якого підприємства в довгостроковій перспективі та забезпечення високих темпів його розвитку в ринкових умовах в значній мірі визначаються рівнем його інвестиційної активності та ефективністю управління вкладеними коштами в об'єкти інвестування [6].

Перш за все дане товариство повинно реалізувати всю продукцію, що застоюється на складах. Реалізацією і просуванням продукції на ринок на

підприємстві займається спеціаліст з маркетингу, в обов'язки якого входить забезпечення просування товару не тільки на вітчизняний ринок, а, можливо, і за кордон.

По-друге зниження собівартості продукції – дозволить підприємству бути конкурентноспроможним на ринку збуту. Можливе за рахунок впровадження нової техніки, технологій, більш раціонального використання як матеріальних так і трудових ресурсів, зменшення питомої ваги постійних витрат в собівартості продукції, адже зниження собівартості продукції прямо пропорційно впливає на збільшення прибутку підприємства.

Третім напрямком є збільшення грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства, що збільшить коефіцієнт абсолютної ліквідності і дозволить підприємству брати довго і короткострокові позики в банку для фінансування поточної діяльності, які видаються лише платоспроможним підприємствам, в яких коефіцієнт абсолютної ліквідності відповідає нормі.

Взагалі для поліпшення ефективної діяльності підприємства в подальшому необхідно розробити наступні заходи:

- оптимізувати структуру капіталу і забезпечити його фінансову стійкість;
- забезпечити інвестиційну привабливість підприємства;
- мінімізувати фінансові зобов'язання, шляхом нарощування оборотного капіталу за рахунок збільшення прибутку від усіх видів діяльності;
- систематично відслідковувати стан дебіторської заборгованості, не допускати її збільшення, тому що це створює погрозу фінансової стійкості підприємства, скоротити до мінімуму товарне кредитування.

Так як на підприємстві СТОВ «ТАВРІЯ» робота переважно сезонна, то наступним напрямком покращення фінансового стану підприємства може стати розробка виробництва нових видів продукції, яка зацікавить споживачів, як приклад було запропоновано впровадження тепличного способу вирощування овочів і зелені, а також отримання ліцензій на виробництво «ходових» товарів, що дозволить стабілізувати і підвищити рентабельність

підприємства. Було розраховано економічний ефект від проекту вирощування зелені.

В розділі охорони праці досліджено потенційні небезпеки, що можуть виникнути в приміщенні фінансового відділу, а саме: ураження електричним струмом, нервово-психічні навантаження, механічні травмування, кістково-м'язові порушення, недостатнє освітлення, вірогідність пожежі, переповнення приміщення людьми та працюючим обладнанням, незадовільні параметри мікроклімату, погіршення зору через безперервне використання комп'ютерів, підвищений рівень шуму та інші, а також передбачені методи запобігання даних небезпек. Наслідками цих небезпек для працівника являються численні травми, які можуть, навіть, призвести до летального наслідку, погіршення опорнорухового апарату, зору, слуху, роботи мозку та інші.

Згідно проведеного аналізу у фінансово-економічному офісі СТОВ «ТАВРІЯ» слід зазначити, що умови роботи повністю співпадають з оптимальними умовами праці, що їх встановлено низкою нормативно-правових актів, які регулюють галузь охорони праці.

Офіс забезпечено всією необхідною технікою, пожежна безпека дотримана, приміщення відносить до приміщень із низькою ймовірністю ураження струмом, шум у приміщення не перевищує встановлених нормативів, те ж саме стосується й напруженості електростатичного поля, неіонізуючого електромагнітного випромінювання та рентгенівського випромінювання.

За результатами аналізу стан гігієни праці у відділенні відповідає необхідним нормам, техніка безпеки та пожежна профілактика в приміщенні задовольняє вимогам, що пред'являються.

Однак поруч з цим існують декілька недоліків. До них можна віднести організаційні питання, порушення трудової та виробничої дисципліни.

Проведений аналіз свідчить, що на підприємстві СТОВ «ТАВРІЯ» приділяється достатня увага створенню безпечних та нешкідливих умов праці: дотримані санітарно-гігієнічні норми, норми електробезпеки, основні норми пожежної безпеки.

Для запобігання зниження небезпек на робочому місці запропоновано можливі шляхи їх вирішення, що підвищать рівень продуктивності праці та перш за все, забезпечать належний захист працюючим. Також зроблені розрахунки штучного освітлення приміщення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про підприємства в Україні» від 27 березня 1991 р.
2. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991р.
3. Закон України «Про підприємництво» від 7 лютого 1992 р.
4. Закон України «Про банкрутство» // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - №31.
5. Закон України «Про фіксований сільськогосподарський податок» від 17 грудня 1999р.
6. Наказ Міністерства фінансів України «Питання складання фінансової звітності» від 24 лютого 2000 р. №37.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. №419 «Про складання фінансової звітності».
8. Типове положення по плануванню обліку і калькулюванню собівартості продукції (робіт, послуг) в промисловості. Затверджено постановою КМУ 26.04.96 р., №473.
9. Типове положення по плануванню, обліку і калькулюванню собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств. Затверджено постановою КМУ 23.04.96 р. № 452.
10. Азаренкова Г. М. Фінанси підприємств : навч. посібник [для самост. вивч. дисципліни]. / Г. М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко. - 3-тє вид., виправл. і доп. - К. : Знання-Прес, 2009. - 299 с. - ISBN 978-966-311-073-8.
11. Алексеєнко Л. М. Економічний словник: банківська справа, фондовий ринок : укр.-англ.-рос. тлумачн. сл. / Л. М. Алексеєнко, В. М. Олексієнко, А. І. Юркевич - К. : ВД "Максимум", 2000. - С. 117.
12. Білик М. Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств / М. Д. Білик // Фінанси України. - 2005. - № 3. - С. 117-128.

13. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / І. О. Бланк. - К. : Ельга, 2008. - 724 с.
14. Бойчик І. М. Економіка підприємства : навч. посібник / І. М. Бойчик - К. : Атака, 2004. - 480 с.
15. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік : навч. посібник / Ф. Ф. Бутинець, Л. В. Чижевська, Н. В. Герасимчук. - Житомир ; Рута, 2000. - 448 с. - ISBN 966-7570-11-8.
16. Грідчина М. В. Управління фінансами акціонерних товариств : навч. посібник / М. В. Грідчина. - К. : А.С.К., 2005. - 384 с. : іл. - ISBN 966-539-472-X.
17. Дюдюн Т. Ю. Оцінка рентабельності грошових потоків при управлінні фінансово-господарською діяльністю : дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01. - фінанси, грошовий обіг і кредит / Тетяна Юріївна Дюдюн. - Кривий Ріг, 2006. - С. 184.
18. Економіка виробничого підприємства : навч. посібник / Й. М. Петрович та ін. ; за ред. Й. М. Петровича. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К. : Знання, 2001. - 405 с. - (Вища освіта ХХІ ст.). - ISBN 966-620-032-5.
19. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. С. Ф. Покропивного. 2-ге вид., перероб. і доп. - К. : КНЕУ, 2002. - 528 с.
20. Жежера М. Порівняльна характеристика методики проведення аналізу фінансового стану підприємства в Україні та за кордоном //Економіка. Фінанси, право. – 2006. — №5.
21. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент. Навчальний посібник / Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова. – Вид-во: Чернігів. – 2007. – 227 с.
22. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика: навч. посіб. / І.В. Кривов'язюк. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 450 с.
23. Литвин Б. М., Стельмах М. В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. — К.: «ХайТек Прес», 2008. — 336 с.;
24. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навч. посібник / В.О. Мец. – К.: КНЕУ. – 2010. – 299 с.

25. Нечаєв Г.І., Бахмацький С.А. Аналіз платоспроможності та ліквідності підприємства // Збірник наук. праць. «Фінанси». – К.: НДФІ, 2012.– С. 73-77.;
26. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств : Підручник. – К.: КНЕУ, 2012. – 670 с.;
27. Подольська В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: Навч. Посібник / В.О. Подольська, О.В. Яріш. – К.: Центр навчальної літератури. – 2007. – 453 с.
28. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. / Г.В. Савицька Г.В. – К.: Знання. – 2007. – 305 с.
29. Савчук В.П. Фінансовий менеджмент підприємства: Навчальний посібник - К., 2011. - 590 с.;
30. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2006. – 378 с.
31. Єгоркіна Т. О. Економічні аспекти діяльності підприємств : дис. канд. екон. наук : 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит / Тетяна Олександрівна Єгоркіна. - Київ, 2009. - С. 212.
32. Зятковський І. В. Бюджет підприємства як інструмент управління фінансовими ресурсами / І. В. Зятковський // Фінанси України . - 2001.- № 7. - С. 75-79.
33. Кіняєв О. Бюджетування / О. Кіняєв // Круглий стіл. - 2002. - № 3. - С. 13, 14.
34. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств / М. Я. Коробов. - К. : Знання, 2000. - 378 с.
35. Матейченко А.Ю., Аналіз фінансового стану підприємства, як запорука забезпечення його економічної стабільності: матеріали Всеукраїнської інтернет – конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених [«Соціально – економічні, освітні та фахові проблеми молоді в умовах євро інтеграційних процесів»], (м. Запоріжжя, 27 квітня 2018р.) / Т.О. Олійник, А.Ю. Матейченко. – З.: ЗНТУ, 2018. – С.205 – 208.

36. Матейченко А.Ю., Методи оцінки фінансового стану та ефективності використання ресурсів підприємства / Т.О. Олійник, А.Ю. Матейченко // Економічний вісник Запорізької інженерної академії: Збірник наукових праць. – №5. – Запоріжжя:2018.

37. Опарін В. Фінансові ресурси: проблеми визначення та розміщення / В. Опарін // Вісник НБУ. - 2000. - № 5. - С. 10, 11.

38. Павлюк К. В. Фінансові ресурси держави : моногр. / К. В. Павлюк. - К. : НІОС, 1997. - 176 с.

39. Пойда-Носик Н. Н. Фінансові ресурси підприємства / Н. Н. Пойда-Носик, С. С. Грабарчук // Фінанси України. -2003. - № 1. - С. 103.

40. Самофалов П. П. Управлінський облік як складова частина контролінгу / П. П. Самофалов // Формування ринкових відносин в Україні. - 2004. - № 12. - С. 49-53.

41. Самофалов П. П. Управлінський облік як складова частина контролінгу / П. П. Самофалов // Формування ринкових відносин в Україні. - 2004. - № 12. - С. 49-53.

42. Саншина І.Ю. Податковий менеджмент/ І.Ю. Саншина. [Навчальний посібник]. К: ЦУЛ, 2003. – 440 с.

43. Стоянова Е. С. Финансовый менеджмент. Российская практика / Стоянова Е. С. — М.: перспектива, 1994. — 194 с.

44. Фінансовий менеджмент : навч. – метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Поддєрьогін А. М., Буряк Л. Д., Калач Н. Ю. та ін.// — К.: КНЕУ, 2001. — 400 с.

45. . Фролова Т.О. Фінансовий аналіз / Фролова Т.О. — К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2005. — 253 с.

46. Царенко О. М. Економічний аналіз діяльності підприємств агропромислового комплексу: навч. посібн. – 2-е вид. – Суми : Університетська книга, 2006. – 240 с.

47. Цмоць О. І. Аналіз і вибір методів стратегічного управління машинобудівним підприємством в режимі реального часу / О. І. Цмоць // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.3. – С. 280–287.;

48. Швабій, К. І. Інвестиційні стимули в механізмі оподаткування прибутку підприємств в Україні / К. І. Швабій, Д. М. Серебрянський // Економіка України. — 2007. — № 7. — С. 32–40.

49. Закон України «Про охорону праці» № 2694-ХІІ від 04.10.1992 р; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ohrana-bgd.narod.ru/zakon1.html> ;

50. Закон України «Про пожежну безпеку» № 3745-ХІІ від 17.03.1993. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua> ;

51. Рекомендації щодо дій населення у надзвичайних ситуаціях [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ck.dsns.gov.ua/ua/rekomendaciyi-schodo-diy-naselennya-u-nadzvichaynih-situaciyah.ht> .

ДОДАТОК А
Баланс та звіт про фінансові результати підприємства СТОВ
«ТАВРІЯ» за 2013 рік

Додаток 1
до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
«Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємництва

		КОДИ	
			01
Підприємство	<u>СММТ „Маврік“</u>	Дата (рік, місяць, число)	
Територія		за ЄДРПОУ	<u>30629991</u>
Організаційно-правова форма господарювання	<u>СТОВ „Маврік“</u>	за КОАТУУ	<u>6421311100</u>
Орган державного управління		за КОПФГ	<u>07774</u>
Вид економічної діяльності	<u>Виробч. діяльність</u>	за КОДУ	
Середня кількість працівників	<u>72</u>	за КВЕД	<u>01.11.</u>
Одиниця виміру: тис. грн.			
Адреса, телефон	<u>вул. В. Радикал 64, Шевченка, 101</u>		

на 01 січня 2014р.

Форма № 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	020		
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	<u>489,8</u>	<u>422,4</u>
первісна вартість	031	<u>650,4</u>	<u>650,0</u>
знос	032	<u>(160,6)</u>	<u>(227,6)</u>
Довгострокові біологічні активи:			
справедлива (залишкова) вартість	035		
первісна вартість	036		
накопичена амортизація	037		
Довгострокові фінансові інвестиції	040		
Інші необоротні активи	070		
Усього за розділом I	080	<u>489,8</u>	<u>422,4</u>
II. Оборотні активи			
Виробничі запаси	100	<u>598,6</u>	<u>575,2</u>
Поточні біологічні активи	110		
Готова продукція	130	<u>482,2</u>	<u>415,9</u>
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160	<u>29,0</u>	
первісна вартість	161	<u>29,0</u>	
резерв сумнівних боргів	162		
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	170	<u>5,3</u>	<u>5,8</u>
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	<u>22,3</u>	<u>2,5</u>
Поточні фінансові інвестиції	220		
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
в національній валюті	230	<u>130,0</u>	<u>22,5</u>
у тому числі в касі	231		<u>1,1</u>
в іноземній валюті	240		
Інші оборотні активи	250		
Усього за розділом II	260	<u>1267,4</u>	<u>1031,9</u>
III. Витрати майбутніх періодів	270		
IV. Необоротні активи та групи вибуття	275		
Баланс	280	<u>1757,2</u>	<u>1454,3</u>

Продовження ДОДАТКУ А

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	12,0	12,0
Додатковий капітал	320		
Резервний капітал	340		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	1430,4	1728,1
Неоплачений капітал	360		
Усього за розділом I	380	1442,4	1740,1
II. Забезпечення наступних витрат і цільове фінансування	430	67,8	0,9
III. Довгострокові зобов'язання	480		
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500		
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530		
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з бюджетом	550	35,2	0,4
зі страхування	570		0,8
з оплати праці*	580	7,1	4,6
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу	605		
Інші поточні зобов'язання	610	198,6	7,5
Усього за розділом IV	620	244,0	13,3
V. Доходи майбутніх періодів	630		
Баланс	640	1707,2	1754,3

* З рядка 580 графа 4

Прострочені зобов'язання з оплати праці

(665)

2. Звіт про фінансові результати
за 12 місяців 2013 р.

Форма № 2-м

Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	145,4	1280,2
Непрямі податки та інші вирахування з доходу	020	(186,0)	(218,4)
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (010-020)	030	98,4	1066,8
Інші операційні доходи	040	232,1	136,7
Інші доходи	050	1,2	
Разом чисті доходи (030 + 040 + 050)	070	462,7	1203,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	080	(265,3)	(643,7)
Інші операційні витрати	090	(104,7)	(136,8)
у тому числі:	091		
	092		
Інші витрати	100	(5,8)	(69,1)
Разом витрати (080 + 090 + 100)	120	(475,8)	(849,6)
Фінансовий результат до оподаткування (070-120)	130	294,7	-207,1
Податок на прибуток	140		
Чистий прибуток (збиток) (130 - 140)	150	294,7	-207,1
Забезпечення матеріального заохочення	160		
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції та дохід від зміни вартості поточних біологічних активів	201		
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції та витрати від зміни вартості поточних біологічних активів	202		

Керівник

Головний бухгалтер

(підпис)

(підпис)

Корвонин ІІ

(ініціали, прізвище)

Гуцешко АІІ

(ініціали, прізвище)

ДОДАТОК Б
Баланс та звіт про фінансові результати підприємства СТОВ
«ТАВРІЯ» за 2014 рік

30629391

Ю901106

Додаток 1
до Положення (стандарту) бухгалтерського
обліку 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого
підприємства"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємства

Підприємство СТОВ "Таврія"

Територія _____

Організаційно-правова форма господарювання _____

Вид економічної діяльності вирощування зернових і технічних культурСередня кількість працівників 9

Одиниці виміру: тис. грн з одним десятковим знаком

Адреса, телефон Херсонська область смт.Верхній Рогачик, вул. Шевченко - 101

Дата (рік, місяць, число)

за ЄДРПОУ

за КОАТУУ

за КОПФГ

за КВЕД

КОДИ

19.02.2015

30629391

6521555100

01.11

0554551151

Баланс

на 01 січня 2015 року

Форма № 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
1010	1010	422.4	490.5
Основні засоби:	1011	651.0	779.4
первісна вартість	1012	(228.6)	(288.9)
знос	1020	-	-
Довгострокові біологічні активи:	1030	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:	1090	-	-
Інші необоротні активи	1095	422.4	490.5
Усього за розділом I			
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	1291.1	1648.6
у тому числі готова продукція	1103	715.9	789.3
1110	1110	-	-
Поточні біологічні активи	1125	-	75.0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	1135	5.8	5.3
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1136	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1155	2.5	3.0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1160	-	-
Поточні фінансові інвестиції	1165	32.5	45.9
Грошові кошти та їх еквіваленти	1170	-	-
Витрати майбутніх періодів	1190	-	-
Інші оборотні активи	1195	1331.9	1777.8
Усього за розділом II	1200	-	-
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1300	1754.3	2268.3
Баланс			
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	12.0	12.0
1410	1410	-	-
Додатковий капітал	1415	-	-
1420	1420	1728.1	2229.6
Резервний капітал	1425	(-)	(-)
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1495	1740.1	2241.6
Неоплачений капітал	1595	0.9	0.5
Усього за розділом I			
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
1600	1600	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1610	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:	1615	-	-
довгостроковими зобов'язаннями	1620	0.4	7.8
товари, роботи, послуги	1621	-	-
розрахунками з бюджетом	1625	0.8	2.2
у тому числі з податку на прибуток	1630	4.6	4.4
розрахунками зі страхування	1665	-	-
розрахунками з оплати праці	1690	7.5	11.8
Доходи майбутніх періодів	1695	13.3	26.2
Інші поточні зобов'язання	1790	-	-
Усього за розділом III	1900	1754.3	2268.3
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			

2. Звіт про фінансові результати

за _____ 2014 р.

Форма № 2-м

Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)			
Інші операційні доходи	2000	1760.8	920
Інші доходи	2120	212.9	237
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2240	2.5	1157
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2280	1976.2	1167
Інші операційні витрати	2050	(973.1)	(765)
Інші витрати	2180	(432.6)	101
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2270	(69.0)	(530)
Фінансовий результат до оподаткування (2268 - 2285)	2285	(1474.7)	(873.0)
Податок на прибуток	2290	-501.5	290
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2300	(1976.2)	(1163.0)
	2350		

Керівник

Капсамун І.І.

(підписи та прізвище)

Головний бухгалтер

Кумейко Н.П.

(підписи та прізвище)

ДОДАТОК В
Баланс та звіт про фінансові результати підприємства СТОВ
«ТАВРІЯ» за 2015 рік

J0901106

30629391

Додаток І
до Положення (стандарту) бухгалтерського
обліку 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого
підприємства"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємства

Підприємство **СТОВ "Таврія"**

Територія _____

Організаційно-правова форма господарювання **товариство з обмеженою відповідальністю**Вид економічної діяльності **вирощування зернових та технічних культур**Середня кількість працівників **9**

Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком

Адреса, телефон **Херсонська область смт.Верхній Рогачик, вул. Шевченко - 101**

Дата (рік, місяць, число)

за ЄДРПОУ

за КОАТУУ

за КОПФГ

за КВЕД

КОДИ

12.02.2016

30629391

6521555100

240

01.11

0554551151

Балансна року

Форма № 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незаввершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби:	1010	490.5	1498.5
первісна вартість	1011	779.4	1803.6
знос	1012	(288.9)	(395.1)
Довгострокові біологічні активи:	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	490.5	1498.5
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	1648.6	2338.5
у тому числі готова продукція	1103	789.3	991.6
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	1125	75.0	107.2
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	5.3	14.0
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	3.0	65.0
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Грошові кошти та їх еквіваленти	1165	45.9	1519.0
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	1195	1777.8	4043.7
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	2268.3	5542.2
Пасив			
I. Власний капітал			
Зареєстрований (паіновий) капітал	1400	12.0	12.0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	3.0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2229.6	5466.0
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	2241.6	5481.0
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	-	0.5
розрахунками з бюджетом	1620	7.8	21.0
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	2.2	3.9
розрахунками з оплати праці	1630	4.4	7.5
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	11.8	17.4
Усього за розділом III	1695	26.2	50.2
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	2268.3	5542.2

Продовження ДОДАТКУ В

2. Звіт про фінансові результати
 за січень-грудень 2015 р.

Форма № 2-м

Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	4690.6	1760.8
Інші операційні доходи	2120	517.2	212.9
Інші доходи	2240	11.4	2.5
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	5219.2	1976.2
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1646.0)	(973.1)
Інші операційні витрати	2180	(306.8)	432.6
Інші витрати	2270	(30.0)	(69.0)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(1982.8)	(1474.7)
Фінансовий результат до оподаткування (2268 - 2285)	2290	3236.4	501.5
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	3236.4	501.5

Керівник

Капсамун І.І.

(ініціали та прізвище)

Головний бухгалтер

Кумейко Н.П.

(ініціали та прізвище)

М.П.

ДОДАТОК Г
Баланс та звіт про фінансові результати підприємства СТОВ
«ТАВРІЯ» за 2016 рік

Додаток 1
до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку
25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємства

Підприємство	СТОВ "ТАВРІЯ"	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Територія		за ЄДРПОУ	01
Організаційно-правова форма господарювання	Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю	за КОАТУУ	30629391
Вид економічної діяльності	виращув. зернових та технічних к-р	за КОПФГ	6521555100
		за КВЕД	240
			01.11

Середня кількість працівників, осіб 9

Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком

Адреса, телефон Херсонська область, смт. Верхній Рогачик вул. Шевченка, 101

1. Баланс на 01 січня 20 17 р. Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010	1498,5	3043,1
первісна вартість	1011	1893,6	3737,4
знос	1012	(395,1)	(694,1)
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	1498,5	3043,1
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	2338,5	4036,7
у тому числі готова продукція	1103	991,6	1964,0
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	107,2	118,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	14,0	5,2
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	65,0	19,7
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	1519,0	1116,3
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	4043,7	5296,4
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	5542,2	8339,5

Продовження ДОДАТКУ Г

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2		
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	12,0	12,0
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415	3,0	3,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	5466,0	8165,0
Неоплачений капітал	1425	()	()
Усього за розділом I	1495	5481,0	8180,0
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	11,0	16,5
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	0,5	
розрахунками з бюджетом	1620	21,0	104,3
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	3,9	2,9
розрахунками з оплати праці	1630	7,4	12,7
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	17,4	23,1
Усього за розділом III	1695	50,2	143,0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	5542,2	8339,5

2. Звіт про фінансові результати
за січень-грудень 20 16 р.

Форма № 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	5194,5	4690,6
Інші операційні доходи	2120	35,6	517,2
Інші доходи	2240	30,9	11,4
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	5261,0	5219,2
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(2115,0)	(1646,0)
Інші операційні витрати	2180	(307,9)	(306,8)
Інші витрати	2270	(139,1)	(30,0)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(2562,0)	(1982,8)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	2699,0	3236,4
Податок на прибуток (2290 - 2300)	2300	()	()
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	2699,0	3236,4

Керівник

Головний бухгалтер

(підпис)

(підпис)

І.І.Капсамун
(ініціали, прізвище)

Н.П.Кумейко
(ініціали, прізвище)

ДОДАТОК Д
Баланс та звіт про фінансові результати підприємства СТОВ
«ТАВРІЯ» за 2017 рік

Додаток 1
до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємства

Підприємство СТОВ "Таврія"	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ		
Територія ВЕРХНІЙ РОГАЧИК	за ЄДРПОУ	2018	02	05
Організаційно-правова форма господарювання	за КОАТУУ	30629391		
Вид економічної діяльності	за КОПФГ	6521555100		
Середня кількість працівників, осіб	за КВЕД	240		
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком		01.11		
Адреса, телефон 74402, Херсонська обл. смт. Верхній Рогачик, вул Шевченка, 101		0554551151		

1. Баланс на 01.01.2018 р.

Актив	Код рядка	На початок звітнього року	1801006	
			На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
I	2	3	4	
I. Необоротні активи				
Незавершені капітальні інвестиції	1005			
Осередні засоби	1010	3043.1		6075.4
первісна вартість	1011	3737.4		7382.5
знос	1012	(694.3)		(1307.1)
Довгострокові біологічні активи	1020			
Довгострокові фінансові інвестиції	1030			
Інші необоротні активи	1090			
Усього за розділом I	1095	3043.1		6075.4
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	4036.7		5364.1
у тому числі готова продукція	1103	1964.0		2874.7
Поточні біологічні активи	1110			
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	118.5		636.4
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	5.2		146.1
у тому числі з податку на прибуток	1136			
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	19.7		4.7
Поточні фінансові інвестиції	1160			
Гроші та їх еквіваленти	1165	1116.3		8.5
Витрати майбутніх періодів	1170			
Інші оборотні активи	1190			
Усього за розділом II	1195	5296.4		6159.8
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи побуття				
Баланс	1300	8339.5		12235.2

Продовження ДОДАТКУ Г

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	12.0	12.0
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415	3.0	9.0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	8165.0	12022.8
Неоплачений капітал	1425	()	()
Усього за розділом I	1495	8180.0	12043.8
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
	1595	16.5	43.8
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		34.7
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615		15.0
розрахунками з бюджетом	1620	104.3	78.8
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	2.9	3.9
розрахунками з оплати праці	1630	12.7	15.0
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	23.1	0.2
Усього за розділом III	1695	143.0	147.6
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Баланс	1900	8339.5	12235.2

2. Звіт про фінансові результати
за січень-грудень 2017 рок

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	7595.6	5194.5
Інші операційні доходи	2120	140.6	35.6
Інші доходи	2240	30.4	30.9
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	7766.6	5261.0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(3207.3)	(2115.0)
Інші операційні витрати	2180	(484.7)	(307.9)
Інші витрати	2270	(216.8)	(139.1)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(3908.8)	(2562.0)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	3857.8	2699.0
Податок на прибуток	2300	()	()
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	3857.8	2699.0

Керівник

Головний бухгалтер

Капсамун І. І.
(ініціали, прізвище)

Кумейко Н. П.
(ініціали, прізвище)